36444/B/1

F.XI.c
19

280(41)

Aan

H. D. H. Mevrouwe de
Hertoginne Douariere
van Brunswijk Lunenburg
Princesse van Oranje-Nassau
wordt dit Exemplaar
door den Schrijver
allerondendanigst aangeboden.

49981

VERHANDELING

OVER DE

KERATONYXIS,

(*Punctio Corneae. Horenvlies-steek.*)

EENE ONLANGS UITGEVONDENE KUNSTBEWERKING, OM DE BLINDHEID, WELKE DOOR DE CATARACT ONTSTAAT, TE GENEZEN;

benevens

EENIGE GENOMENE PROEVEN EN WAARNEMINGEN AANGAANDE DEZE NIEUWE METHODE.

DOOR

W. MENSERT,

CHIRURGIÆ DOCTOR,

Lid van het Genootschap ter bevordering der Heelkunde te Amsterdam, als mede van het Genootschap ter bevordering van de Koepok-inënting te Rotterdam, Praktiserend Oculist en Stads Operateur van de Cataract te Amsterdam.

TE AMSTERDAM, BIJ

LODEWIJK VAN ES,

1816.

WELLCOME
HISTORICAL
MEDICAL
LIBRARY

DEN WELEDELEN GESTRENGEN HEERE,

P. J. GROEN VAN PRINSTERER, *M. D.*

HEERE VAN URSHEM, CONSULEREND GENEESHEER VAN ZIJNE MAJESTEIT DEN KONING, EN COMMISSARIS TOT DE ZAKEN DER GENEESKUNDIGE STAATSREGELING, LID VAN DE PROVINTIALE STATEN VAN HOLLAND EN VAN DEN RAAD DER STAD 'S GRAVENHAGE, LID VAN DE HOLLANDSCHE MAATSCHAPPIJ DER WETENSCHAPPEN, ENZ.

WORDT DEZE

VERHANDELING,

Als Voorstander en Bevorderaar der Genees- en Heelkundige Wetenschappen, ten bewijze van ware Hoogachting,

TOEGEWIJD EN OPGEDRAGEN

DOOR

DEN SCHRIJVER.

VOORREDE.

Zeker is het, dat, van alle rampen, die den mensch treffen kunnen, de blindheid eene der beklagelijkste is; en, ofschoon een ieder de waarde van het gezigt erkent, is evenwel niets vermogender om ons deszelfs belang en gemis meer te doen gevoelen, dan de beschouwing van die ongelukkigen, welke van dit edele Zintuig beroofd zijn. Geen Dichter heeft, voor zoo verre wij ons herinneren kunnen, de uitnemendheid des gezigts, door Plato vóór het waardigste geschenk der Godheid gehouden, zoo treffend afgemaald, als de groote Schiller in zijnen Willem Tell, alwaar hij zegt:

O, eine edle Himmelsgabe ist
Das Licht des Auges. — Alle Wesen leben
Vom Lichte, jedes glückliche Geschöpf —
Die Pflanze selbst kehrt freudig sich zum Lichte.
Und er musz sitzen, fühlend in der Nacht,
Im ewig finstern. — Doch *leben* und nicht *sehen*,
Das ist ein Unglück. —

Gelukkig dat de blindheid niet altijd van dien aard is, dat men dezelve voor onherstelbaar te houden hebbe; maar integendeel velen uit dezen treurigen toestand gered worden door de Uitoefenaren eener wetenschap, van welke de bevordering en aankweeking steeds meer en meer hoop, en gelukkige uitzigten tot herstel, aan deze ongelukkigen geeft. Met regt zegt Adams, dat geene pen in staat is, de gezegende voordeelen af te malen, welke men door dit voortreffelijke zintuig erlangt. — En zoude men alsdan wel eene Kunstbewerking voor den geest kunnen brengen, waaraan men voor het menschdom meerder gewigts kan hechten dan aan de *Operatie* van de Graauwe Staar, *Cataract*? Immers, wat kan men zich voortreffelijker voorstellen dan eenen blinden ziende te maken!

Het belang alzoo, hetwelk de lijdende Mensch-

heid bij eene zoo weldadige Kunstbewerking heeft, niet uit de gedachten gewischt hebbende, en tevens zijne betrekkingen, zoo tot zijne natuurgenooten, als de Genees- en Heelkunde, niet onverschillig aanziende, wie zoude dan niet, zoo veel hem mogelijk ware, voldoen aan zijnen heiligen pligt, om het zijne ter bevordering van het grootsche doel toe te brengen?

Daar dan de *Ophthalmologische* Studien en Praktijk ons in het bijzonder steeds bezig houden, zoo hadden wij deze Verhandeling, welke niet slechts eene opgave van onze gedane *Operatien*, volgens de onlangs uitgevondene nieuwe Kunstbewerking, de *Keratonyxis*, bevat, maar ook tevens aan het geheele onderwerp der nieuwe *Operatie* is toegewijd, (gelijk wij bij gelegenheid der vertaling van het werkje van Dr. Buchhorn over den Horenvlies-steek, of *punctio corneæ*, beloofden) reeds lange voorgenomen, in het licht te geven; immers wij hoopten, om zoodra wij genoegzame proeven, omtrent deze nieuwe Kunstbewerking zouden genomen hebben, derzelver afloop bekend te maken. Wel is waar, dat er sedert dien tijd reeds vier jaren verloopen zijn, en het daarom niet

vreemd zoude wezen, indien men niet alleen aan de verschijning van dezelve konde getwijfeld hebben, maar ook dat men ons stilzwijgen voor eene min gunstige uitkomst onzer proeven gehouden had. Edoch bij de uitgave dezer Verhandeling zal niet alleen het eerste vermoeden ophouden, maar men zal voorzeker onze lange stilzwijgendheid in dezen billijken, vooral als men overtuigd zal worden, dat wij dezen tijd tot waarnemen en verzamelen van daadzaken besteed hebben. Zoude niet een voorbarig oordeel omtrent de nieuwe Kunstbewerking hebben kunnen misleiden? Baco van Verulamius zegt te regt: *de waarheid spreidt haar gebied langzaam uit.* En was het niet die zelfde beroemde Baco, die voorschreef van niet slechts de waarneming tegen de zucht van nieuwe leerstelsels in te voeren, maar ook de traagheid der ondervinding te stellen tegen de voorbarigheid van het verstand?

Daarbij zegt zekere Schrijver: „ de Waarne„ mer zal geenen moed verliezen, indien som„ tijds zijne nasporingen vruchteloos zijn; eene „ nuttige waarheid, welker bestaan hij ver„ moedde, kan hem somtijds ontsnappen; maar

„ hij zal zijne moeite rijkelijk beloond achten,
„ indien hij eenige aangename waarheden ont-
„ dekt, (en verder) hij zal de zeldzame en
„ zonderlinge *facta* onderzoeken, niet om daar-
„ van alleen het voorwerp zijner Studien te
„ maken, niet om daar het wonderlijke in te
„ vinden, maar om te begrijpen, met welk
„ eene Kunst de Natuur in het mogelijke ver-
„ scheidenheden weet te brengen en om de
„ orde te bevatten welke zij volgt. (1)

Geen ander oogmerk hebbende, dan eene onpartijdige gemeenmaking van onze gedane *Operatien* op de nieuwe wijze, en onze gedachten over deze Kunstbewerking mede te deelen, zoo konden ons ook de meer of min gunstige of ongunstige uitkomst der gedane bewerkingen daarvan niet weerhouden; want al ware het, dat onze ondernemingen eens zoo gelukkig niet geweest waren als die van Dr. Buchhorn, zoo zouden wij dezelve niet willen verzwijgen. Het mogt de partijdige en minkundige zijn, die daar naar zijn oordeel rigtte; de zaakkundige en ware

(1) Verhandeling over het beoefenen der Schoone Wetenschappen. Genees- Natuur- en Huishoudkundig Kabinet, 1ste deel, 1779.

Kunstbeoefenaar toch — hiervan zijn wij al te wel overtuigd — leidt de waarde der *Operatie* niet af alleen naar de uitkomst.

En was het alweder niet Baco van Verulamius die, te regt, de mislukte proeven telde onder de voortreffelijkste middelen ter voortzetting der wetenschappen? En, onzes oordeels, kan men de waarnemingen reeds gewigtig noemen, wanneer zij dwalingen bewijzen; immers door deze komen wij der waarheid nader?

Ja het is de waarneming en de ondervinding, waaraan men de opkomst en den voortgang van de Genees- en Heelkunde grootelijks te danken heeft, en waardoor men niet alleen meer en meer licht verspreidt, maar men vindt tevens in dezelve een' onwankelbaren Regter.

Geenszins komt het hier te passe om met vooroordeel voor of tegen deze Kunstbewerking op te komen, maar met zoo veel mogelijke daadzaken het nut aan te wijzen, hetwelk deze nieuwe uitvinding heeft aangebragt; en, hoewel in het algemeen die zwarigheden, welke slechts door bespiegeling en redenering, *à priori*, worden aangevoerd, niet genoegzaam zijn, om de waarde eener Kunstbewerking aan te toonen, zoo be-

hooren, in eenen bepaalden zin, een voortgezet onderzoek en tevens getrouwe opgave van hetgeen men waargenomen heeft, en het opzamelen alzoo van daadzaken en de onderlinge vergelijking derzelve, het hoofdzakelijke onderwerp nit te maken, dewijl deze, buiten kijf, de ware bronnen zijn waardoor men de waarde dezer *Operatie* zal leeren kennen. *Verlohren*, zegt Weinhold, *ist die kraft der Ideen, wenn sie nicht in die des Handelns übergeht!* (2)

Opdat wij dan met vrucht onze Verhandeling zouden voortzetten, zoo hebben wij dezelve in de volgende orde verdeeld; eerstelijk zullen wij spreken van de *Operatie* van de *Cataract* in het algemeen, en vervolgens den oorsprong en ontwikkeling der nieuwe Kunstbewerking, de *Keratonyxis*, en datgene ook, hetwelk in *Frankrijk* en *Engeland* desaangaande bekend is geweest, ontvouwen; waarna wij ons bepalen zullen tot onze eigene genomene proeven en waarnemingen, en dezelve, zooveel mogelijk, door aanmerkingen, belangrijk gemaakt hebbende, eindigen met een kort overzigt en met eene aanwijzing

(2) Weinhold *Anleitung der verdunkelten Krystallkörper in Auge der Menschen*, etc. 1809.

der gevallen waar de *Keratonijxis* bij uitsluiting behoort aangewend te worden.

In hoe verre wij dan in deze onze voorgestelde taak geslaagd zullen zijn, moeten wij aan den Kunstbeminnenden Lezer ter beoordeelinge overlaten, en tevens bekennen, dat wij, overtuigd van het gebrekkige van onze zijde, en ook om tot de waarheid te komen, niet in gebreke zijn gebleven om, zoowel de oudere als latere Schrijvers en vooral die, welke in de *Ophthalmologische* Studien een regtmatig vertrouwen verworven hebben, te raadplegen, en hen dan hebben laten spreken, wanneer zulks ons het gepaste voorkwam.

*

EERSTE HOOFDSTUK.

OVER DE OPERATIE VAN DE CATARACT IN HET ALGEMEEN.

De operatie van de *Cataract* maar vooral de uitneming *Extractie* derzelve, is, zoo lang zij bekend en uitgeoeffend is, met regt, als eene der moeijelijkste Heelkundige Kunstbewerkingen beschouwd, en het is vooral hierom, dat men niet alleen naar eene zekere, maar vooral gemakkelijke manier om de *Cataract* te genezen, gezocht heeft. Deze redenen, gepaard met de natuurlijke neiging van den mensch tot het nieuwe en het wonderbare, en vooral de zucht tot uitvinding opmerkende, welke niet alleen in vorige Eeuwen, maar ook ten duidelijkste in onzen tijd, de Genees- en Heelkundigen zoo zeer bezield; kan het ons niet vreemd voorkomen dat men de kunstbewerking, zoo door *Extractie*, uitneming, als *Depressie*, nederdrukking der *Cataract*, ofschoon eenen trap van volkomenheid bereikt hebbende, die niets te veran-

deren of te verbeteren schijnt overgelaten te hebben, des niettemin op eene nieuwe uitvinding is bedacht geworden, waardoor men zich vleid de operatie der *Cataract* niet alleen tot haren meest mogelijksten graad van eenvoudigheid gebragt te hebben, maar zelfs op eene, voor iederen eerstbeginnenden Operateur gemakkelijk uitteoefenen en op alle *Cataracten* aantewenden methode, gekomen te zijn; eene uitvinding, welke des te belangrijker moet wezen naar mate zij de proef der ondervinding zal kunnen doorstaan: het is de *Keratonyxis* (*punctio corneæ*, Horenvliessteek) welke ik bedoel. Zij bestaat in eene doorsteking van het horenvlies door eene daar toe ingerigte of wel eene verkleinde Scarpasche *Depressie*-naald, ten einde het verduisterde kristalvocht te verbreken of te verbrijzelen en in zoo verre door de vochten der beide oogkamers te verbreiden, als zulks zonder beschadiging van den *Iris* of *Pupil* (die alvorens door den *Hyoscyamus* of de *Belladonna* verwijd moet worden) geschieden kan, latende aan de natuur over, om deze verkleinde *Cataract*-deeltjes op te lossen en weder op te slurpen; eene kunstbewerking welke Dr. Buchhorn, om haar boven de andere methoden te verheffen, met de volgende woorden aanprijst: „De *Keratonyxis* beschadigt slechts in een

,, punt het ongevoelige vaatloze Horenvlies en
,, het niet zoo aandoenlijke gedeelte van het-
,, zelve bedekkend Bindvlies (*membrana conjunc-*
,, *tiva*), welke tevens daar ter plaatse zonder
,, bloedvoerende vaten is. De naald dringt dan
,, door de voorste oogkamer door den oogappel
,, en achterste oogkamer in de kapsel, en in
,, de *Cataract*, dan verscheurt men de kapsel,
,, en de lens blijft grootendeels in derzelver plaats.
,, Alle deze handgrepen kan men door het Ho-
,, renvlies zien, zij verwekken geene pijn, en
,, men beschadigt geene deelen, welke inzon-
,, derheid boven andere tot ontsteking geneigd
,, zouden kunnen zijn. Van daar volgt zeer
,, zelden (als een gevolg der enkele operatie,
,, zoude ik zeggen nooit) ontsteking: bij jonge
,, lieden niet eens een rooder worden der *con-*
,, *junctiva*, of zwelling van eenige bloedvaten
,, derzelve. De geopereerde behoeft zijn bed
,, noch kamer te houden, en het mislukken der
,, operatie bestaat in niets anders, dan dat zij
,, in het geheel geen gevolg heeft en de *Cata-*
,, *ract* uit de eene of andere oorzaak zich niet
,, genoegzaam oplost. Het oog blijft dus in dit
,, geval, voor en na de operatie, in denzelfden
,, toestand; en zonder dat daar door het gevaar
,, vergroot wordt, ik zoude haast stellen dat
,, het verminderd werd) blijft er nog *Depressio*

„ en *Extractie* ter hulp van den blinden over ;
„ of nog beter, de *Keratonyxis*, welke meer dan
„ eens herhaald worden kan, zonder den geope-
„ reerden daar door te benadeelen, gelijk zulks
„ de waarnemingen van den Heere Professor
„ Langenbeck en de mijne geleerd hebben."
Verder zegt hij: „ Ik zoude nog meer we-
„ zenlijke voordeelen dezer wijze van opereren
„ kunnen optellen, maar zal hier slechts nog
„ dat gene woordelijk bijbrengen wat de Heer
„ Professor Langenbeck hier omtrent, in zij-
„ ne *Bibliothek für die Chirurgie*, oordeelt: de
„ grootste voordeelen dezer wijze van opereren
„ (leest men aldaar) zijn de volgende: 1.) de
„ belangrijkste *Organen* van het oog, de *Scle-*
„ *rotica*, de *Choroidea*, het *Corpus Ciliare* en
„ de *Retina* worden niet gekwetst, maar alleen
„ de *Cornea*, welke zonder bloedvaten en zon-
„ der zenuwen is. Derhalve ontstaat er geene
„ ontsteking, geene (*Iritis*) ontsteking van het
„ Regenboogsvlies en geene *sluiting van den*
„ *Oogappel*, (*Synizesis pupillæ*) gelijk veelmaals
„ het geval is na de gewone methode door
„ *Depressie*. 2.) De beschadiging van het Ho-
„ renvlies is ook te onbeduidend, dan dat de
„ onaangename verschijnselen, die zoo dikwijls
„ na de *Extractie* volgen, zich zouden opdoen;
„ onder welke verschijnselen ik den hoogen

„ graad van ontsteking, die in eene geheele ver-
„ duistering der *Cornea* eindigt en de uitzakking
„ van het Regenboogsvlies en ook het zigtbare
„ lidteeken, rekene. 3.) Heeft men den Oog-
„ appel door *Hyoscyamus* verwijd, dan zijn de
„ kwetsingen van het Regenboogsvlies minder
„ mogelijk, dan wanneer men de gewoone wij-
„ ze van *Depressie* bezigt, wijl men de naald
„ door het doorschijnend Horenvlies zien kan.
„ 4.) Men treft altijd met de naald de voorste
„ oppervlakte of wand der kapsel. Bij de ge-
„ wonelijke wijze van *Depressie* mist men de-
„ zelve dikwijls, gaat ter zijde af in de zelfstan-
„ digheid van de *Cataract*, en laat de voorzijde
„ der kapsel zitten, die als dan veel moeite
„ veroorzaakt, want niets valt moeijelijker dan
„ overblijfselen der kapsel te verbrijzelen. 5) Men
„ kan deze methode bij alle voorwerpen, bij
„ volwassenen en kinderen, bij gezonde en ge-
„ brekkige ligchaams-gesteldheden aanwenden;
„ daar er geene ontsteking na dezelve te vre-
„ zen is. Dit is bij uitzondering een groot
„ voordeel voor alle *Arthritische* of jichtige
„ *Cataract* blinden. 6.) Men kan deze methode
„ bij elke gedaante van het oog, bij kleine en
„ wijdgespletene oogleden aanwenden." (3)

(3) W. H. J. Buchhorn, over de Horenvlies-steek,

Wie zoude eene uitvinding, welke een zoo gunstig vooruitzigt opent, (vooral aan hun, wier wensch was, dat men eens eene manier mogt uitvinden die gemakkelijker dan de *Extractie* te volgen was,) niet opmerkzaam maken? eene methode, welke de volmaaktheid zoo nabij gesteld wordt, en door welke men niet alleen de *depressie*, nederdrukking, maar ook de *extractie*, uitneming der *Cataract*, welke door eene geoeffende hand verrigt, niet slechts de voordeeligste vruchten heeft doen plukken, maar zulke overvloedige bewijzen van voorkeur heeft opgeleverd, dat zij steeds bij vele Oogartsen de aanprijzing behouden heeft, nogthans door de nieuwe operatie zouden kunnen ontberen; wie, zeg ik, zoude eene uitvinding, waar bij het lijdend menschdom zoo veel belang heeft, niet der aandacht overwaardig voorkomen?

Herinneren wij ons echter voor een oogenblik hoe de vermaarde Baron de Wenzel, de vader, zijne Methode, de *Extractie*, waarin hij steeds zoo gelukkig slaagde, voorstond (4). En hebben niet de Wenzel, vader en zoon, en

eene nieuwe methode om de *Cataract* te opereren enz. uit het Hoogduitsch vertaald door W. Mensert, Oculist, Amsterdam 1812. p. 31.

(4) Wenzel, *Traité de la Cataracte*, *Paris* 1786.

zoo ook de vermaarde Beer; Mursinna, Arnemann, Demours en Forlenze, en meer andere, welke de *Extractie* van de *Cataract* honderde, ja zelfs duizende malen verrigt hebben, deze methode alleen op ondervinding, en ten gevolge van de gelukkige uitkomsten hunner kunstbewerkingen voortgezet? En wat is er al niet ten voordeele der uitneming van de *Cataract* (*Extractio Cataractæ*) gezegd. Zie hier tevens hoe de Wenzel, de zoon, nog maar weinige jaren geleden, zich desaangaande uitlaat, wanneer hij zegt: „ Je n'entrerai ici dans „ aucun détail relativement aux inconvéniens sans „ nombre que présente la dépression de la Ca-„ taracte, parce que j'en ai parlé assez au „ long au mot Cataracte. Je crois d'ailleurs „ que la dépression a infinement peu de par-„ tisans, et s'il s'en trouvait encore, je pense „ que ce ne pourrait être que parmi des pra-„ ticiens tres jeunes, ou sans expérience dans „ cette branche de la médecine, ou bien parmi „ des gens trés âgés qui veulent point reve-„ nir sur leurs pas, etc." (5)

Stellen wij nu daartegen eens het gevoelen van den zoo beroemden Scarpa; ziet hier 's mans eigene woorden: *Finalmente l'osservazio-*

(5) M. de Wenzel, *Dictionnaire Ophthalmologique, T. I. Paris* 1808. *pag.* 231.

he imparziale e la sperienza, grandi maestre in tutte le cose, sembia che abbiano pronunciato in favore de l'antico metodo, di curare la Caterat-ta (6). In onze taal beteekenende: „ Eindelijk „ schijnt het, dat de onpartijdige waarneming „ en de ondervinding, de groote meesters in „ alle zaken, ten voordeele van de oude me-„ thode (de *depressie*) om de *Cataract* te gene-„ zen, uitspraak gedaan heeft."

De Geneesheer Léveille, leerling van Scarpa, heeft de werken van dezen Hoogleeraar, over de ziekten der oogen, in het Fransch vertaald (7); en jammer is het voor de Hollandsche Genees- en Heelkundigen, dat de Med. Doct. G. Plaat, te *Leijden*, die, op voorbeeld van Léveille, begonnen was deze belangrijke verhandeling in het Hollandsch overtebrengen (8), dit zoo nuttig aangevangen werk niet vervolgd heeft. De Heer F. Büchner heeft ons echter omtrent het onderwerp der operatie van de *Cataract*, en hetgeen de vermaarde Scarpa

(6) *Saggio di osservazioni e d'esperienze sulle principali malattie degli ochi di* Ant. Scarpa.

(7) A. Scarpa, *Traité Pratique des Maladies des yeux*, 2 *vol. Paris* 1802.

(8) *Verhandeling over de Ziekten der Oogen*, door A. Scarpa, Isten Deels 1ste Stuk, Leijden bij J. en A. Honkoop, 1811.

omtrent de voordeelen der *depressie* gezegd heeft; te gemoet gekomen; ja deze Heelkundige, die zich steeds betrekkelijk de *Ophthalmologische* studien, door het uitgeven van verscheidene stukjes over dit onderwerp, beijverd en tot de volmaking van dezen tak der Heel- en Geneeskunde medegewerkt heeft, vertaalde, tot bevestiging van zijn gevoelen, hoofdzakelijk dat geen, 't welk Scarpa ten voordeele der nederdrukking van de *Cataract* gezegd heeft. (9)

Indien wij nu de gezegden van genoemde waarnemers, en zoowel die van Buchhorn, als ook die van eenen der waardigste voorstanders van de *Keratonyxis*, van den vermaarden Langenbeck, gadeslaan, (men leze zijne verhandeling over deze operatie, en met welke onbepaalde aanprijzing deze Hoogleeraar de nieuwe operatie beschrijft) (10), moet men zich dan niet over deze uiteenloopende gevoelens en voorschriften verwonderen?

Niemand kan echter de gelukkige genezingen

(9) *Iets over de operatie van de Cataract, door middel der depressie*, door F. Büchner, Bijdragen tot de Geneeskunde, door het Genootschap *Arti Salutiferae*, III. D. 3 Stuk. Amsterd. 1813.

(10) Langenbeck, *Bewerking van de Horenvliessteek*, uit het Hoogduitsch vertaald door M. van der Meersch Bosch. Amsterdam 1812.

en handige operatien door *Extractie* van de Wenzel, den vader, ontkennen, en wie zoude immer kunnen twijfelen aan de goede uitkomst der operatien van Scarpa, door de *depressie* verrigt, maar wie zal ook de in het oog loopende gunstige uitkomsten van de kunstbewerkingen loogchenen, door Buchhorn en Langenbeck gedaan, en met voortdurend geluk voortgezet; wie zoude overbekend met alle deze daadzaken daar tegen opkomen?

Laten wij ons echter niet geheel tot deze beroemde mannen alleen bepalen, maar ook andere bekende en gezaghebbende Schrijvers hier te baat nemen, om te beproeven of wij tot de reden van dit verschil kunnen opklimmen, en voor het minst ons gevoelen ontwikkelen.

Indien wij ondertusschen de meestal zeer gelukkig geslaagde *Cataract*-operatien, door de *Extractie*, geheel volgens de methode van de Wenzel, nagaan, welke wij in de meeste Nederlandsche steden gedaan hebben en bekend zijn, en welke voor het minst een driehonderdtal uitmaken, zoude het immers niet te verwonderen zijn, indien ons de lust bekroop om de *Extractie* te verdedigen? Dan geenszints willen wij echter naar deze goede uitkomst ons oordeel alleen afleiden, noch de waarde der *Extractie* bepalen, even min als wij gezind zijn het gezeg-

de van de Wenzel, den zoon, geheel toetestemmen, maar gaarne bekennen (hetwelk ieder Operateur, die niet slechts de *Extractie* is toegedaan, maar vooral dezelve veel verrigt of gedaan heeft,) gaarne zal erkennen, dat er buiten eenigen twijfel in de operatie van de *Cataract*, door *Extractie*, vele zwarigheden in de uitoefening voorkomen, welke door den geoefendsten en handigsten Oogarts nimmer geheel uit den weg kunnen geruimd worden; en wie zal ook kunnen zeggen, welke operatie ook toegedaan, (gelijk de Geneesheer J. B. Wenzl. te regt opmerkt,) dat hij de operatie der *Cataract* met alle hare gevolgen in zijne magt heeft (11). Dan het is buiten kijf ook zoodanig met de *depressie* en *keratonyxis* gelegen; en het zal even min kunnen ontkend worden, dat men vele moeilijkheden in de operatien van de *Cataract* in het algemeen, door geoefendheid en genoegzame handigheid tot deze kunstbewerking kan te boven komen, waarom het uit deze redenering al eenigzints blijkt, dat de zwarigheden, in deze operatie voorkomende, niet altijd aan de kunst, maar grootendeels aan den kunstoefenaar moeten geweten worden.

Laten wij beproeven om dit nog verder op-

(11) J. Bapt. Wenzl., *über den Zustand der Augenheilkunde in Frankreich. Nurnberg* 1815. *pag.* 50.

telossen, en daartoe niet zoo zeer de goede uitkomst der operatien, als wel de moeilijkheid om deze uitteoefenen, voor oogen houden.

Men weet over het algemeen, dat men dan eens hier, en dan eens daar in, den grond der zaken gezocht heeft, maar vooral heeft men altijd de moeijelijkheid in de uitoefening der operatie toegestemd; en dat deze moeijelijkheid in de bewerking, of daarentegen de gemakkelijk volbragte operatie op de gunstige of ongunstige uitkomst het meest toebragt, is zoo ontegensprekelijk, dat zulks geen bewijs noodig heeft; hiervan overtuigd, heeft men niet opgehouden, de gemakkelijkheid om de operatie te verrigten, of in de manier of in het instrument te zoeken.

Welk eene aanmerkelijke hoeveelheid van mesjes zijn er, van Daviel tot heden, niet al uitgevonden om de *Extractie* van de *Cataract* te verrigten: belangrijk zijn desaangaande de werken van Pellier de Quengsy (12) en Ens. (13) En ging het niet even zoo met de *depressie*, want Scarpa eene kromme naald verkiezende, hebben echter andere, zoo wel voor als na hem, de voorkeur aan eene regte naald

(12) Pellier de Quengsy, *Cours d'Opérations sur la Chirurgie des yeux*, 2 Tome à *Paris* 1789.

(13) Ens, *Historia Extractionis Cataractae*, Worcumi Frisiorum, 1803.

gegeven en weder andere eene verbetering aan de naald van Scarpa toegebragt, en wij kunnen niet voorbij om het volgende desaangaande als niet ongepast hier tusschen te voegen.

„ L'aiguille dont M. le Professeur Dupuytren (14) se sert depuis dix ans; et avec laquelle il a opéré plus de cinq cents malades „ à l'Hôtel Dieu de Paris. Sa pointe aiguë lui „ permet de pénétrer dans l'oeil avec facilité; „ ses bords transchans donnent le moyen de „ diviser le cristallin et sa membrane; la courbure qu'elle offre sur une des faces permet de „ sèn servir comme d'un crochet avec lequel il „ peut saisir le cristallin et sa membrane ou „ bien leurs parties, et les conduire dans tel „ point du corps vitré ou de l'humeur aqueuse „ qu'il juge convenable. Cette aiguille a tous „ les avantages que Scarpa a atrribué à la „ sienne. Elle pénètre plus facilement dans „ l'oeil que cette dernière, et ne retient pas „ aussi fortement les portions du cristallin qu'elle a accrochées; ce qui rend quelquefois très-„ longe et très-difficile à terminer l'opération de

(14) Het was bij dezen Hoogleeraar en grooten Heelmeester, dat de Schrijver in het Jaar 1803 de lessen in de practicale aanwending der Heelkundige operatien bijwoonde.

„ la Cataracte faite avec l'aiguille de Scarpa. (15)

Ofschoon er door de instrumenten nu alle gemakkelijkheid was aangebragt; zoo begrepen echter andere, die welligt geen van alle deze instrumenten in staat waren wel te bestuuren, of voor het minst iets willende uitvinden, dat men zamengestelde of Mechanische instrumenten daartoe konde bezigen, waardoor men als het ware de bewerking geheel in de magt van het werktuig stelde, gelijk zulks blijkt uit het instrument van Guerin van *Lyon* (16) zoo ook dat van Guerin te *Bordeaux* (17) insgelijks het werktuig daartoe door van Wy (18) en anderen, die weder wegens deszelfs onvolkomenheid op verschillende wijze veranderd en zoogenaamd verbeterd zijn. — Het is evenwel hierin niet, waarin de volmaaktheid der kunst thans te kort schiet. — Herinneren wij ons bij deze gelegenheid den overleden beroemden Hollandschen Operateur F. H. Gram, en welke vermaardheid

(15) J. H. L. Haan, Docteur en Chirurgie et Accoucheur, *Dissertation sur la Keratonyxis. Paris* 1813.

(16) M. Guerin, *Traité sur les Maladies des yeux, à Lyon* 1770.

(17) De Wenzel, *Dictionnaire Ophthalmologique, Paris* 1808. Tome second Pl. XVI. Fig. XLVI.

(18) G. I. van Wy, *Nieuwe Manier van Cataract of Staarsnijding*, Arnhem 1792.

deze Heelkundige in den bloei zijner jaren met zijne gedane *Cataract*-operatien verwierf, door op de wijze van den Baron de Wenzel zijne operatie te verrigten, en welk een gunstig vertrouwen deze kunstbewerking ook op het Publiek gemaakt heeft. Doch hoe verloor niet deze beroemde man, toen hij door ouderdom, voorzeker het *Cararact* mesje niet meer zoo vaardig kunnende bestuuren, en desniettemin voort willende gaan om deze belangrijke operatie in het werk te stellen, daardoor zijne toevlugt tot een zeer zamengesteld instrument genomen hebbende, (19) schier geheel zijnen roem als Operateur van de *Cataract*.

Wie zoude even eens kunnen twijfelen aan de gelukkige behandeling van de *depressie*-naald door Scarpa en aan de gunstige uitkomst zijner operatien, waartegen weder andere voorstanders der nederdrukking van de *Cataract*, op verre na de operatie, niet zoo gemakkelijk ten uitvoer brengen, en ook daarom zelden hunne pogingen zoo gelukkig bekroond zien.

Wel is waar, Scarpa bezigt eene kromme en eigen uitgevonden naald, dan zal men daaraan het welslageu zijner *Cataract*-operatie alleen toe-

(19) *Geneeskundig Magazijn*, door A. van Stipriaan, Luïsius, C. A. Ontijd, enz. II Deel 1803, bl. 6.

schrijven? — Zijne individueele geschiktheid tot deze bewerking zal voorzeker ook veel toebrengen. — De zeer ervaren Amsterdamsche Heelmeester Hussem, die mij, in zijn leven, meermalen de vele en gelukkige kunstbewerkingen, welke hij de Baron de Wenzel in zijn bijzijn had zien verrigten, verhaalde, was van de beproefde vaardigheid van dezen Operateur zoo overtuigd, dat hij meermalen zeide: de Wenzel was er toe geboren, ja dat hij geloofde dat deze Operateur de operatie van de *Cataract* even gemakkelijk met een pennemes zoude hebben kunnen verrigten; en hoezeer wij bekend zijn met de bijzondere zorgen, welke de Wenzel voor zijne instrumenten nam, en alzoo het laatste niet wel geheel kunnen aannemen, zoo strekt het echter tot een bewijs, dat de handigheid van eenen Operateur het meeste tot het bestuur van het werktuig afdoet.

En wanneer wij daarbij de gedachten van Phil. Jos. Roux, een Fransch bekwaam Operateur, deswegens in aanmerking nemen, zoo bevestigd deze insgelijks dit gevoelen, alzoo hij van oordeel is dat de meerdere of mindere vaardigheid in het uitoefenen, altijd de Wond- en Oogartsen den voorrang van de eene boven de andere methode hebben doen bepalen, en dat het tevens deze vaardigheid is, welke alleen de keuze van

de eene boven de andere beslissen moet; en terwijl deze Operateur zich overigens, volgens zijne bewering, in beide Methoden even bekwaam gevoelt, alzoo oefent hij ook beide manieren van opereren, met een even gelijk gelukkig gevolg uit, hetgeen, zoo als de geneesheer Wenzl. aanvoert, alle bevestigen kunnen die hem beide Methoden hebben zien uitoefenen (20). Het is daarom, gelijk Richerand zeer wel aanmerkt, dat de volkomenheid eener operatie niet aan het werktuiglijke van een instrument, maar aan de behendigheid der hand, die hetzelve bestuurd, toegeschreven moet worden (21). De Heer F. Buchner is het in dezen ook volkomen met ons eens, alzoo hij zegt „ men kan naar waarheid zeggen, dat een „ scherp mes, van welk fatsoen ook, in de „ hand des bestierders zijne waarde krijgt." (22) En vereenigt zich de beroemde Benjamin Bell niet volkomen met dit gevoelen, daar hij (sprekende van de Kunstbewerkingen, welke hij Jean

(20) J. Bapt. Wenzl., *über den Zustand der Augenheilkunde in Frankreich. Nurnberg* 1815.

(21) Richerand, *Nosographie Chirurgicale*, 2 *vol. pag.* 340.

(22) F. Buchner, *Verhandeling over de voortreffelijkheid van de operatie der Cataract, volgens de manier der Ouden*, Amsterdam 1790.

François Pellier had zien verrigten) zegt, dat veele der gelukkige uitslagen van de *Cataract*-operatien, door Pellier gedaan, ongetwijfeld van zijne uitstekende behendigheid in het verrigten der Kunstbewerking afhingen; voegende daar bij, dat het ook veel aankomt op de juiste aandacht, waarmede hij, eenen geruimen tijd na het doen der operatie, in alle gevallen te werk ging. (23)

Zoo ook stelde O. Halloran, die van gedachte was, dat er geene aangroeijingen van de *Cataract* aan het Regenboogsvlies konde plaats vinden, dat het alleen van de ongeschiktheid der aangebragte handgreep was, en alzoo aan de onhandigheid van den Kunstbewerker moest toegeschreven worden, indien men de *Cataract* niet neder konde drukken (24). Daar wij het alzoo, onzes inziens, niet alleen bewezen kunnen achten, dat men door oefening veele moeijelijkheden te boven komt, en door veelvuldige applicatie de handigheid zeer bevorderen kan, zoo is het tevens niet minder zeker, dat deze voorwaarden zoo geheel en alleen niet daardoor kunnen verkregen, maar door eene aangeborene

(23) B. Bell, *Zamenstel van Heelkunde*, uit het Engelsch vertaald, II. Deel, bl. 212.

(24) *The London Medical Journal*, vol. X. Part. IV. 1789.

handigheid zeer ondersteund worden; want, men vergunne mij deze vergelijking; waar anders ligt het in gelegen, dat men met den besten wil, en door zeer goede meesters geleid, altijd eene slechte hand schrijven moet, en dat verscheiden kinderen door eenen bekwaamen meester onderwezen, niet allen even goed schrijven; er zijn er die, niet tegenstaande de meeste moeite, zeg ik, nogtans altijd, zoo als men zulks noemt, slechte schrijvers blijven. — Ik zoude meerdere voorbeelden kunnen aanhalen, dan ik vertrouwe dat de vergelijking duidelijk genoeg is, en geene opheldering meer behoeft, en het tevens op de Kunstbewerking der *Cataract* zeer toegepast kan worden, waardoor men dan maar al te duidelijk ziet, dat de Genees- en Heelkunde, niet slechts in het algemeen, maar ook in het bijzonder in deze operatie zich op eigenschappen en talenten grondt, welke eensdeels aangeboren en andersdeels in de vroege jeugd door oefening verkregen worden, (25) en wie zoude zelfs, zonder deze aangevoerde redenen te behoeven, de aangeborene geneigdheid of aanleg tot een of ander vak kunnen loogchenen. En waarin anders is de meerdere geschiktheid van

(25) C. W. Consbruch, *Klinisches Taschenbuch*, Erster band, Leipzig 1804, pag. 514.

den eenen Operateur boven den anderen gelegen, dan in zijnen meerderen aanleg en geoefendheid om eene moeijelijke bewerking tot stand te brengen. De ondervinding bevestigd dit alles maar al te zeer, terwijl de voornaamste Oogartsen zulks zullen erkennen; en was het niet de beroemde Oogarts Beer, die zich desaangaande dus doet hooren? „ De operatie van de *Cataract* is zonder tegenspraak de teederste in de Heelkunde en vereischt eene zeer groote nauwkeurigheid; het komt dus ook zeer veel aan op de scherpte van het gezigt, de vaste hand en dunne buigzaame vingers en op de kloekmoedigheid en bekwaamheid van den Operateur." (26) En waarlijk wij houden ons van deze waarheid geheel overtuigd, doch kunnen tot meerdere overreding en verdere opheldering van ons gevoelen niet beter doen, dan het volgende van den Weener Oogarts J. A. Schmidt hier in te lasschen.

„ Men spreekt en schrijft altijd van volkomenheid en onvolkomenheid van Heelkundige operatien; men hoort en leest die woorden, en verstaat elkander naauwelijks. Men klaagt over onvolkomenheden, daar, waar men, of

(26) J. G. Beer, *Praktische Beobachtungen über den Grauen Staar*, Wien 1791, pag. 62.

zijn eigen gebrek aan vaardigheid zoude moeten beschuldigen, of daar waar wij allen digt aan de grenzen der menschelijke kunst staan: men beroemt zich daarentegen op vermeende volkomenheden in het *Technische*, of kunstwerktuiglijke, waar men aan de *Organische* werkingen het grootste deel van den uitslag verschuldigd is. Dit alles zijn gevolgen van gebrekkige of onware voorstellingen, van valsche of onbepaalde begrippen. Bij alle Heelkundige operatien valt een gedeelte der vereischten tot eene denkbare volkomenheid, in den volstrekten kring van het *Organismus*, in welken kring geen kunstvermogen ooit getreden is of immer treden zal. De botheid van het gemeene slag van Geneesheeren en Heelmeesters, die altijd deze hen onbekende vereischten uit den kring van het *Organismus* in den kring der *Techniek* hebben trachten over te halen, schijnt tevens door de goden tot den arbeid van *Sisyphus* veroordeeld te zijn. Slechts dit slag van artsen is ten allen tijde door den waan, dat het mogelijk is alle zieken te genezen, gestraft."

„ Waarop steunt dan eigenlijk het geheele zakelijk begrip van *volkomenheid van werking?* 1.) op eene *Empyrisch*-praktische kennis van alle, van de zijde des bezielden dierlijken ligchaams gegevene voorwaarden tot eene moge-

lijkheid der hulp, en 2.) een *Technisch*, tot de grootst mogelijke vaardigheid gevormd talent, om met de eenvoudigste gereedschappen, op de zachtste wijze, bij eene vergelijkende meerderheid van Lijders, de mogelijke hulp *dadelijk* aan te brengen. Wie de voorwaarden van de mogelijkheid der hulp van de zijde van het dierlijk-georganiseerd ligchaam niet inziet, en dan nog dikwijls of altijd met vaardigheid opereert, breekt zich het hoofd er over, dat hij slechts zelden of wel in het geheel geene genezing tot stand brengt en klaagt *over onvolkomenheid der operatie*, in plaats dat hij of de schuld daarvan aan het gebrek van zijn *Technisch* talent, of aan zijne niet gevormde vaardigheid moet toeschrijven. En eindelijk die, welke noch de gevorderde *Empirisch*-practische kennis, noch *Technische* Talenten bezitten, klagen al mede *over onvolkomenheden der operatie*; zoo dat er dan geen einde is aan de klagten over de onvolkomenheden der kunst, en daar bij zondigt de menigte van onwaardige vertegenwoordigers der kunst op haren naam gedurig voort, even als of slechts *deze* kunst, zonder kunstenaars, haar bestaan *hadde*." (27)

(27) Joh. Adam Schmidt, *Prüfung der von Herrn* Beer *bekannt-gemachten Methode den grauen*

Het blijkt dus dat de groote Operateur om deze meerdere uitnemendheid boven de andere te bekomen, eene aangeborene handigheid moet bezitten, en dat deze vaardigheid door oefening meer en meer kan bekwaam gemaakt worden, zoo ook dat er tevens, volgens voorafgegaane redenering, een zeker verschil in aanleg of geoefendheid in ieder Individu plaats vind, dat zulk een verschil ook eene bijzondere verkiezing in het gebruik van het eene of het andere instrument, en even zoo ook omtrent de Methode moet te weeg brengen, hetgeen van de Individualiteit van den persoon afhangt. En zulks erkent de Genees- en Oogarts Weinhold ook ten duidelijkste; immers zegt hij, van zijne nieuw uitgevonde Staarnaald-schaar sprekende, dat het menigvuldige veranderingen heeft ondergaan, en zal moeten lijden volgens de *indivualiteit* van een ieder die gebruik daarvan maken zal, even als het met de *Cataract*-mesjes en andere werktuigen gegaan is, *denn Jeder liebt die Form seiner Schreibefeder!* (28)

Staar sammt der Kapsel auszuziehen, in Loder, *Journal fur die Chirurgie*, *etc* III. D. 3. St. Jena 1801

(28) Weinhold, *Anleitung den verdunkelten Krystallkörper im Auge der Menschen umzulegen enz. Meissen* 1809, *pag.* 51.

En nu is het niet meer moeijelijk te bevatten, dat mannen, gelijk Richter, Beer, Mursinna, Arneman, Schmidt, Himly, Langenbeck en andere in Duitschland, Wenzel de Vader en Zoon, Dupuytren en meer andere in Frankrijk en Scarpa in Italie, ieder op zijne wijze, en met zijne eigene uitgevonden instrumenten of verbetering in de Methode, uitmuntend opereren of geopereerd hebben, en dat zelfs de uitkomsten over het algemeen, omtrent overeenkomstig kunnen zijn.

Het is daarom dat wij over het algemeen gelooven, dat bij overigens even voordeelige omstandigheden, zoo wel met betrekking tot den aard van de *Cataract*, als den toestand van den Lijder, en bij eene evenredige kunstvaardigheid van den Operateur, de Kunstbewerking geen zoo *groot* verschil in de uitkomst kan voortbrengen, waarom het tevens ook hier uit, zoo wel als volgens de voorafgegane redenering, zeer duidelijk blijkt, dat hoewel wij de *Extractie* bij voorkeur en door onze zoo veelvuldige welgeslaagde operatien, met regt, den voorrang geven, daarom niet ontkennen, dat de *Depressie* even als de *Keratonyxis*, hare bijzondere verdiensten in zich sluiten, en daarom aan elke derzelven waarde en vertrouwen moet toegekend worden, en wij vermoeden dat andere hierin met ons zullen

instemmen; zelfs Buchhorn, na zulk eene gunstige voordragt en opgave van al de voordeelen zijner, zoo hij vermeent, nieuwe, ongevaarlijke en boven alle andere verkieslijke Methode, betuigt dat zijn oogmerk niet kan zijn, de oudere Methode, welke hij zelf in zekere gevallen volgt, te verdringen, alzoo ook de bruikbaarheid derzelve door de ondervinding thans bereids bewezen is, (29)

Onze Landgenoot, de beroemde van Gesscher, heeft over de *Extractie* en *Depressie* sprekende, zich mede met ons gevoelen vereenigt, en eerstelijk de bijzondere manieren, om de *Cataract* uit te nemen, beschreven hebbende, zegt hij, dat zij niet alleen verstandig zijn uitgedacht, maar ook gelijkelijk goed zijn; en dat, hetgene ons doorgaans bepaalt om de eene boven de andere te verkiezen, meer afhangt van de handigheid des Heelmeesters die dezelve verrigt, dan wel van de bijzondere voordeelen, welke zij insluit, en verder schijnt hem de manier van Vogel de veiligste toe, terwijl hij betuigt, dat het *onmetelijk getal der allezints gelukkig geslaagde operatien* van den *Baron* de Wenzel, wiens manier, schoon eenvoudiger, daarmede vele overeenkomst heeft,

(29) Buchhorn, *over de Keratonyxis*, bl XIII.

hem in dit denkbeeld versterkt, vertrouwende, dat allen, die de Kunstbewerkingen van gemelden *Cataract*-operateur, met een kundig oog gezien, en derzelver gevolgen oplettend waargenomen hebben, van hetzelfde gevoelen zullen zijn; — vervolgens betuigt hij evenwel, dat de *uitneming van de Staar*, op welke eene wijze verrigt, en met hoe veel behendigheid dezelve ook geschiede, en hoe zeer men haar den voorrang geeft boven de nederdrukking, echter niet minder dan de laatste aan toevallen, welke het gezigt voor altoos bederven, onderhevig is, en dat zulks veele Heelkundigen heeft doen denken, dat het onverschillig was, of de operatie op de eene of andere wijze geschiede, en na opgemerkt te hebben dat sommige, uit hoofde van de min gevaarlijkheid der wederoprijzing van de *Cataract*, en tevens daar de van de kapsel ontdaane krijstal, waar ook geplaatst, meestal, ofschoon op eene langzame wijze, van zelf verloren gaat, zich ten sterkste voor de nederdrukking verklaren; laatstelijk de gegrondheid van een en ander toestemmende, vind hij zich verpligt te betuigen, dat het hem gansch niet verwonderen zouden, indien men in het vervolg van tijd, zich dan eens van de *nederdrukking*, en dan eens van de *uitneming* zoude bedienen, en wel na dat of de gesteld-

heid van het oog, of de vermoedelijke staat der Staar, of eenige nevensgaande toevallige omstandigheden, (waaronder voorzeker ook de bijzondere aanleg of voorkeur van den Operateur tot deze of gene operatie moet gebragt worden,) de eene of andere dezer handelwijzen zullen schijnen te begunstigen. (30)

Deze groote Amsterdamsche Heelkundige was daarom geen voorstander der *Depressie*, maar erkende daardoor het nut ook van de nederdrukking der *Cataract*. Wij kunnen ons hier te meer op bepalen, alzoo wij deze vermaarden Heelmeester in het laatst van zijn leven, meer over dit onderwerp van nabij gehoord hebben; en tevens, daar hij zelf de *Cataract* op beide oogen had, zoodanig in het vertrouwen van dezen geleerden stonden, dat hij, zo zijn afsterven, zulks niet verhinderd had, zich door ons zoude hebben laten opereren, en wel deswegen bijzonderlijk overeengekomen waren, van niet slechts mijne gewone manier, de *Extractie*, door eene *horizontale* insnijding, maar de *verticale* doorsnijding van het Horenvlies, volgens de Methode van de Wenzel, te zullen volgen.

(30) D. van Gesscher, *Hedendaagsche oefenende Heelkunde*, III. Deel, §. 3460 §. 3463 en §. 3464. Amsterdam 1786.

De onsterfelijke Richter, die niet weinig tot de volmaking van de Oogen-Heelkunde heeft toegebragt, sprekende over de uitneming en nederdrukking der *Cataract*, betuigt mede dat ieder dezer kunstbewerkingen hare voorkeur en hare onvolkomenheden heeft, en heeft verder, ons bedunkens, met regt, ten slotte zijner verhandeling dus geredekavelt: ,, uit dit alles blijkt, dat ,, ieder dezer Methode hare voorregten en gebreken heeft, dat ieder derzelve in zekere ,, gevallen den voorrang boven de andere verdient; zoo verdient, zonder tegenspraak, ,, den voorrang de nederdrukking, wanneer, ,, uit eene of andere oorzaak, eene hevige ontsteking te vrezen is, wanneer de Lijder buitengemeen vreesachtig en het oog zeer onrustig is, wanneer het Horenvlies bij uitstek ,, plat, en de voorste oogkamer aanmerkelijk ,, klein is, wanneer de oogappel bovenmatig gevoelig is en zich sterk zamentrekt, en wanneer nevens de lens ook de kapsel verdonkerd is; in alle andere gevallen kan men aan ,, de *Extractie* den voorrang toekennen. — (31) In dit gevoelen berustende en noch door eene onbepaalde gehegtheid aan het oude, en even

(31) A. G. Richter, *Anfangsgrunde der Wundarzneykunst*, Dritter Band, Göttingen 1804, §. 356.

min door blinde volgzucht van het nieuwe bezield, maar de waarheid en de zucht tot voortzetting en volmaking der kunst toegedaan, zoo besluiten wij, gelijk wij ook ten duidelijkste meenen betoogd te hebben, dat hoewel wij voor ons de Uitneming zeer zijn toegedaan, echter iedere der uitgevonden kunstbewerkingen om de *Cataract* te opereren, niet slechts derzelver nut in zich sluit, maar ook navolging waardig is: terwijl er geen twijfel meer overig blijft, dat er gevallen zijn, waarin de eene Methode boven de andere de voorkeur verdient, dat verder, ten aanzien van den Operateur, zijne bijzondere handigheid voor de eene of andere Methode eensdeels, en anderdeels de gesteldheid van den Lijder, zoo wel als van het oog, als mede de staat der *Cataract* en andere bijkomende omstandigheden veel tot de keuze der kunstbewerking afdoen, — terwijl die Methode de beste steeds wezen zal, welke, zoo wel voor den Operateur als voor den Lijder, het zekerste de herstelling zal aanbrengen. Waaruit blijkt hoe nuttig het zij, ja dat het zelfs een vereischte van ieder *Cataract*-Operateur moet wezen, dat hij zich alle drie de manieren, om de *Cataract* te opereren, eigen maake, en naar den aard van het voorkomend geval zoo wel, als volgens zijne individueele geschiktheid, de manier van ope-

reren moet bepalen en mits dien aan die kunstbewerking den voorrang behoorende te worden gegeven, welke (ik herhale het nogmaals,) het zekerste de gelukkige uitkomst der operatie, gelijk tevens de voordurende herstelling, bevorderlijk kan zijn. — En ziet daar de redenen, welke ons verpligten, niet alleen tot het onderzoek, en de bekendmaking dezer kunstbewerking, maar ook tot de beproeving derzelve. Met regt zegt alzoo zeker Heelkundige: „ zich „ slaafsch aan de reeds bekende kunstbewerkingen te houden, is zoo veel, als vaarwel „ te zeggen aan de eer, om de nuttigste aller kunsten te verrijken; 't is te willen eene „ soort van nietigheid, die den mensch verre „ laat van 't doel, waarop hij bestendig „ oogen moet; 't is te leven in eenen lijdelijken, „ vreesachtigen staat, die, meest vermaagdschapt aan gebrek van onderrichting, den „ waren kunstoefenaar weinig voegt." (32)

Wij hebben alzoo tevens, zoo veel ons doenlijk en nuttig voorkwam, en hetwelk wij door onze waarnemingen wenschen te bevestigen, ons daarvan gekweten, en willen verder voorloopig aanmerken, dat wij berusten bij ons gevoelen,

(32) Delonnes, *over eene Kunstbewerking van eene Vleeschbreuk*, (naar het Fransch) Amst. 1798.

reeds voor de gedaane operatie, door de *Keratonyxis* daarvan opgevat, en bij gelegenheid van de vertaling van het werkje van Dr. Buchhorn vermeld, namelijk dat de *Keratonyxis* de *Depressie* en veel minder de *Extractie* kan nutteloos maken, maar dat zij den Operateur eene keuze te meer in zijne operatien tot behandeling van den aan *Cataract* lijdenden geven zal, en alzoo eene uitnemende aanwinst voor de Oogen-Heelkunde mag genoemd worden.

❋

TWEEDE HOOFDSTUK.

OVER DEN OORSPRONG EN DE ONTWIKKELING DER OPERATIE, OF NIEUWE MANIER, OM DE GRAAUWE STAAR, DOOR DE HORENVLIES-STEEK, TE OPEREREN.

Dat er in de Genees- en Heelkunde wel eens uitvindingen, welke alreeds der vergetelheid waren overgegeven, weder als nieuw te voor schijn komen, is eene waarheid, welke niet alleen geen betoog behoeft, maar hetgeen wij, zonder daardoor de uitvinding der *Keratonyxis* eenigszins te willen verminderen, evenwel op dezelve zouden kunnen toepassen.

Indedaad, indien men onbevooroordeeld het geen ons de historie der *Cataract* oplevert, gadeslaat, zal men weldra ons gezegde bewezen vinden; intusschen zal het den kunstoefenaren, die eenigszins in de geschiedenis der operatie van de *Cataract* ervaren zijn, bekend wezen, dat de Grieken en Arabieren, reeds beide de Methoden, zoo wel de nederdrukking als de

de uitneming der *Cataract* niet slechts kenden, maar dat zij dezelve in eenen zekeren trap beschaafd hebben, en dat alzoo de ontdekking der *Extractie* niet aan Daviel geheel toekomt; hoewel aan dezen beroemden *Oculist* de eer behoord toegekend te worden, van de uitneming der *Cataract*, meer bekend, beoefend en in gebruik gebragt te hebben; dit immers heeft men met regt opgemerkt, en waarom zoude men partijdig zijn, zo men bewijzen konde, dat ook *de steek door het Horenvlies, door middel van eene naald, om de Cataract neder te drukken*, al reeds lang voor Buchhorn ware bekend geweest, ja dat deze kunstbewerking door verscheidene andere kunstoefenaren niet slechts opgeteekend, maar uitgeoefend is. Buchhorn, die van dit alles geen gewag maakt, betuigt evenwel, dat de waarnemingen van Gleize en Conradi, en overeenkomstige voorstellingen van Richter, en ook de lessen van Reil, hem op deze nieuwe Methode hebben bedacht gemaakt. — en verder is het buiten eenigen twijfel, dat de voorname basis, waarop zoo wel de ontwikkeling als de voortzetting dezer nieuwe Methode rustende is, zich op de ontbinding der verduisterde lens in het waterachtig vocht grondt.

Hoezeer het waar zijn mogt, dat tegenwoordig vooral die genen, die met de historie van de *Cataract*

bekend zijn, van het een en ander, hetwelk wij hier denken te verhandelen, niet meer geheel onkundig kunnen zijn, zoo houden wij ons evenwel overtuigd, dat men de zaak nog belangrijk genoeg zal oordeelen, om al hetgeen desaangaande mogt gezegd zijn, eens optehaalen en bij een te brengen. Gaarne erkennen wij dat de Hoogleeraar Hecker ons hierin is voorgegaan, (33) en dit alles zeer duidelijk heeft aangetoond en bewezen, dan wij denken desniettemin daardoor geenen vergeefschen arbeid te zullen verrigten, indien wij het voetspoor van dezen waardigen voorganger, in dit opzigt, wenschen te volgen, en zoo als wij ons voorstellen, zijne opmerkingen nog meer uit een trachten te zetten, en door vroegere en latere beschrevene waarnemingen te verrijken, en dit kan te meer nuttig zijn, alzoo men, in onze taal; nog geen opeenvolgend verhaal dezer zaken beschreven vind.

Intusschen, om dit alles naar behooren aantewijzen, zal het nodig wezen, dat wij al het geen desaangaande, zoo in vroegere als latere tijden tot heden, omtrent de vertering, versmelting en opslurping van de nedergedrukte of verbrokene en verduisterde lens, na de ope-

(33) *Annalen der gesammten Medicin, dritten Bandes, viertes Heft*, Leipzig 1811.

ratien, waargenomen en bekend is geweest, met oplettendheid gadeslaan, en dit alles met den tegenwoordigen gevorderden staat der kunst vergelijkende, zal men zich moeten verwonderen, dat de *Keratonyxis*, eene zoo eenvoudig voorkomende, operatie niet vroeger verrigt is.

*

TWEEDE HOOFDSTUK.

EERSTE ONDERAFDEELING.

Van de oplossing en opslurping der geheele of gedeeltelijke verduisterde lens, en wat desaangaande, zoo bij de oudere als latere Schrijvers, bekend was.

Bijaldien men de oude geschriften van de Uitoefenaren der Heelkunde, en vooral de werken van Ambrosius Paré, welke in het Fransch alreeds in het Jaar 1561 beschreven zijn, opslaat; en hetgeen deze groote Heelmeester, vergelijkende zijne beschrijving, aangaande de operatie van de *Cataract*, opmerkt; dan is het dezen vermaarden Operateur alreeds bekend geweest, dat het verduisterde kristalvocht bij de operatie, door *Depressie*, nederdrukking, en als het ware bij toeval verbroken zijnde, deze gedeelten opgelost worden; want men vindt aldaar. „ Het gebeurt wel dat de Catha-„ racte niet geheelycke en wort afgestreken, „ maer in stucxkens te scheyden komt: Als

„ dit gebeurt, soo moet men het een stuck na „ 't ander neerstrycken, en ofter schoon een „ kleyn porciken na bleef, so isser niet aen te „ twyffelen of het selve sal met der tyt, door „ onse natuerlycke warmte wel verteert wor- „ den: Item als men sommige Catharacten „ wil afstrycken, so worden sy als melck, of „ als een droevigh water, om datse noch niet „ hart genoegh en zyn: En al ist sake dat „ sulcks komt te gebeuren, so isser nochtans „ altyt noch hope van ghenesen, om datse daer „ na niet meer vergaderen en kan, en de ooge „ komt daer na te verklaren, principalyck in „ jonge menschen." (34)

Na dien tijd heeft, volgens het verhaal van Hecker, ook Bartisch, die in 1583 zijn *Augendienst* heeft uitgegeven, mede reeds opgemerkt, dat na mislukte Kunstbewerkingen van de *Cataract*, dezelve zich echter oplossen, verteren en verdeelen konde. (35)

(34) Ambrosius Paré, Capittel 22 pag. 478 Amsterdam anno 1649: men merke hier bij op, dat er reeds in 1604 te Leijden, eene vertaling van dit werk is uitgegeven.

(35) G. Bartisch, Οφθαλμωδϐλεια, *Augendienst*, *Dresden* 1583. Fol. *Nurnberg und Sulzbach* 1686. 4.

Jaques Guillemeau, een Leerling van Ambrosius Paré, die een bijzonder Traktaatje over de ziekten der oogen heeft uitgegeven, merkt bij de operatie van de *Cataract* het volgende aan, waaruit, even als bij Paré optemerken is, dat hij mede de oplossing der verbrokene vloeibaare *Cataracten* heeft waargenomen, en welker oplossing hij, even als Ambrosius Paré, aan de kracht der warmte toeschrijft, hij zegt:

,, Men vint ooc Cataracten, die van alsulcken
,, nature zyn, dat so haest, als den Operateur,
,, die met de Naeille heeft aangheroert, om die
,, af te strycken, die te verdwynen en te ver-
,, breyden comen, als niet dichte ghenoech we-
,, sende, om de Naeille te verdragen, die dweers
,, door de Cataracte passeert, gelyc door eenen
,, kaes, die versch gewrongen is, daerome datse
,, ooc eygentlyc melckachtighe Cataracten ge-
,, noemt worde, overmits het coleur, ende de
,, consistencie die sy hebben met de Melck, ende
,, als sulcx gheschiet, ende den Chirurgyn al-
,, sulcken Cataracten bejeghendt, soo moet hy
,, trachten, deselve te verdeylen, ende te dis-
,, solveren, roerende de Naeille, herwaerdts,
,, ende derwaerdts: want dit doende, hebbe ick
,, dic ende menichmaels bevonden, dat het
,, dickste, ende het swaerste der Cataracte,

„ is commen nederwaers te syncken, ende het „ dunste te verdwynen, en also den Patient „ zyn gesichte te becomen." (36)

Zoo kan men ook, volgens de opmerking van Scarpa, met regt zeggen, dat van alles wat onderscheidene Heelkundigen hier over gezegd hebben, men vooral zijne aandacht moet vestigen op de volgende woorden van Barbette: „ ofschoon de *Cataract* niet genoegzaam beneden de pupil gedrukt zij, als dezelve maar „ in stukken gedeelt is, komt binnen 6 of 8 „ weken zeer dikwijls het volkomen gezigt terug, hoezeer de bewerking zonder eenige „ vrucht scheen geschied te zijn, sprekende ik „ dikwijls door ervaring geleerd." (37) en (38) en (39)

En indien wij de waarnemingen van Mr. Antoine van den Jare 1685 aangaande de melk- en kaasachtige *Cataracten* enz., nalezen en met de tegenwoordige waarnemingen wegens de *Keratonyxis* vergelijken, zoo zien wij klaar

(36) Zie zijn Tracktaet van alle de ghebreken der oogen, die hondert ende derthiene in getale zijn, de welcke de ooge onderworpen is: Dordrecht 1597. Cap. 3 pag. 172.

(37) *Chirurgia Barbettiana*, Cap XVI, *part. prima.*

(38) Scarpa, *Maladies des yeux.* Tome second pag. 81.

(39) *Bijdragen tot de Geneeskunde, door het Genootschap Arti Salutiferae*, III. Deel, 3 Stuk 1813. pag. 158.

dat de toenmalige kunstoefenaren de helderwording van het door de operatie der *Cataract* troebel geworde *Humor aqueus*, en de verdwijning zoo wel der overgeblevene als verdeelde stukken van het krijstalvocht waargenomen hebben, hoewel zij de *absorbstie* niet kennende, deze verschijnselen ook niet alzoo konden verklaren, maar meenden het bestaan daarvan te moeten afleiden van eene vooronderstelde nederstrijking of nederzakking der *Cataract*-deelen. (40)

De Hoogleeraar Hecker maakt, tot bevestiging der bekendheid van de oplossing van de verbroken *Cataract*-deelen, vooral melding van het volgende, en wel dat Manget, volgens de ondervinding van eenen Heelmeester van de 17de eeuw, het alzoo verhaald heeft: Joh. Vigier *contigit aliquando, ut acus occursu non decutiatur integra suffusio, sed concitatur et in plures partes dissipetur. Tum igitur seorsim singulae persequendae et decutiendae, si quae minima portio subsit, quae acus velut ansam effugiat, relinquenda illa est, virtute caloris nativi non est dubitandum quin, tempore resolvatur:* (41) hetgeen in onze tale beteekent:

(40) Johan Palfijn, *over de Oogziekten*, Leijden 1714. XIV Hoofdstuk, pag. 157.

(41) J. S. Manget, *Biblioth. Chirurg. Genev.* 1721. Fol. Tom. 1 p. 592.

,, Het gebeurt somtijds, dat door aanwending van de naald, de geheele *Cataract* niet wordt neergestreken, maar in beweging gebragt, en in meer deelen verspreid, dan moet men dus ieder derzelver deelen afzonderlijk vervolgen en nederstrijken; indien er een zeer klein gedeelte daar onder is, hetwelk als het ware de scherpte der naald ontgaat, kan hetzelve achter gelaten worden, want er is geen twijfel aan of hetzelve zal door den tijd, door de kracht van de natuurlijke warmte opgelost worden."

Wat zoude men duidelijker kunnen aanvoeren, als de Hoogleeraar Hecker hier bijbrengt? Dan laten wij verder deze beroemde man doen spreken, daar hij zegt. ,, Het was dus bekend, dat verbroken *Cataracten* opgelost wierden, en hoe zoude ook de *Cataract*-blinden, bij het *Cataract* ligten, gelijk hetzelve in de 16de, 17de, en zelfs in een groot gedeelte van de 18de Eeuw uitgeoefend werd, ten minsten ten deele hun gezigt herkregen hebben, indien de natuur zelve niet het meeste tot de oplossing der *Cataract* gedaan hadde? De Operateur woelde gewoonlijk op goed geluk met de naald in het oog, zonder de natuur van het ongemak te kennen, en zonder te weten wat hij eigentlijk bedoelde, daar wierd dan menige kapsel, zonder eenig doel verscheurd, menige verduisterde lens ver-

broken, de oplossing van de verduisterde *Cataract* volgde, en meenig een verkreeg op deze wijze zijn gezigt weder, waaraan de Operateur inderdaad geheel onschuldig was." (42)

Geen wonder alzoo dat de nederdrukking van de *Cataract* tot dien tijd, op zulke, onzekere gronden en onberedeneerde wijzen wordende ondernomen, bij de verschijning der operatie van de *Extractie* van Daviel, in den jare 1737, hoe zamengesteld die ook toemaals wezen mogt, zo al niet aan de vergetelheid opgeofferd, dan toch evenwel voorzeker door de meeste verworpen wierd: daar evenwel in later dagen door bekendheid met den waren aard en de zitplaats van de *Cataract*, ook Walther Curiensis, Rhätus en zoo ook Molineux meerdere aandacht op deze opslurping der verduisterde en nedergedrukte lens gaven, (43) alzoo de zaak een meer gunstig aanzien verkreeg, en de eene Methode zoo wel als de andere op zekerder en eenvoudiger wijze konde uitgeoefend worden, zoo bragt zulks weder eenige bedenkingen voort, waarop dan ook de groote Zweedsche

(42) Hecker, *Annalen der gesammten Medicin*, 3 B. 4 H. Leipzig 1811.

(43) K. Sprengel's, *Geschichte der Chirurgie*, *Erste Theil*, 1805. pag. 66.

Heelmeester Olof. Acrel, eene grondige en onpartijdige kritiek, op de tot dien tijd in gebruik zijnde Methoden maakte, en naderhand in zijne Heelkundige waarnemingen het volgende omtrent ons tegenwoordig onderwerp heeft verhaald: dat hij namelijk in het Jaar 1754 in het Hospitaal te *Stockholm*, een boerenknegt uit het kerspel *Lerbeck* en *Nerike*, die *Cataract* blind aan beide oogen was, en volgens gewoonte dezen Lijder voorbereid hebbende, door de nederdrukking opereerde; het linker oog ging door bijkomende toevallen verloren, doch het regter oog herstelde zeer gelukkig, waarom deze man ongemeen vergenoegd het Hospitaal verliet; dan daarna door eene langdurige derdedaagsche koorts in waterzucht vervallende, werdt hij op nieuw in het Hospitaal genomen, en stierf eenigen tijd daarna. Acrel nam deze gelegenheid waar en onderzocht het goede oog, waarmede hij zoo wel na de operatie gezien had, en bevondt dat het neergedrukte kristalvocht volkomen ontbonden en verdwenen was (44). Waaruit men nu allerduidelijkst bewezen vind, dat men zich destijds op de zekerste wijze van de ver-

(44) O. Acrel, *Heelkundige waarnemingen, uit het Zweedsch vertaald door* E. Sandifort, 's Gravenhage 1771. pag. 73.

smelting en vertering der *Cataract* zocht te overtuigen. En hoewel nu door alle de verbeteringen en volkomenheden der beide kunstbewerkingen, en volgens het oordeel van den onsterfelijken Richter, beide de operatien hare waarde hadden (45); zoo onderzocht evenwel de vermaarde Percival Pott weder met meerdere oplettendheid de oude Methode, en was van gedachte, dat de verduistering van het kristalvocht bijkans altijd met eene grootere weekheid en vloeibaarheid verbonden is, en dat men van de waarschijnlijk rijpe *Cataract*, onmogelijk eene grootere vastigheid dan van de gezonde lens verwachten kon, (46) en ten einde de nederdrukking voor te staan, zoo verklaarde hij tevens, dat indien eene zachte of vloeibare *Cataract*, wanneer hare kapsel wel ingesneden is, zich met het waterachtige vocht in het oog vermengt, dezelve dan zoo volkomen opgelost en geabsorbeerd wordt, dat het oog zuiver en klaar en tot gebruik weder geschikt zal worden. (47) Dit alles stond ook Gleize veel toe, hoewel hij evenwel eenige bedenkingen tusschenbeiden brengt.

(45) Richter, *Anfangsgr. der Wund*, 3 B. §. 205.

(46) K. Sprengel's, *Geschichte der Chirurgie*, 1 Theil, pag. 84 1805.

(47) Gleize, *Nouvelle Observations sur les Maladies de l'Oeil*, Paris 1786. pag. 54.

Wij zouden nu genoegzaam, ja volkomen deze zaak voor bewezen kunnen achten, doch ter vervolging van ons plan zullen wij deze geschiedenis voortzetten en verder opmerken, dat de kundige G. J. van Wy, die in zijnen tijd zich met de operatie van de *Cataract* bezig hield, insgelijks tot bewijs der mogelijkheid van de oplossing van een nedergedrukt verduisterd kristalvocht, hetwelk weder opgerezen was, waaraan hij de versmelting heeft waargenomen, een allerduidelijks bewijs heeft aangevoerd, hetwelk door hem op de volgende wijze beschreven is.

„ H. . . had de verduisterde lens aan een „ man nedergedrukt, dewelke niet lange daarna, „ door het weder opstijgen der lens, wederom „ blind wierd; ik hadde gelegenheid, dit geval „ van tijd tot tijd, met veel verwondering na „ te speuren, want, niet lang na de weder op- „ rijzing der *Cataract*, zeide hij, iets te kun- „ nen zien, als door een klein gaatje, hetwelk „ bij nader onderzoeking bleek te zijn, eene af- „ slijting van de lens, hebbende in zijn mid- „ denpunt een opening iets grooter, dan daar „ men de punt van een middenmatige speld „ zoude hebben kunnen inbrengen: deze ope- „ ning wierdt van tijd tot tijd grooter, tot dat „ men eindelijk niets meer van de opgestegene

„ *Cataract* konde ontdekken. Alle zamenhang „ door de nederdrukking verbroken zijnde, is „ het derhalven zeer mogelijk, dat de *Lens* „ *Crijstallina Opaca* vernietigd wordt." (48)

Zoo heeft ook de Hoogleeraar du Pui, in eene verhandeling, geheel over dit onderwerp, en strekkende vooral om de ontbinding van de verduisterde *Lens Crijstallina* in het waterachtig vocht van het oog, en de voordeelen, welke daardoor verkregen worden, in de bewerkingen van de herstelling van het gezigt aantewijzen, dit alles duidelijk betoogd, en het geval, 't welk deze Hoogleeraar in den Jare 1778 te *Londen*, met den vermaarden Percival Pott heeft opgemerkt, (49) bevestigd al het bovenaangevoerde ontwijfelbaar. Ook de waarnemingen van Joseph Warner en Samuel Sharpe en andere, door gemelden Hoogleeraar aangevoerd, verdienen hier alle opmerking, terwijl de verhandeling over het geheel overwaardig is andermaal der lezing aanbevolen te worden.

Met deze bekendheid en overtuiging omtrent de vertering, versmelting, oplossing en *Resorptie* nu voorzien zijnde, was het niet meer te ver-

(48) *Handelingen van het Genootschap, onder de zinspreuk: Servandis Civibus*, II. Deel 1777.

(49 *Verhandelingen der Hollandsche Maatschappije der Wetenschappen te Haarlem*, XXI Deel 1784 pag. 68.

wonderen hoe een Willburg op het denkbeeld kwam, om de verduisterde lens uit haren perpendiculairen stand in eene horizontale ligging omteleggen; (*Reclinatio Cataractæ*) (50) en waarop anders, als op de oplossing, vermindering en verdwijning der *Cataract* konde deze Methode rustende zijn?

Wij zien alzoo dat men, meer en meer van deze daadzaak overtuigd zijnde, ook niet aarzelde er partij van te trekken, dat niet alleen deze nieuwe Methode daardoor werdt voorgedragen, maar dat men ook niet in gebreke bleef om de *Depressie*, op dezen grond, voor te staan, en niet ophield om steeds nieuwe waarnemingen desaangaande bekend te maken; en hoe zeer wij nu reeds bekend zijn met de waarneming van Acrel, zoo moet ik ook hier tot volle overtuiging nog gewag maken van de waarneming van den Heer F. Buchner, wegens eene ontbinding der kristalvochten, na den dood onderzocht, in de oogen van zekere Weduwe, in eene der Godshuizen der Stad Amsterdam overleden; (51) en daar deze waarneming zoo duidelijk en zeker op nieuw de daadzaak bewijst,

(50) *Betrachtungen uber die bisher gewöhnlichen Operationen des grauen Staars Nurnb.* 1785.

(51) *Waarneming* enz. bij M. Schalekamp, Amsterdam 1801.

zoo zoude het voorzeker overbodig zijn, indien wij ter meerdere bevestiging dezer waarheid nog andere gevallen wilde bijbrengen. Hoezeer nu de opmerkingen van Richter, Beer, Portal, Richerand, en vooral in de *Dissertationes* van Brunner (52) en Fleury (53) en meer andere, desaangaande nog zeer veel over dit onderwerp bevatten, en even belangrijke waarnemingen opgeven, meenen wij genoeg gezegd te hebben; tevens opmerkende, dat Scarpa, de grootste voorstander voor de *Depressie* van dezen tijd, en als steunende eenig en alleen op deze lere der *Resorbtie* over de *Cataract*, in de daad wel het meeste tot voordeel dezer zake heeft aangevoerd, zoo hebben wij gemeend ten slotte, dezen beroemden man te moeten hooren, achtende daartoe niet beter dan zijne eigene woorden hier neder te stellen, daar hij zegt: „ Het neergedrukte kristalvocht verdwijnt in zijn geheel, maar in nog veel korter tijd binnen weinige weken, wanneer hetzelve in eene mergachtige, kaasachtige of melkaardige zelfstandigheid ontaard is, en zoodra

„ zij

(52) Eman. Alex. Ludov. Brunner, *Dissertatio Inaugural. Med. Chir. de Cataracta, etc. Göttingae* 1787.

(53) *Dissertation sur la Cataracte, Paris* 1803.

„ zij gedeeld word, verkleind en in het water-
„ vocht ontbonden is, wordt zij eindelijk met
„ hetzelve opgeslorpt, hetwelk zich dadelijk ver-
„ nieuwt. Deze omstandigheid betrekkelijk de
„ oplossing en opslorping van de neergedrukte
„ *lens Cristallina*, kan niet in twijfel getrokken
„ worden, zij geeft ons een sterk bewijs, om
„ ronduit te verzekeren tegen hun, die over
„ het nadeel van de *operatie* door *Depressie*
„ spreken, dat er geene *Cataract* bestaat, die
„ door deze Methode niet kan geholpen worden.

„ Deze ontbinding en deze opslorping hebben
„ plaats, niet alleen omtrent de *lens Cristallina*,
„ maar ook omtrent de stukjes van de eigen
„ kapsel; wanneer zij losgemaakt, van de be-
„ lendende deelen, door middel van de naald,
„ in kleine stukjes verdeeld zijn, hangen zij
„ vrij en flodderen als vlokjes in het water-
„ vocht, of zijn op den grond gebragt van de
„ beide kamers van dit zelfde watervocht. Men
„ neemt bestendig in dit geval waar, dat de-
„ ze vliezige stukjes achter de *Cornea* geplaatst,
„ terstond eene melkwitte kleur aannemen,
„ daarna geel worden, eene pap vormen, en
„ zich in het watervocht verliezen, eindelijk
„ verminderd derzelver quantiteit, en zij ver-
„ dwijnen geheel en al, en laten de *Cornea*
„ in het geheele oog in den volkomensten staat

„ van helderheid. Elk een kan dit voet voor „ voet volgen, telken rijze als zij zich in eenig „ voorwerp voordoen, bij welke deze vliezige „ vlokken toevallig of met oogmerk, van de „ *capſula lentis* gescheiden, aan de andere zijde „ van de pupil, en neergezet zijn in de voorste „ kamer van het watervocht, tusschen de *Iris* „ en de holle zijde der *Cornea.*

„ Ik heb verscheidene malen gelegenheid ge- „ had, deze waarneming te herhalen; in de „ daad ik heb in zeer vele vliezige *Cataracten*, „ zoo als ik te voren reeds zeide, deze vlie- „ zige vezels door de pupil in de voorste ka- „ mer van het watervocht gestoten, en wel in „ zoo groote hoeveelheid, dat dezelve opgevuld „ werd tot aan den onderrand der pupil, en „ om daar als het ware een *Hypopion* (Etter- „ oog) te vormen.

„ Ik heb opgemerkt dat deze kunstmatige op- „ hooping van vezelen, in deeltjes der *Capsula* „ opgesloten, tusschen de *Iris* en de holle zijde „ der *Cornea*, nimmer in dit geval een eenig „ ongemak aan den Lijder veroorzaakt heeft, „ noch pijn, noch ontsteking, en daarenboven, „ dat zij altijd gesmolten, week geworden is „ door den weg van opslorping, binnen eene „ maand of iets meer, en op eenen anderen „ tijd veel vroeger. Aangaande dit punt moet

„ men in het oog houden, dat de opslurping
„ veel zekerder in de voorste dan in de ach-
„ terste kamer geschied, hetzij dat dit verschil
„ afhangt van de veel grootere hoeveelheid van
„ het watervocht, waarin de vliezige deeltjes
„ zich zelven ontbinden, of van de veel groo-
„ tere hoeveelheid opslurpende vaatjes, welke
„ het watervocht van de voorste kamer terug
„ ontfangen, bij voorkeur van die van de ach-
„ terste. Indien het waar zij, waaraan men
„ niet mag twijfelen, dat de vliezige *Cataract*;
„ of die welke door de verduisterde *Capsula*
„ *lentis* gemaakt is, tegen de pupil na de ver-
„ wijdering der *lens Cristallina* gebleven, dat
„ dezelve alsdan in verscheide brokken door
„ de naald verbrijseld is, dat deze dwars voor
„ de pupil in de voorste kamer van het water-
„ vocht gebragt, door de werkzaamheid der
„ natuur, gesmolten, en verweekt kunnen wor-
„ den; op gelijke wijze als de neergedrukte
„ *Crijstal-lens* smelt, en eindelijk ontbonden
„ blijft, dan is, volgens mijne gedagten, dit
„ eene zigtbare proef, dat de vliezige *Cataract*
„ bij herhaling kan behandeld worden met de
„ naald, tegen het voorgeven van hun, die
„ onderstellen, dat deze soort van *Cataracten*
„ niet kunnen geholpen worden, dan door mid-

„ del van de *Extractie.*" (54) Ziet daar nu de voorname grondzuilen, waarop het gebouw van de nederdrukking van de *Cataract* zoo wel, als de *Keratonyxis* moet steunen! — Voorts vermeenen wij door al het aangevoerde, ten duidelijkste te hebben bewezen, dat men voor de nieuwe uitvinding van de Horenvlies-steek, met de kracht van opslurping en vertering of versmelting van de verduisterde *Cataract*, welke van hare voedende deelen losgemaakt is, reeds bekend was, en hoewel zulks ook geenszins door de ontwerpers der nieuwe operatie tegengesproken wordt, zoo is het echter waar, dat de voorstanders der *Keratonyxis*, zich op deze kracht der natuur beroepen, en hoe ook deze vertering, versmelting en opslurping geschieden moge, en of dezelve, hetzij door het waterachtige vocht in beide, of grootelijks in de voorste oogkamer geschiede, of op welke wijze ook deze versmelting en opneeming plaats hebben, de daadzaak is evenwel door de aangewezene gevallen ten duidelijkste gebleken; dan hoezeer deze natuurkracht voor bewezen moet geacht of gehouden worden, zoo is ondertusschen het onbepaalde vermogen en het vertrouwen, 't welk Scarpa en andere aan de *Resorbtie* of deze

(54) *Bijdragen tot Theoretische en Practische Geneeskunde*, III. Deel, 3 Stuk, Amsterdam 1813. pag. 158.

versmelting en vertering gegeven hebben of gegeven mogen, overdreven; ons oogmerk is hier geenszins de zaak tegen te spreken, even zoo min als wij genegen zijn alles wat de groote voorstanders daarvan beweren, meer te bevestigen; maar wij geven slechts in bedenking, of men niet met ons zal instemmen, dat ook deze ontbindende en oplossende kracht hare grenzen heeft; het is immers even zoo bekend en te bewijzen, dat er gevallen zijn waargenomen, dat de verduisterde *lens* nedergedrukt en somtijds weder opgerezen of toevallig in de voorste oogkamer verplaatst is, en dan eens meer of minder langen tijd is opgemerkt, zonder dat de ontbinding of de oplossing van de verduisterde *lens* plaats vond, en heeft men niet genoeg voorbeelden, waaruit blijkt, dat bij het onderzoek na den dood gebleken is, dat de verduisterde *lens* noch opgelost noch verminderd was, dit kan door niemand in twijfel getrokken worden.

Sommige hebben de oplossing van de kapsel geheel ontkend, en zich op daadzaken beroepen, doch wij willen hier niet verder over uitweiden, maar teffens alleen nog aanmerken dat wij eene zoo *onbepaalde gelukkige uitkomst* der versmelting en opneming van eene nedergedrukte of verbrijzelde *Cataract*, zelfs niet in die gevallen,

welke wij van zeer verdienstelijke Operateurs te *Parijs* hebben waargenomen, niet hebben aangetroffen; even min als wij geloven, zulks hier te lande, waar omtrend nog geene voorstanders der nederdrukking bestonden, zijn ondervonden; terwijl wij ook openhartig reeds bekennen, dat onze waarnemingen omtrend de *Keratonyxis* (hoewel wij wegens derzelver uitkomst over het algemeen zeer te vreden zijn) geenszins zulk een onbeperkt vertrouwen voor de kracht der opslurping zullen inboezemen. Zoude de landstreek, waar de operatie verrigt wordt, ook eenige bedenking maken? Immers de *Oculist* Gleize heeft reeds opgemerkt, dat in koude, bergachtige, vochtige en met rivieren doorsneden Landen, de *Cataract* veel menigvuldiger wordt waargenomen, dan in warme en getempereerde luchtstreken; en het was deze zelfde *Cataract*-Operateur, die tevens opmerkte, dat de gunstige uitslag der operatie meer in bergachtige Landen en zoo ook in die, welke aan rivieren grensden, plaats vindt. (55) Of zoude dit verschil in de *individualiteit* of meerdere bekwaamheid van den Operateur, die de Kunstbewerking heeft verrigt, bestaan? Voorze-

(55) Gleize, *Nouvelles Observations sur les Maladies de l'Oeil*, Paris 1786. pag. 11 en 50.

ker heeft zulks op het wel verrigten der operatie eenen grooten invloed; evenwel de opslurping eene kracht der natuur zijnde, bestaat alzoo buiten den Kunstoefenaar, en hebben ons niet de waarnemingen, hiervoor bijeengebragt, daarvan ten volle overtuigd. Dan laten wij aangaande dit alles niet meer uitweiden en slechts een voorbeeld, hetwelk door den zeer ervaren Heelmeester J. Logger, in zijne verhandeling over de zwarte Staar, als eene waarneming van Janin, verhaald wordt, hier ten slotte aanvoeren: ziet hier het geval: „ Eene graauwe Staar, die zich „ een Heer had laten nederdrukken, viel, 10 „ jaren na de operatie, in de voorste kamer van „ het oog, veroorzaakte daar hevige ontsteking, „ en binnen zes weken eene volkomene blindheid; ook het andere oog begon merkelijk „ af te nemen." (56)

Ziet hier dan ons gevoelen, hetwelk wij vertrouwen, tevens met de gedachten van de meeste geleerden overeentestemmen, en wel dat het welslagen der oplossing, versmelting en opslurping van de verduisterde *lens* wel bijzonder schijnt aftehangen van den gunstigen staat der

(56) *Nieuwe Prijsverhandelingen*, *bekroond door het Genootschap ter bevordering der Heelkunde*, te Amsterdam 1809, pag. 41.

Cataract en van haren kapsel, als mede van het overige *Organismus*, zoo wel van het oog als andere omstandigheden, betrekkelijk den Lijder zelven, en tevens van de goede verrigting der operatie, als komende daar vooral bij in aanmerking, van behoorlijk, voldoende en kunstmatig de losmaking en verscheuring der *lens* en kapsel daartestellen, en ook inzonderheid zoo veel mogelijk de verbreking en verwijding of losrukking van de *Cataract* en derzelver kapsel, van alle hare voedende vaten, op dat het *Humor aqueus* een genoegzame toegang tot de geheele of liever alle de deelen der *Lens* verkrijge, en dezelve alzoo, als ik mij zoo eens mag uitdrukken, verwekende, de *vasa Lymphatica* of *Absorbentia*, derzelver opslurpend vermogen daarop zoude kunnen uitoefenen, en dat deze hare kracht van opneming of opslurping op de verdunde *Cataract*-stof kan daarstellen, even als zulks na onze veronderstelling soms geschied, indien er eene meer of mindere hoeveelheid bloeds in het oog uitgestort is, en ook gelijk ongetwijfeld bij het *Hypopion* (Etteroog,) plaats moet vinden.

Wij zien dan uit dit alles, dat het grootelijks aan de waarneming en wel inzonderheid, van de oplossing der *Cataract* in het oog enz. is, waarin men de voorname gronden tot ontwikke-

ling der nieuwe Kunstbewerking zoeken moet; — het zal ook alzoo door de waarneming zijn, waardoor men over de waarde en belangrijkheid der Horenvlies-steek, zal kunnen oordeelen, en zo de *Keratonyxis* de algemeene naarvolging verdienen mogt, zal het immer aan de ondervinding en waarneming zijn, waaraan men de bewijzen zal verschuldigd wezen

Hiermede dan vertrouwende, zo niet alles, ten minste genoeg gezegd te hebben omtrend het eerste gedeelte van dit hoofdstuk, en wel hetgeen aangaande de *Resorbtie*, als voorname grond, waarop de ontwikkeling der nieuwe Kunstbewerking om de *Cataract* door het Horenvlies te opereren, kan worden opgemerkt, zoo komen wij nu aan de Kunstbewerking zelve, en wel tot de gronden en omstandigheden, welke tot het denkbeeld, om de nieuwe operatie in het werk te stellen, aanleiding hebben kunnen geven, ja welligt eenig en alleen tot het dadelijk in het werk stellen en de herhaalde uitoefening der Horenvlies-steek ten voorbeelde verstrekt hebben.

TWEEDE HOOFDSTUK.

TWEEDE AFDEELING.

Onderzoek aangaande de uitvinding der Keratonyxis, en in hoe verre de steek door het Horenvlies, om de Cataract te opereren, voor eene nieuwe Kunstbewerking te houden zij.

Indien men slechts oppervlakkig de bewerking en de daartoe gegevene voorschriften, om de *Cataract* door het Horenvlies te opereren, gadeslaat, zoo moet men zich met regt bewonderen, dat eene in het voorkomen zoo eenvoudige manier van opereren, niet al vroeger werdt voorgesteld en de mogelijkheid daarvan was opgemerkt; evenwel van meer nabij de zaak beschouwende, zullen wij ongetwijfeld ondervinden, dat de duidelijkste denkbeelden en voorbeelden, zelfs tot deze nieuwe uitvinding kunnende dienen, alreeds bij de oudste *Ophthalmologische* Schrijvers gevonden, en dat het niet zoo zeer voor eene uitvinding aan Dr. Buchhorn al-

leen behoorende, kan gehouden worden; neen, het is, gelijk wij nader denken te ontwikkelen, met deze Kunstbewerking, even als met de meeste, ja omtrend met alle andere Heelkundige operatien gelegen, namelijk, dat zij eensdeels aan toevallige en wel eens mislukte pogingen haren oorsprong verschuldigd is, en verder door bijkomende omstandigheden, en welligt ook door de opmerkelijke uitwerking, welke de *Hyoscyamus* en *Belladonna* op de verwijding des oogappels uitoefent, en de gelegenheid, welke zulks gaf, om met eene naald, zonder schade niet alleen tot de *Cataract* te komen, maar daarop zekere bewerkingen te kunnen daarstellen, alzoo beproefd werdt, terwijl het wijders, daarmede, even als met de meeste gewrochten van 's menschen geest gelegen is, dat dezelve namelijk door den tijd en de ondervinding verbeterd worden.

Met deze nieuwe kunstbewerking is het alzoo insgelijks als met de uitvinding der *Extractie* van de *Cataract* gegaan, welke Daviel door voorafgegane aanleiding en toevallige bijomstandigheden tot eene welberedeneerde Methode voorstelde, uitoefende en voortzette. Zonderling is het nogtans, dat uit een en dezelfde verschijnselen, als het ware, zulke tegengestelde denkbeelden geboren werden; immers Daviel bij

de nederdrukking van de *Cataract* ondervindende, dat de geheele of met de naald verbroken *lens* in de voorste oogkamer viel, werdt, op voorbeeld van Petit, bedagt, om het Horenvlies door een krom schaartje te openen, ten einde de verduisterde *lens* of derzelver deelen, en somtijds eenig uitgestort bloed op te ruimen, ondervindende en vrezende dat het anders schade zoude aanrigten; — zoo diende juist hetzelfde verschijnsel en wel de invalling van de stukken der *Lens* bij de *Depressie*, en de overtuiging dat dezelve door den tijd versmelten, verdwijnen en *geabsorbeerd* werden, tot de uitvinding der *Keratonyxis:* vreemd is het nogtans dat de voorstanders der nederdrukking niet al vroeger op dit denkbeeld kwamen, dan ongetwijfeld zoude zulks zich al eerder ontwikkeld hebben, indien men met de de uitzetting des oogappels, door de aanwending van den *Hyoscyamus* en *Belladonna* op het oog was bekend geweest.

Dit alles evenwel verminderd de waarde der kunstbewerking niet, want ondervind men niet meermalen dat uit de geringste oorzaken de nuttigste ontdekkingen somtijds ontstonden; het zal er ondertusschen nu op aankomen, dat wij, op dat men aan de waarheid van

ons gezegde niet twijfelen, het aangevoerde behoorlijk ontvouwen, en zullen alzoo met dat geen, hetwelk de geschiedenis der operatie van de *Cataract* ons desaangaande geleerd heeft, ons onledig houden.

Wanneer wij eerst het nieuwe dezer operatie, om de *Cataract* door de *Cornea* te deprimeeren, en alzoo de *Depressio per corneam* gadeslaan, zoo kan men de eerste sporen deswegens, reeds bij de arabische Wondartsen vinden; daar ten tijde van Avicenna de oogartsen zich bedienden van twee instrumenten, eerst het Horenvlies doorboorende met een zoogenaamde Sleutel (*Al-aklid*) genaamd een puntig en tweesnijdend lancet, aan welker tegengestelde einde eene *Cataract* naald was, welke men (*Al-Mokadachet of Mehet*) noemde en tot de nederdrukking der *Cataract* gebezigd werd. (57) De Hoogleeraar Augustin, die in het jaar 1803 het eerste Stuk van zijn tijdschrift, genaamd *Aeskulap*, uitgaf, heeft destijds; de beste manieren om de *Cataract* te opereren, beschrijvende, het volgende omtrent de wijze van opereren van Avicenna gezegd: „ *Bei der Operation durchbohrt er die*

(57) K. Sprengel's, *Geschichte der Chirurgie*, *Erste Theil*, 1805.

„ *Hornhaut mit einer Depressionsnadel, mit* „ *der er bis zum innern der Pupille dringt,* „ *dahin gegen sich andere zuvor noch eines be-* „ *sondern Instruments bedienten, um die Horn-* „ *haut zu öffnen und der nadel selbst dem weg* „ *zu bahnen, kehre der Staar zuruck, so* „ *müsse die Depression öfter wiederhohlt wer-* „ *den.*" (58) en (59).

Zonder eenigen twijfel ontwaart men uit deze beschrijving, dat destijds niet slechts de mogelijkheid bekend was om de *Cataract*, welker waren aard en zitplaats toenmaals nog zoo onvolkomen gekend werdt, door het Horenvlies te opereren, maar ons bedunkens zoude men zelfs deze beschrijving van Professor Augustin, als in de daad volledig genoeg kunnen achten; om tot de uitvinding der nieuwe operatie te komen.

Daar het alzoo zeker is, dat de steek door het Horenvlies, door middel van eene bijzondere naald om de *Cataract* neder te drukken,

(58) Avicenna, *canon lib.* III. *fen.* 3. *tr.* 4, *c.* 18 *f.*

(59) *Aeskulap. Ein Zeitſchrift zur Geſchichte und Kritik neuer Erfindungen und Theorien in der Heilkunde, von Profesſor* F. L. Augustin, *erſtes Stuck, Berlin* 1803.

reeds aan Avicenna is bekend geweest, zoo is het niet minder waar en even gemakkelijk aan te toonen, dat zelfs deze bewerking of ten minsten de manier om de *Cataract* door het Horenvlies te opereren, het meest uitgeoefend werdt; gelijk men zulks uit de geschiedenis dezer Kunstbewerking uit de *Geschichte der Chirurgie* van den in de Oudste Schrijvers, zoo volleerden K. Sprengel ten duidelijkste kan aangewezen vinden. Zoo waren er zelfs ten tijde van Albucas en Guy van Chaliac particulieren, die met eene holle naald het Horenvlies doorboorden, en op deze wijze de *Cataract* bereikt hebbende, en in de Pupil gedrongen zijnde, de *Cataract* uitzogen. (60), (61) en (62).

Het is niet wel mogelijk de eerste denkbeelden tot de ontwikkeling der operatie van de *Cataract* in het algemeen, en alzoo de eerst uitgevondene wijze van *Cataract* te opereren, op de sporen, hoewel het ten duidelijkste bewezen is, dat niet alleen de nederdrukking, maar zelfs de uitneming, hoewel op eene geheel andere manier dan tegenwoordig plaats vindt;

(60) Albucas, *Chir. Lib. II. Sect.* 23. *pag.* 168.

(61) Guil de Salicet, *Lib. &c.*

(62) S. Sculterus, *Wapenhuis der Heelmeesters*, Amsterdam 1748, pag. 630—656 en TAB. XIV fig. 1 en 2.

gedaan werdt, en wel op eene wijze, welke de natuurlijkste aanleiding tot de nieuw uitgevondene operatie, de *Keratonyxis*, geven konde. Want verhaald niet Galenus, dat eene oude overlevering leerde, dat men de operatie van de Staar ontleend had van de geiten, die wanneer zij door de *Cataract* werden aangedaan, zich met eene puntige bies in het oog staken, en op deze wijze haar gezigt weder zouden verkrijgen. (63)

Indien wij verder de oude Schrijvers raadplegen, en tevens dat gene opmerken, 't welk bereids de beroemde Hecker in zijne *Annalen der gesammten Medicin*, April 1811 ook desaangaande heeft aangevoerd, zoo blijkt het niet alleen, dat de manier om door het Horenvlies de *Cataract* te opereren, bekend was, maar wat meer is, dat de overige hoofdgronden dezer nieuwe operatie niet vreemd waren, en dat zelfs in het jaar 1690 deze Kunstbewerking in *Engeland* verrigt, en aldus beschreven is: *Mulier angla Oculista vidente Mylord* Rich *filio Comitis* Warwich, *acu aperuit cornea supra pupillam, et humorem aqueum exhausit, sive effluere sinit, qui turbidus et obscurior factus, visionem im-*

(63) K. Sprengel's, *Geschichte der Chirurgie*, Erste Theil, 1805.

imminuerat, ita ut aeger quasi per velum se omnia confuse cernere crederet. Post humoris effluxum oculus concidit. Applicata remedia, imperata quies in tenebris; sic prospectum inflammationi. Aliquot post diebus post liminio succrescente humore aqueo, qui est excrementitius, non pars corporis, et qui reparari potest, intumuit, sive repletus oculi globus; punctura ejus occlusa et consolidata, nulla remanente cicatrice. Restituta visionis acies, et perfecte curatus fuit aeger. Nota, corneam non sentire. (64).

Ziet daar de oorspronkelijke waarneming. Laten wij deze in onze taal mede hier neder stellen.

„ Eene Engelsche vrouw, eene oogheelster, heeft in bijzijn van Mylord Rich, den zoon van den Graaf Warwich met de naald het Horenvlies boven den oogappel geopend, en het waterachtige vocht daar uit laten vloeijen, welke troebel en donker geworden zijnde, het zien verminderd had, zoodanig, dat de Lijder geloofde als het ware alles verward door eene sluijer te zien. Na de uitvloeijing van het vocht, is het oog zamen gevallen, men heeft geneesmiddelen toegediend, rust in de

(64) Theod. Mayerne Turquet, *Praxis medica Londini* 1690. 8.

duisternis aanbevolen en aldus gezorgd voor de ontsteking. Na verloop van eenige dagen, na dat het waterachtige vocht hetwelk uitwerpbaar, geen gedeelte van het ligchaam is, en hersteld kan worden, langzaam wederom was aangegroeid, is de oogbal uitgezet of opgevuld geworden; de gemaakte steek is gesloten en hereenigd, zonder dat er eenig lidteeken is nagebleven, het gezigt is hersteld en de Lijder volkomen genezen geworden. Men merke op dat het Horenvlies ongevoelig is." (65).

Een tweede geval wordt in eene Fransche *Dissertatie* van het Jaar 1740, mede volgens Hecker, aldus verhaald.

Qua methodo rite peragatur oculi paracenthesis, paucis accipe. Caput aegri a tergo ministri manibus excipiatur, fixumque stet et immobile. Accedat ophthalmicus facie versa ad faciem. Acum habuerit praemanibus lanceolatam, cujus acies secandi habilissima, latior contractiorve sit, pro diversa corneae jamjam perforandae diametro. Insinuetur acus in ipsam corneae dilucidae substantiam, oblique ducta ab imo ad summum, lineæ unius transversae spatio,

(65) Hecker, *Annalen der gesammten Medicin,* enz. April 1811, pag. 350.

aut circiter a conjunctiva distans. Partem corneæ ejusdem dumtaxat infimum pupugeris, iridi ac pupillae parcas diligenter. Quod quidem feliciter successisse quamplurimis, notum est. Eadem ratione, nobilis quidam miles in regia invalidorum domo cataracta fuit liberatus. (66)

„ Verneem met weinige woorden, op welke wijze de *paracenthesis* van het oog behoorlijk verrigt worde. Het hoofd van den Lijder moet van achteren door de handen van eenen helper gehouden worden, het behoord vast en onbeweegbaar te staan. De oog-arts moet regt tegen over het gezigt van den Lijder staan. Hij behoort bij de hand te hebben eene lancetvormige naald, welker punt zeer geschikt voor het snijden zij, breder of smaller naar de verschillende middellijn van het Horenvlies, hetwelk hij zal doorboren. Men zette de naald in de zelfstandigheid zelve van het doorschijnende Horenvlies, schuins gevoerd van onderen naar boven, verwijderd van de *Conjunctiva* op den afstand van eene dwarslijn of zoo omtrent. Men moet slechts het beneden gedeelte van het

(65) *An oculi punctio Cataractam praecaveat?* Praes, Pet Lehoe, *resp.* A. F. Leo Col de Villars; — in A. Haller *Disputat. Chirurg. Lausann.* 1755, 4 *Tom.* II, *p.* 157.

voornoemde Horenvlies doorsteken, maar met omzigtigheid het Regenboogsvlies en den Oogappel sparen. Het is bekend dat dit aan zeer velen met het beste gevolg gelukt is: op dezelfde wijze is een zeker aanzienlijk Militair in het Koninklijk Invaliden Huis van de *Cataract* bevrijd geworden."

Zoo vindt men ook in de *Collection de Theses* van Haller onderscheidene, voor de *Ophthalmologie* zeer belangrijke, onderwerpen, door Mauchart beschreven, alwaar men tevens op voorbeeld van Woolhouse tot genezing der *Synechia* de nieuwe operatie beschreven vind, terwijl men in de andere voor de oogen heelkunde belangrijke *Dissertatien*, de duidelijkste sporen dezer operatie aantreft. (67)

De voorstelling van Gleize, een operateur die de *Extractie* zoo wel als de *Depressie* verrigtte en onder die genen behoort die Buchhorn, volgens zijne eigene bekendtenis, tot de nieuwe operatie heeft aanleiding gegeven, is ook wel der moeite waardig (volgens het Fransch, hier aantevoeren, en het is alzoo, dat hij de operatie voorstelt. „ Dat eenige

(67) Haller, *Collection de theses medico chirurgicales Tom.* III en IV, *a Paris* 1759.

„ meesters der kunst, tegen de *nederdrukking*
„ uitvaren, daar in hebben zij ongelijk; de
„ ondervinding overtuigd altijd; men kan de-
„ zelve niet verwerpen. Volgens deze waarne-
„ ming heb ik dikwijls dezelfde operatie met
„ goed gevolg verrigt. Ziet hier hoe ik de-
„ zelve in het werk stel: ik maak eene kleine
„ insnijding ter zijde van het doorschijnend
„ horenvlies, met de *Bistouri*; vervolgens neem
„ ik de naald, om de *Capsula lentis* wel te
„ verdeelen en ik druk ter zelfder tijd de
„ *Cataract* in het benedenste gedeelte van
„ het oog: somtijds komt zij, na de operatie
„ weder boven; maar zij stort op nieuw we-
„ der neder; wanneer zij hard is, zoo zij van
„ nature week of gemengd is, ontbindt zij
„ zich ten eenemaal en de tijd van derzelver
„ ontbinding is niet bepaald. Ik heb de wee-
„ ke *Cataract* bij verscheidene zieken, binnen
„ tien, vijftien, twintig dagen (68) en bij
„ andere, de gemengde binnen twintig, dertig,
„ veertig of vijftig dagen zien verdwijnen. De
„ eene of andere *Cataract* gaat somtijds in

(68) Ik heb waargenomen, zegt Gleize, dat deze laatste *Cataract* somtijds vloeibaar is, dan gaat zij door de opening van het Horenvlies, en de lijder ziet op het oogenblik alle de voorwerpen.

„ de voorste kamer over, maar zij is altijd aan „ de ontbinding onderworpen: deze wijze om „ de *Cataract* te opereren heeft een voorregt „ boven de andere manier:

1°.) Vooreerst ziet men geene ontsteking noch *Staphyloma*.

2°.) De operatie geschiedt spoedig en zonder smerten, en men is altijd zeker, de *membrana crystalloidea* doorgesneden te hebben.

„ Door dit middel ziet men gelukkige gene- „ zingen, en voornamelijk bij jonge voorwer- „ pen, die gewoonlijk door de weeke *Cataract* „ aangetast worden." (69)

Conradi, welligt door de gelukkige proeven van Gleize aangemoedigd, stak met een Lancetvormig mesje door de *Cornea*, opende daar mede de kapsel en liet de *Cataract* aan de weder opslurping, *Resorbtio*, over. (70)

Insgelijks heeft de groote Richter deze operatie op de duidelijkste wijze voorgesteld, en gezegd: „ Indien men met zekerheid vooruit- „ ziet dat de *Cataract* vloeijbaar is, zoo kan

(69) Gleize, *Nouvelles Observations sur les Maladies de l'Oeil*, etc. Paris 1786. pag. 62.

(70) Buchhorn, de Horenvliessteek, enz. Amst. 1812, pag. 4.

„ men, om de kwetsing van het glasvocht, achter
„ de *Cataract* geheel en al te vermijden, de
„ naald aanstonds zoodanig in het oog ste-
„ ken, dat zij regelregt in de kapsel dringt,
„ en dan de voorste zijde derzelve op boven-
„ gemelde manier doorbooren. Ja men zoude
„ in dit geval de operatie op eene nog een-
„ voudiger wijze kunnen verrigten, en de naald
„ door het doorschijnende horenvlies en *Pupil*
„ stooten, de voorste zijde der kapsel openen
„ en de *Cataract* laten uitvloeijen. — Somtijds
„ is in het geval van eene vloeijbaare *Cataract*
„ de kapsel mede verdonkerd. Wordt dit be-
„ merkt voor de operatie, zoo moet men, na
„ dat de voorste zijde der kapsel doorboord,
„ en de melk *Cataract* in het waterige vocht
„ uitgeledigd is, alvorens men de naald uit
„ het oog trekt, ook nog die handgrepen ma-
„ ken, welke bij de kapsel *Cataract* zijn aan-
„ bevolen geworden. Voorzeker blijft het ge-
„ volg hier gestadig onzeker, aangemerkt
„ men door de troebele waterige vochtig-
„ heid de pupil en de naald niet onderschei-
„ den, en gevolgelijk niet onderkennen kan,
„ of de laatste aan de behoorlijke plaats en
„ de eerste klaar en zuiver zij. Volgt na de
„ operatie eene verdonkering der kapsel, of
„ was zij misschien reeds voor dezelve aan-

,, wezig, maar niet bemerkbaar, zoo ontdekt
,, de wond-arts dezelve niet voor dat de vochtigheid wederom helder en doorzigtig geworden is." (71)

De Weener Oogarts Beer, die echter even min als de Hoogleeraar Richter tot het dadelijk in het werk stellen dezer operatie schijnt gekomen te zijn, heeft desniettemin, en voorzeker op gezag van den vermaarden Richter, deze operatie der aanprijzing waardig geoordeeld, daar men in zijn werk *uber den grauen Staar*, omtrent woordelijk dezelfde beschrijving aantreft. (72)

Door deze overtuigende bewijzen vermeenen wij ten volle aangetoond te hebben, dat de *Keratonyxis*, of de wijze om de *Cataract* door het Horenvlies te opereren, welke in het eerst zoo nieuw voorkwam, echter niet als zoodanig behoort geacht te worden, hoewel men evenwel aan Dr. Buchhorn den roem niet kan betwisten, van niet slechts de operatie met den Griekschen naam van *Keratonyxis* (*Punctio corneæ*) Horenvliessteek, ter uitoefening voorgesteld, maar

(71) A. G Richter's, *Anfangsgrunde der Wundarzneykunst. Dritter Band. Göttingen* 1804. § 235.

(72) J. G. Beer, *Praktische Beobachtungen uber den grauen Staer*, *enz* *pag.* 107, *Wien* 1791.

zelfs tot eene bekwame methode verheven en derzelver uitvoerbaarheid door vele daadzaken bewezen te hebben; gelijk men nimmer zal tegenspreken, dat de Hoogleeraar Langenbeck dezelve eenen merkelijken trap van verbetering heeft bijgezet. Duidelijk ontwaren wij intusschen door dit alles, dat de eerste ontwerpers der *Keratonyxis* al het goede daarvan niet opgemerkt hebben, maar kunnen met eenen grooten Geneesheer zeggen: „ Voldaan met den „ uitslag hunner pogingen, zijn zij vervallen in „ eene werkeloosheid, die hunne navolgers toe„ gelaten heeft, een gedeelte van den roem „ tot zich te trekken, welke zij geheel zoude „ verdiend hebben, wanneer zij slechts eene „ enkele trede verder gegaan waren. (73)

(73) D. van Gesscher, *Hedendaagsche oefenende Heelkunde, derden Deels, pag.* 18 § 2919.

DERDE HOOFDSTUK.

DE KERATONYXIS, HORENVLIES-STEEK, OF OPERATIE VAN DE CATARACT, DOOR MIDDEL VAN EENE NAALD OF DERGELIJK INSTRUMENT, DOOR HET HORENVLIES, IS OOK IN FRANKRIJK EN ENGELAND UITGEVONDEN EN AANGEPREZEN.

Ofschoon wij nu met den oorsprong en de ontwikkeling der *Keratonyxis*, ja met de geschiedenis dezer Kunstbewerking, zoo wij vertrouwen, volledig zijn bekend geworden, en ons oogmerk niet was meerder desaangaande optemerken, zoo achten wij het evenwel niet overtollig, en wel alvorens wij tot de opgave onzer eigene proeven overgaan; nader gewag te maken, van dat geen, 't welk zoo in *Frankrijk*, als in *Engeland*, volgens ons onderzoek deswegens, is bekend geworden: immers

wie zal zich niet bevreemdeu te vernemen, dat de uitvinding van de *Keratonyxis* of operatie van de *Cataract*, door middel eener naald of een ander dergelijk instrument, om door het horenvlies te opereren, niet slechts in *Duitschland*, maar tevens in *Frankrijk* en *Engeland*, hoewel eenigszins van de Buchhornsche methode verschillende en afwijkende, is bekend gemaakt: ja dat insgelijks overeenstemmende methoden, als het ware nagenoeg op eene en denzelfden tijd als in *Duitschland*, ook deze nieuwe Kunstbewerkingen in *Frankrijk* en *Engeland*, en door andere Kunstoefenaren, zijn voorgesteld en aangeprezen; zonder dat evenwel de eene uitvinder met den anderen schijnt bekend geweest te zijn, of voor het minst denzelven niet genoemd heeft. En hoe zeer zulks in geene deele de uitgevondene manier van opereren van Dr. Buchhorn vermindert, of ongunstiger voorstelt, maar integendeel derzelver voordeelen, voor al boven de Fransche Methode, door eenen Montain, Genees- en Heelkundigen, te *Lijon*, aan de hand gegeven, al ras zullen blijken; zoo is het ondertusschen opmerkenswaardig, zoodanige overeenkomstige uitvindingen aantetreffen.

Daar wij dan deze verhandeling, zoo veel

ons doenlijk was, wenschten volledig te maken, en de uitvindingen van Montain, te *Lijon*, en zoo ook van eenen Engelschen Geneesheer Saunders, te *London*, die niet alleen overeenkomstig de Methoden van Buchhoru te houden zijn, maar tevens veel tot opheldering en lering van de horenvliessteek kunnen dienen, en des te meer bekend behoren te worden; zoo zullen wij deze uitvindingen, eenigszins omstandig aan onze Kunstgenoten bekend maken; en willen te dien einde eerst de uitvinding van Dr. Montain beschrijven, om daarna de operatie van Dr. Saunders mede te deelen.

*

DERDE HOOFDSTUK.

EERSTE AFDEELING.

Abaissement, Depressio, *antero posterieur*

of

Voor achterwaardsche nederdrukking, eene nieuwe Methode om de Cataract door het Horenvlies te opereren, volgens Dr. Montain. (74)

Dat de Fransche Geneesheer Montain, met de in Duitschland gemaakte vorderingen in de *Ophthalmologie* en ook evenmin met de nieuwe Methode van Buchhorn is bekend geweest, zal men overtuigend uit zijne beschrijving aangaande zijne nieuwe Kunstbewerking; welke hij verklaard, naar aanleiding eener dergelijke, evenwel veel zamengestelder methode, van den ouden Dr. Montain en

(73) A. C. Montain, *Traité de la Cataracte ete suivi de la Description d'une nouvelle méthode operatoire*, *a Paris* 1812. *pag.* 96.

met den naam van *abaissement antero-posterieur*, heeft bekend gemaakt kunnen ontwaren, en naarmate zulks te duidelijker zal blijken, zal ook tevens te meer ieder met ons erkennen, dat de uitvinding van door het Horenvlies de *Cataract* te opereren, aan Montain niet wel geheel zal kunnen betwist worden; men oordeele zelf, alzoo wij hier zijne beschrijving en nieuwe manier van opereren (vertaald) zullen laten volgen. Daar hij zegt:

,, Door deze manier druk ik het krijstalvocht door de voorste kamer neder."

,, Er zijn slechts weinige werktuigen tot deze Kunstbewerking noodig; in de meeste gevallen is eene enkel lancetvormige naald toereikende. Dit werktuig is bijna gelijkvormig aan dat, hetwelk veelal gebruikt wordt tot de nederdrukking door de *Sclerotica*; hetzelve bestaat in een lansvormig lemmet, twee duimen lang, in zijne geheele uitgestrektheid bijna rond geslepen, aan 't achtereinde een weinig dikker als bij de punt, eene derde lijn dik aan 't dunste einde en eene lijn aan het dikste einde, omtrent eene halve lijn van het einde, moet hetzelve beginnen plat te worden, en vervolgens als eene lans uitloopen, en wel zoodanig geslepen, dat de zijden niet scherp zijn, als aan de beide zijdelingsche hoeken: deze laatste bij-

zonderheid is volstrekt noodzakelijk tot de uitvoering der bewerking; ook moet deze punt, als eene lans of speer uitlopende, op zijne grootste breedte volstrekt niet meer dan eene halve lijn uitgestrektheid hebben. Het lemmet, aldus beschreven, wordt gehouden door een achtkant heft van drie en eene halve duim lengte. Dit heft moet met merken geteekend zijn, welke met het scherpe of de snede der lans overeenkomen, om aldus den stand der lans in de achterste oogkamer aanteduiden."

„ Men moet nog van eene tweede lans, volmaakt gelijkvormig aan de eerste voorzien zijn, met dit onderscheid echter, dat hare einde of punt en randen stomp zijn."

„ Om voortekomen dat men het instrument niet te diep in het oog brenge, kan men hetzelve met zijde omwinden tot op vier en eene halve lijn omtrent van het uiteinde of de punt; men kan het ook laten bronzen (*bronzer*) of de geheele naald meer dikker laten maken tot op denzelfden afstand, als ik aangewezen heb."

„ De patient behoort op eene laage stoel te zitten; het tegenovergestelde oog van hetgeen waaraan de bewerking zal geschieden, moet door een compres en longet of zwachtel gesloten zijn; een helper aan de knieën van den Lijder geplaatst, bevestigd de bovenste en on-

derste ledemaaten, terwijl een tweede (helper) voor of ter zijde geplaatst, het hoofd door hetzelve op zijne zijdelingsche deelen te houden, verzekerd. Indien de Operateur regts en links (*ambidexter*) is, zoo kan hij de Kunstbewerking op beide de oogen, in éénen en dezelfden stand geplaatst zijnde, verrigten; doch ziet hier hoe hij in alle gevallen te handelen heeft; indien hij op het regter oog opereren zal, plaatst hij zich achter den Lijder, wiens hoofd hij ligtelijk naar achteren buigt, en op zijne borst doet rusten, zoodanig dat het oog niet regt uit kan zien. Met de linkerhand, welker palm voor de neus komt, verwijderd hij de oogleden, het bovenste ooglid ligt hij met den duim op, terwijl hij met den wijsvinger het onderste ooglid naar beneden drukt. Met de regterhand vat hij het instrument als eene schrijfpen; steunende met de basis of de zijde der hand op de slaap des hoofds, brengende de punt zijner lans in de nabijheid van het Horenvlies (*Cornea*), in acht nemende dat de platte oppervlakte van het werktuig gelijkwijdig (*parallel*) aan dat vlies blijve, dusdanig dat de scherpe kanten de een naar de hoogte en de ander naar de laagte gerigt zijn. Als dan voert hij de punt der lans door het Horenvlies en wel aan het einde van zij-

zijne dwarsche diameter, omtrent eene lijn afstands van zijne vereeniging met de *Sclerotica.*"

„ In de voorste oogkamer gekomen zijnde, voert hij zijne lans steeds verder tusschen het Horenvlies en het Regenboogsvlies (*Iris*) hetwelk zooveel te gemakkelijker te doen is, naar mate het waterachtige vocht minder wegvloeit, en deze twee vliezen van elkanderen verwijderd houdt. Wanneer nu de punt der naald of lans aan het middelpunt van den oogappel gekomen is, zoo ligt de Operateur dezelve ligtelijk in de hoogte, en tevens naar achteren, om de naald in de achterste oogkamer te doen doordringen, en draaijende de punt zoodanig om, dat de platte zijde van het lemmet of de lans in eene horizontale rigting komt; en alsdan voert hij hetzelve in het kapsel en in het kristalvocht zelf, en vervolgens drukt hij de punt ter neder, door ligtelijk het hecht op te ligten."

„ Door dit eerste tijdperk der Operatie wordt de voorste zijde van het kapsel vernietigd, hetwelk de *secondaire Cataracten* voorkomt, terwijl het kristalvocht een weinig naar beneden gedrukt wordt. In het tweede oogenblik der Kunstbewerking, draait de Operateur het Instrument — het hecht van hetzelve naar beneden drukkende — ligtelijk in zijne hand om, terwijl hij de punt of lans, welke hij almede naar de platte zijde omdraait,

tot boven het kristalvocht brengt. Alsdan maakt hij nog eene beweging, door welke hij het hecht van het werktuig in de hoogte voert, rustende met de punt van de naald op het kristalvocht, hetwelk hij van boven naar beneden, en een weinig van binnen naar buiten drukt, en wel zoodanig, dat hij hetzelve naar het onderste gedeelte en een weinig buitenwaarts in de achterste oogkamer plaatst, in welken stand hij eenigen tijd het kristalvocht bevestigd houdt, waarna hij zijne naald terug haalt, met alvorens de punt op te ligten, dezelve zoodanig draaijende, dat de lans schuins kome, trekkende zachtelijk in dezelfde rigting, waarop hij de naald in de voorste oogkamer gebragt heeft, dezelve terug."

„ De bewerking geschied zijnde, kan men aan den Lijder het een of ander laten zien, waarna men hem behoorlijk verbindt."

„ Bijaldien er eenig gedeelte van de *Lens Cristallina* zich mogt afscheiden, en het grootste deel der lans niet volgde, zoo moet de Operateur, na alvorens het eerste op zijne plaats bevestigd te hebben, de afgescheiden gedeelten ook pogen te vatten, en dezelve het eene na het andere ter nederdrukken. (75) Voor het overige, indien deze

(75) Indien de Operateur dit toeval niet gewaar wordt, dan nadat hij zijn werktuig weder geheel terug getrokken heeft, dan bediene hij zich van de tweede

gedeelten zeer klein zijn, zoo zullen zij het welgelukken der Kunstbewerking niet hinderlijk wezen, omdat zij zich aan het onderste gedeelte van eene der oogkamers zullen plaatsen, alwaar zij geresorbeerd zullen worden, gelijk zulks vele Heelmeesters, inzonderheid Ambrosius Paré, opgemerkt hebben."

„ Ziet daar dan de bewerking, welke aangewend dient te worden, zoo dikwijls de *Cataract* hard en in eenen eenvoudigen staat is: de Operatie, die in den beginne moeijelijk mogt schijnen, is echter inderdaad eenvoudig, niet langwijlig noch pijnlijk, mits zij door eene vaste hand verrigt worde: voor de eerste maal heb ik dezelve aangewend aan den Heer Bertrand, een oud wiskundige, van vijf en zeventig jaren, in tegenwoordigheid van den ouden Geneesheer Montain, en een' mijner leerlingen; het regter oog, waaraan de bewerking moest geschieden, stelde zich, door die gelukkige omstandigheden niet derwijze voor, welke altijd eene

lans, en brenge het stompe einde van dezelve door de opening van de *Cornea* henen; hetwelk, gelijk mij de ondervinding geleerd heeft, gemakkelijk te doen is: door dit middel zal hij niet in gevaar zijn om het regenboogsvlies (*Iris*), of een ander gedeelte van het oog te kwetsen.

Kunstbewerking kunnen voordeelig zijn; maar daarentegen, indien ik gelukkig slaagde, scheen mij alles van de voortreffelijkheid dezer methode te verzekeren. Het oog was diepliggend, de oogleden een weinig ontstoken, de oogappel zeer zamengetrokken en onbewegelijk; en wat eene zeer ongunstige voorspelling konde zijn, de patient verzekerde mij, nimmer uit dit oog, hetwelk het eerst aangetast was geweest, goed te hebben kunnen zien."

,, Ik bewerkstelligde de Operatie, gelijk ik dezelve zoo even beschreven heb, en binnen zeer korten tijd was dezelve afgeloopen, en de patient had geene andere pijn uitgestaan, dan die soort van ongerustheid, welke men altijd bij het aanraken der oogen en oogleden gevoelt. In de volgende dagen werd de Lijder door verscheiden toevallen aangedaan, welke echter omtrent geheel onafhankelijk van de operatie waren. Den eersten dag na dezelve, kreeg hij eene verkoudheid op de borst, welke de aanvallen van eenen gewonen hoest (76), waarvan mij niets gezegd was, zeer verergerden. Eenige uren na de Operatie moest hij braken, hetwelk zeer wel van spijzen, die hij vóór de Kunstbewerking genut-

(76) Het weêr was zeer ongunstig, regenachtig, zeer ongestadig en steeds vochtig.

tigd had, kon veroorzaakt zijn, en ook door de bijzondere vrees, welke hij, om dezelve te ondergaan, betoond had: nog meer, de Lijder kreeg rheumatieke en jichtige pijnen, welke sinds lang hem dikwijls bij vlagen opkwamen. Ondanks al deze toevallen, welke mij de gegrondste vrees inboezemden, onderging het oog niet de minste verandering ten kwade; den vierden dag opende ik hetzelve, en vond omtrent geenen zweem hoegenaamd van roodheid; den zesden dag konde hij duidelijk, in de schaduw van eene *alcove*, al de personen, die hem omringden, onderscheiden, een weinig tijds hierna, nam hij eenen *Cataract Bril*, en zag er zoo goed mede, als het na de gelukkigst geslaagde Operatie mogelijk ware. Sinds een jaar, na dat de Heer Bertrand deze Kunstbewerking onderging, heeft hij aan geweldig hoesten, hevige aanvallen van jicht en rheumatismus, en vooral aan hardnekkige verstoppingen geleden, welke hij de onvoorzigtigheid had door de gewelddadigste pogingen tegen te gaan. Al deze oorzaken hebben in het minste geenen invloed op den staat van het geöpereerde oog gehad, en de patient verklaart, nimmer zoo duidelijk, voor hij door de *Cataract* was aangedaan, te hebben kunnen zien."

„ Ik stel deze bewerking hier voor, alzoo zij

de eerste was, en als het ware tot proeve dezer methode moest verstrekken, en in alle opzigten eenen minder voordeeligen uitslag beloofde. Inderdaad, indien in dit geval mij deze Kunstbewerking zoo wel gelukte, wat mogt ik dan van haar niet hopen in die gevallen, waar de omstandigheden de Operatie voordeeliger maken?"

„ Ik heb alhier de eenvoudigste handelwijze, en welke in de meeste gevallen behoort gebezigd te worden, beschreven; dezelve is echter niet te min vatbaar voor verschillende veranderingen, welke van het oog, en van bijzondere bijkomende omstandigheden, afhangen."

„ Indien de Operateur zich van beide zijne handen even gemakkelijk bedient, zal hij op het linker oog met de linker hand opereren, gelijk hij geopereerd heeft op het regter oog; maar indien hij deze gewoonte niet heeft, zoo zal hij zich voor den patient plaatsen, en zich van de regter hand bedienen, gelijk in de manier van uitneming (*Extractie*) van de Wenzel, en hij zal zich verder volgens mijne, hier voorgelegde, gronden gedragen." (77)

(77) Bij eene Operatie, welke ik niet lang geleden gedaan heb, veranderde ik dezen stand, en liet den Lijder op een tamelijk verheven bed plaatsen, het hoofd door eenen helper bijna horizontaal vastgehouden wordende; ik plaatste mij aan de regter zijde van den pa-

„ Het is zeer zelden het geval, echter gebeurt het, dat men, zonder vreemde hulpmiddelen, de oogleden niet van elkander verwijderd kan houden; alsdan zal de Operateur alleen het bovenste ooglid met den duim en den wijsvinger opligten, terwijl een helper het onderste ooglid naar beneden moet drukken; en indien hij het bovenste ooglid niet vast kan houden, zal hij zich met het *Ophthalmostat* van den Heer Reij moeten helpen."

„ Om hetzelve te gebruiken, plaatst hij den vingerhoed aan den middelsten vinger, brengt het stompe haakje onder het bovenste ooglid, en ligt hetzelve hiermede op, terwijl hij met den wijsvinger het onderste ooglid naar beneden drukt."

„ De vliesachtige *secondaire*, weeke en weder opgerezene *Cataracten*, vereischen in derzelver behandeling, geheele andere bepalingen; en maken dat de alhier voorgestelde methode aan onderscheidene veranderingen onderhevig is."

tient, en opereerde hem met de regter hand; een groot boek ter linker zijde van den lijder geplaatst, diende mij tot steunpunt, en ik rigtte aldus mijne lans naar zijn linker oog, na vooraf de palm mijner hand op zijne wang te hebben doen leunen. Deze stand scheen mij toe de geschiktste en zekerste te zijn, en ik verkies denzelven tegenwoordig boven dien van de Wenzel.

1°. „ *Abaissement antéro posterieur*, of voor achterwaartsche nederdrukking, voor de vliesachtige en *secondaire Cataracten.* Het is bezwaarlijk om vooraf te bepalen of eene *Cataract* vliezig zij, (gelijk ik zulks reeds bij de kenteekenen opgemerkt heb.) Maar als men eenigen twijfel desaangaande heeft, kan men de Operatie eenigzins anders verrigten; men brenge de punt der lans op de voorste zijde van het kristal-beursje, en loope langs deszelfs omtrek henen, hetzelve insnijdende; vervolgens, de punt van de hoogte naar de laagte bewegende, drukt men het middelste gedeelte van dit vlies, hetwelk de lichtstralen verhindert door te gaan, geheel naar beneden."

„ Echter, daar het kristalvocht door uitwaseming, *Exhalatie*, schijnt gevormd te worden, en daar het kapsel het uitwasemend werktuig is, zoo geloof ik, dat indien men het voorste gedeelte kan nederdrukken, zonder het kristalvocht te kwetsen, hetzelve spoedig dezelfde ondoorschijnendheid zou bekomen. Het schijnt mij alzoo beter, welke ook de bijzondere omstandigheden mogen zijn, om dadelijk en bij dezelfde bewerking, de geheele *lens* en haar kapsel neder te drukken."

„ In de *secondaire Cataracten*, die vrij dikwijls voorkomen, na de gewone uitneming en

nederdrukking, zal het voldoende zijn om slechts de punt der lans, in het verduisterde vlies te drukken en hetzelve gelijk, als ware het kristalvocht zelf, naar beneden te brengen. Indien zulks eenige moeijelijkheden veroorzaakt, kan men dezelve te boven komen door insnijdingen in de oppervlakte van het kapsel te doen, gelijk ik voor de *membraneuse Cataracten* heb aangewezen."

2°. „ *Abaissement antéro-posterieur*, of voor achterwaartsche nederdrukking, voor de weeke of melk-*Cataracten*. In deze soorten van *Cataracten* kan men meestal de verduisterde deelen, gelijk bij de Hoofdmethode, behandelen; dienvolgens, nadat men de kristalbeurs verdeeld heeft, drukt men de punt der lans zachtelijk naar beneden, terwijl een gedeelte van het *Cataract*-vocht, indien hetzelve wezenlijk vloeibaar is, naar voren wegvliet; vervolgens brengt men het Instrument naar boven, om de kristalbeurs, welke het ontbondene kristalvocht bevat, geheel en al neder te drukken, en bijaldien eenige vliesachtige deeltjes aan het Instrument ontsnapt mogten zijn, zoo vervolgt men dezelve en tracht die insgelijks in dezelfde rigting, als het voorname gedeelte van het vlies of kapsel, naar beneden te brengen; zoo er alsdan nog eenige vloeibare en ondoorschijnende deeltjes in eene der oogkamers mogten zijn overgeble-

ven, dan kan men hopen, dat eene weldadige opslurping dezelve zal doen verdwijnen. Maar wanneer deze *Cataracten* zeer week en wezenlijk vloeibaar zijn, en eene soort van uitstorting in de kamers van het oog vormen, zoude men dan ook niet tot de volgende bewerking zijne toevlugt kunnen nemen?"

,, Na alvorens het Horenvlies ingesneden en voornamelijk het voorste gedeelte van het kapsel van de *Cataract* nedergedrukt te hebben, zoude men, mijns bedunkens, het uitgestorte vocht met een klein spuitje, omtrent van grootte, als dat van Anel, kunnen opzuigen. Ik zoude aanraden, om dit werktuig, even als het mijne te laten maken, ten einde hetzelve te beproeven, indien zich de gelegenheid daartoe aanbood. Dit spuitje heeft eén buisje *(Canule)* hetwelk men willekeurig op het einde van het werktuig schroeven kan; hetzelve is eenigzins krom gebogen, en heeft de dikte van omtrent eene derde lijn diameter. De wanden behooren zeer dun te wezen, om de ruimte van binnen zoo wijd mogelijk te doen zijn: terwijl bij het uiteinde, aan het dikste van het spuitje, een halve ring moet wezen, om er den middelsten vinger in te kunnen plaatsen. Als nu de lans terug gehaald is, vat de Operateur het spuitje aan het einde, tusschen den middelsten vinger,

welken hij in den halven ring steekt, en den wijsvinger, dien hij boven op het spuitje houdt, daar hij den duim in den ring van den zuiger plaatst, brengende het einde van het buisje *(Canule)* door het wondje van het horenvlies, tot in de vloeibare ondoorschijnende stof; en trekt als dan met den duim den zuiger tot zich, en slurpt aldus, door het ledige, dat dan in het spuitje komt, het vloeibare gedeelte der *Cataract* naar buiten. (78) Wanneer hetzelve nu schijnt opgeslurpt te zijn, trekt hij, zoo voorzigtig mogelijk, het werktuig terug; en bijaldien nog eenige vliezige deeltjes de doorstraling van het licht mogten verhinderen, zoo kan hij andermaal de lans of naald in het oog brengen, en dezelfde gedeelten nederdrukken, of ook deze nederdrukking met het einde van het buisje *(Canule)* verrigten. Ik stel deze behandeling hier geenszins voor als eene proeve, door de ondervinding gestaafd en bevestigd, maar ik draag dezelve voor als eene soort van ontwerp, door redenering daargesteld, en welke eenen voordeeligen uitslag zou kunnen hebben."

(78) Ik had ook nog aan eene zuigpomp gedacht; maar daar het zeer mogelijk was, dat deze inval geheel herſenſchimmig ware, zoo wil ik liever toezien wat mij de ondervinding met den tijd kan doen hopen.

3°. „ *Abaissement antéro-posterieur*, of voor achterwaartsche nederdrukking, voor de weder-opgerezene *Cataracten.* Welke ook de methode van nederdrukking wezen moge, die men gebezigd heeft, is het echter mogelijk dat de *Cataract* weder oprijze. Dit toeval zal meer of min gevaarlijk zijn naar mate de Kunstbewerking meer of min eenvoudig geweest is, en het oog daarbij minder geleden heeft. In dit geval bevindt zich de patient bijna in denzelfden staat, als vóór de operatie, daar, in dit toeval, het kristalvocht zijne vorige plaats weder inneemt of in de voorste kamer van het oog passeert."

„ In geval van het eerste kan men het kristalvocht op dezelfde manier, als de vorige maal, nederdrukken, men zorge slechts hetzelve een weinig langer en sterker neder te drukken, om het des te beter op zijne plaats te vestigen. Maar somwijlen heeft het kristalvocht eene sterke neiging of strekking, om in de voorste oogkamer over te gaan. Zoude men alsdan deze verplaatsing niet behulpzaam kunnen zijn, en vervolgens het kristalvocht uitnemen, zoo als ik het weldra beschrijven zal? Om den overgang, (van de *Cataract* in de voorste oogkamer) te bevorderen, zal men zich van de naald, met den haak van de Wenzel, bedienen: men doorsteekt

het Horenvlies *(Cornea)* aan zijn uitwendig gedeelte, en haakt het kristalvocht vast, brengende hetzelve in de voorste oogkamer, alwaar men het gedurende eenigen tijd laat. De ondervinding heeft bewezen, dat het kristalvocht, zonder eenige zwarigheid, in de voorste oogkamer kon blijven, en dat hetzelve aldaar allengskens verminderde door eene langzame opslurping; en bijaldien men hetzelve uitname, werd daardoor het glasvocht niet medegevoerd. (79) Ik zou dus aanraden om, gedurende eenigen tijd, het kristalvocht in de voorste oogkamer te laten, en de *Irritatie* of *Inflammatie* van het oog, door de behoorlijke afleidende middelen, tegen te gaan en vervolgens op deze wijze hetzelve uit te nemen. De patient, even gelijk als bij de methode van nederdrukking, geplaatst, verwijdert de Operateur, achter hem staande, met de eene hand de oog-

(79) Somwijlen echter brengt hetzelve zenuwachtige toevallen voort, welke zijne dadelijke uitneming vereifchen. Ik heb drie perfonen gezien, bij wie het kristalvocht in de voorste oogkamer geplaatst was, zonder eenige bijzondere uitwerkselen te veroorzaken. Ik heb het voornemen eenen dezer personen eenen kunstmatigen oogappel te maken, om den natuurlijken oogappel zoo veel mogelijk te vergoeden, welke ook geheel en al door het kristalvocht, en tevens door eene soort van *Leucoma* op het Horenvlies, bedekt is.

leden, van elkander, terwijl hij met het mesje van de Wenzel (80) aan het buitenste gedeelte van het Horenvlies, een weinig naar boven, eene insnijding maakt, welke geene meerdere uitgebreidheid, dan de grootte van het kristalvocht zelf moet hebben, waartoe hij de punt van het instrument twee lijnen hooger dan de dwarsgaande diameter invoert en, zonder bij gedeelten door te steken, doorsnijdt hij hetzelve van boven naar onderen, tot op eene genoegzame uitgebreidheid. Vervolgens haalt hij het *Cataract*-mesje terug, en nemende het haakje van de Wenzel, zoo haakt hij het kristalvocht vast en voert hetzelve naar buiten. Ik acht het verkieslijker eene kleine insnijding in de buitenzijde van het Horenvlies te maken, opdat het glasachtige vocht te moeijelijker wegvloeijen, en het wondje spoediger hereenigd zal zijn, terwijl het waterachtige vocht ook minder het wondje zal openhouden, gelijk zulks bij de lagere insnijding plaats heeft." (81)

Na dit alles beschreven te hebben, maakt de

(80) Om met meerdere zekerheid te opereren, dient de bovenste rand van het Cataract mesje stomp te zijn.

(81) Men kan de spoedige heeling van het wondje nog bevorderen door het hoofd van den Lijder, wanneer hij te bedde is gelegen, naar de tegenovergestelde zijde van het geopereerde oog, te doen plaatsen.

Geneesheer Montain ook melding van de methode van Doctor Montain *Senior,* waaruit men insgelijks ontwaart, dat ook deze Operateur door het Horenvlies de *Cataract* nederdrukte.

Ziet hier verder, welke voordeelen de Heer Montain aan zijne methode hecht.

1°. „ De Heelmeester kan, zoo hij niet *ambidexter* is, op beide oogen met de regter hand opereren; en zoo hij zich van beide handen onverschillig bedient, zal hij te meer van de voortreffelijkheid van den achterwaartschen stand, dien ik heb aangewezen, overtuigd worden. Deze plaatsing geeft de hand zulk eene juistheid van bewegingen, welke men onmogelijk, vóór den patient geplaatst zijnde, kan ondervinden; en wat nog meer is, de Operateur kan beter zien wat hij doet, terwijl hij geene schaduw door zijne bewegingen doet komen."

2°. „ Men heeft geene zenuwachtige noch ontstekings toevallen te vreezen, welke veelal de insteking van de *Sclerotica*, de peesachtige uitbreidingen en sommige zenuw-vezelen veroorzaken, daar de doorsnijding van het Horenvlies aan geene dezer toevallen onderhevig is."

3°. „ Deze zeer kleine doorsnijding kan de uitvalling van het glasvocht verhinderen; zelfs dan wanneer hetzelve tot in de voorste oogkamer is doorgegaan, zal het niet verder naar

buiten komen, daar zelfs het waterachtige vocht niet geheel wegvloeit."

4°. ,, De geringe uitgestrektheid van het wondje in het Horenvlies, bevordert daarenboven de spoedige heeling van hetzelve."

5°. ,, Ook kwetst men nimmer den haarwijzen band, *Ligamentum Ciliare*, noch de zenuw van dien naam, gelijk men zulks veelmalen bij de achterwaartsche nederdrukking doet."

6°. ,, Het Instrument verscheurt het glasvlies, *Membrana vitrea*, noch doorsteekt het glasvocht; welke omstandigheid wij vermeld hebben hoe nadeelig dezelve aan het welgelukken der operatie is."

7°. ,, Men vreest ook voor geene inwendige bloedvloeijingen, welke somwijlen het gevolg der gewone nederdrukking zijn: er behoort geen bloedvat, hoegenaamd, door deze methode beleedigd te worden."

8°. ,, Men behoeft niet te vreezen, dat men het voorste gedeelte der *Capsula lentis* zal laten zitten, en om hetzelve te verdeelen en neder te drukken, is men niet verpligt, tot die afwijkingen met het Instrument zijne toevlugt te nemen, welke somtijds zoo onnut als schadelijk voor het oog zijn."

9°. ,, De wederoprijzing van het kristalvocht is ook minder mogelijk, bijaldien hetzelve op deze

wij-

wijze is nedergedrukt, terwijl de *Capsula lentis*; gedeeltelijk vernield zijnde, hetzelve niet tot eene soort van scheede verstrekt, langs welke het kristalvocht weder gemakkelijk zou kunnen oprijzen, gelijk zulks bij de andere methode plaats vindt."

10°. „Het kristalvocht minder naar de laagte en een weinig naar buiten in de achterste oogkamer geplaatst zijnde, zoo is de drukking, die hetzelve op de andere deelen uitoefent, welke het omringen, minder geweldig dan in de gewone manier van opereren, volgens welke men verpligt is hetzelve veel lager te drukken, om het niet van achter den oogappel te doen te voorschijn komen."

Daar wij nu, door dit alles, genoegzaam overtuigd zijn, dat ook in *Frankrijk* de *Operatie* of wel de nederdrukking van de *Cataract*, door middel eener naalde, door het Horenvlies *Keratonyxis*, gedaan en aangeprezen is, zoo blijkt het tevens door al het aangevoerde maar al te zeer, dat de Geneesheer Montain, hoewel hij met het vermogen der natuur, aangaande de opslurping van de geheel of gedeeltelijk verduisterde *Lens* schijnt bekend te zijn geweest, zich, desniettemin, alleen tot de nederdrukking der *Cataract* bepaald heeft, terwijl wij reeds opgemerkt hebben, dat de

uitzetting der *Pupil*, door middel van den *Hyoscyamus* of de *Belladonna*, hem nog geheel onbekend moet geweest zijn; waarover wij ons te meer verwonderen, alzoo de Verhandeling van den Hoogleeraar Himly, waarin het nut van den *Hyoscyamus* en deszelfs vermogen tot uitzetting van de *Pupil* volkomen is aangewezen, bereids in 1803 door Dr. Ehlers in het Fransch vertaald en uitgegeven is (82), — dan, hoezeer ons zulks ook bevreemden moge, het is daarom niet te ontkennen, dat ook Montain duidelijk aangetoond en bewezen heeft, dat de *Operatie* of *Depressie* van de *Cataract* door het Horenvlies mogelijk is; wij betuigen evenwel nogtans, dat de Engelsche methode, en wel de nieuwe manier van Dr. Saunders, welke wij nu zullen nagaan, ons meer bevalt, en tevens meer nut in zich sluit, vooral daar de Buchhornsche methode, met de verbeteringen door Professor Langenbeck daaraan gegeven, ook reeds de *Operatie* van Dr. Montain bijna geheel overtollig maakt.

(82) Himly, *de la Paralysie de l'iris, par une application locale de la jusquiame, etc. Traduit par* Ehlers, Altona 1803.

DERDE HOOFDSTUK.

TWEEDE AFDEELING.

Over hetgeen in Engeland, omtrent de nieuwe Kunstbewerking bekend is, en vooral over de Operatie van de aangeboren Cataract van Dr. Saunders.

Bijaldien wij een overzigt laten gaan over den gevorderden staat der *Ophthalmologie* in *Engeland*, zoo moeten wij deswege betuigen, dat men aldaar zeer nuttige en leerzame werken, en wel omtrent de ziekten der oogen in het algemeen, zoo wel als aangaande de Kunstbewerking van de *Cataract* aantreft, evenwel heeft men het in *Engeland*, zoo min als in *Frankrijk*, nog niet tot dien staat van kennis als in *Duitschland* kunnen brengen, alwaar men door de Werken van Richter, Beer, Himly, Schmidt, Weinhold; in *Duitschland* vooral, door Professor Langenbeck en Benedict, zooveel tot volma-

king dezer wetenschap heeft toegebragt; hoezeer de *Ophthalmologische* Studie in *Engeland* eene voortgaande verbetering onderging, waartoe in de laatste jaren door de Geschriften van Dr. Ware, Saunders, Adams, Stevenson en anderen veel werd medegewerkt.

Wat de *Cataract* aanbetreft, men heeft in *Engeland* niet alleen op het opslurpend stelsel van het oog, en op deszelfs vermogen op de verduisterde *Lens*, in geval van de nederdrukking en verbreking derzelve, acht gegeven, maar men heeft zelfs meer, dan nog wel in andere landen, en vooral de vermaarde Pott, een oplettend Waarnemer, daarop acht geslagen, en nog onlangs heeft de *Oculist* Adams (83) aangevoerd, dat Bannister, mede een Engelsch *Oculist*, die in het jaar 1622 leefde, reeds opgemerkt had, dat sommige *Cataracten*, wanneer zij stuksgewijs door de naald verdeeld waren, verdwenen, en verder merkte gemelde Bannister omtrent de vloeibare *Cataracten* datgeen aan, hetwelk wij reeds deswege in het tweede Hoofdstuk, en wel in de eerste afdeeling, door Ambrosius Paré en zoo ook

(83) Adams, *Practical observations on Ectropium on the Modes of Forming an artificial Pupil, London* 1812, *pag.* 115.

door Guillemeau hebben bevonden waargenomen te zijn.

Dan, hoezeer in *Engeland*, en vooral ten tijde van den vermaarden Pott er veel aandacht op deze opslurping van de *Cataract* gevestigd werd, en ook de *Depressie* van de *Cataract* daardoor meer navolgers verwierf; zoo schijnt evenwel in dezen tijd, door Dr. Ware, Saunders, Adams, Stevenson en wel door de Kunstoefenaren, die de *Operatie* van de *Cataract* verrigt hebben en nog uitoefenen, aan de *Extractie* de voorrang gegeven te zijn, hoewel ook deze Operateurs van het opslurpend vermogen in het oog, tot opneming eener geheele of gedeeltelijke verduisterde *Lens*, een zeer gepast gebruik weten te maken.

Dat de *Extractie* in *Engeland* algemeen gevolgd wordt, blijkt niet alleen uit de latere geschriften, en wel van bovengenoemde bij ons bekende Oogartsen, in dat land, maar wordt daardoor nog te meer bevestigd, daar de Oogarts Ware, in het jaar 1805, een werk over de ziekten der oogen schrijvende, de Verhandeling van de Wenzel over de *Extractie* van de *Cataract* nog der moeite waardig vond van op nieuw vertaald en, met zijne leerzame aanmerkingen vermeerderd, bij zijn werk te voegen en op nieuw uit te geven, terwijl de

Hoogleeraar Himly deze geschriften van Dr. Ware, en tevens op nieuw vertaalde verhandeling van den Baron de Wenzel, belangrijk genoeg oordeelde, om ook in het Hoogduitsch overgebragt te worden en alzoo deze ook in het Hoogduitsch, in 1809 te *Göttingen* met zijne aanmerkingen deed uitkomen.

Daar wij te regt opgemerkt hebben, dat de Fransche Operateur Montain de krachten van den *Hyoscyamus* en de *Belladonna*, hoewel in *Frankrijk* bekend, niet schijnt geweten te hebben, zoo is het evenwel in *Engeland* desaangaande geheel anders gelegen, want de Heer Saunders — gelijk zulks door zijne verhandeling, over den invloed van het *Extract* van de *Belladonna* op de *Iris*, om de vereeniging der *Pupil* voor te komen, ten duidelijkste bewezen wordt — (84) heeft zelfs in November 1805 daarvan reeds gebruik gemaakt, en een vijftal nuttige waarnemingen, tot bewijs van deszelfs nut in bovengemelde sluiting van den oogappel, bekend doen worden.

(84) *Annales de Littérature medicale étrangère par* Kluyskens, n°. 38, (*on inflammation of the Iris, And the influence of the extract of Belladonna etc.*) *sur l'inflammation de l'Iris, et de l'influence de l'extrait de la Belladonna, etc. par* Mr. J. C. Saunders, *Chirurgien, Gand* 1805.

Dat men bedacht is geworden, om door het zoo ongevoelige Horenvlies de *Cataract* te opereren, kan men, geenszins zonder grond, aan het natuurlijke doel, om de minst gevaarlijkste kwetsing te maken, toeschrijven; terwijl, onzes bedunkens, er misschien wel het meeste toe bijgebragt heeft, de opmerking van de verwijding des oogappels door den *Hyoscyamus* en de *Belladonna*; immers, wat kan men zich natuurlijker voorstellen, dan dat men, zulks waarnemende, ook toen den eenvoudigen en gemakkelijkeu toegang, door middel eener naalde, tot de verduisterde *Lens* opmerkende, ook daarvan eene proeve nam?

Daar dan de gezonde redenering aantoont, dat men op de mingevaarlijkheid van de doorsteking en wel met eene scherpe naald door het Horenvlies, en, als zijnde zulks op het eerste aanzien een zoo natuurlijke als gemakkelijke weg tot uitvoering, gelet heeft, — zoo is het daarom niet minder belangrijk dat men, behalve op het minder gevaar, ook acht geve op de zekerste wijze ter wegneming der verduistering. — Het is dan hierom, dat wij dikwijls bij ons zelve gedacht hebben, dat, daar de uitwerking van den *Hyoscyamus* en de *Belladonna* op de *Pupil*, en vooral de groote verwijding, welke dezelve daarop voortbrengen en

algemeen bekend zijn, of niet de gewone nederdrukking door de *Sclerotica* daarvan groot voordeel zoude kunnen trekken, en of niet daarom wel in sommige gevallen, deze de voorkeur boven de *Keratonyxis* moge gegeven worden? Wel is waar de beleediging en doorsteking van de *Sclerotica* is belangrijker dan de doorboring van het gevoellooze Horenvlies, doch, overigens, staat alles gelijk, daar, onzes bedunkens, de *posterieure* Kunstbewerking of *Operatie* van de *Cataract* door nederdrukking (*Depressie*) en vooral met eene fijne scherpe naald veel gemakkelijker en zekerder, en de bewegingen van de naald veel vrijer, dan wel door de *Cornea* zal kunnen plaats vinden, en zeer gemakkelijk te doorsnijden en te verbrijzelen is, hoewel er ongetwijfeld gevallen zijn waarin de Horenvliessteek boven de gewone *Depressie* te verkiezen is.

Dit alles, hetwelk wij eerst voor ons eigen denkbeeld hielden, bleek evenwel ras ook door andere en vooral door de Engelsche *Oculisten* zoodanig begrepen te worden, en het is buiten kijf ook zoo duidelijk, dat wij gegronde reden hebben van te vertrouwen, dat ieder denkend Operateur zulks ook alzoo aannemen zal; terwijl ook spoedig blijken zal, dat de Engelsche verbetering en verandering in de

Kunstbewerking van de *Cataract* grootendeels op deze redenering gegrond is.

Geen der tegenwoordige Engelsche Oogartsen heeft, naar ons oordeel, tot bevordering der *Ophthalmologie* en vooral aangaande de *Operatie* van de *Cataract*, en wel inzonderheid bij Kinderen, zooveel toegebragt als de Heer Saunders, en het is, op voorbeeld van dezen Kunstoefenaar, dat men in *Engeland* niet alleen meer gebruik van den *Hyoscyamus* en de *Belladonna* maakt, maar ook tevens de *Depressie* en verbrijzeling van de *Cataract* door eene fijne, platte, snijdende naald en met eenen uitgezetten en verwijden oogappel thans verrigt en zoo ook eene nieuwe manier van door het Horenvlies te opereren voor de Kinderen heeft aan de hand gegeven, welke beide manieren van Opereren men met den naam van *posterieure* en *anterieure* Kunstbewerking heeft beschreven, terwijl Adams, Stevenson en anderen, de uitvindingen van Dr. Saunders, niet alleen met ijver opvolgen, maar zelfs reeds in het instrumentale eenige verbetering, ten minste verandering, hebben aangebragt. — Om dit alles zoo kort en duidelijk mogelijk te betoogen, zoo zullen wij de nuttigste stukken deswege hier vertaald mededeelen en wij beginnen met dat-

geen hetwelk Stevenson daarvan verhaalt, alwaar hij zegt:

„ De verandering, welke onlangs in de wetenschappelijke behandeling der *Cataract* heeft plaats gehad, is geheel en al toe te schrijven aan onze uitgebreide practische kennis van de natuur der opslurping in het Menschelijk Ligchaam."

„ De Ouden hadden, wel is waar, een verward denkbeeld van de ontbinding der *Cataract* in het waterachtige vocht, lang voor de ontdekking van het opslurpend stelsel (*systema*). Het is de Heer Saunders evenwel, die de onwaardeerbare verdiensten gehad heeft, van deze kennis aan te wenden tot de gewigtige verbetering eener wijze van wegneming der *Cataract*, waardoor de meeste gevaren voorgekomen worden, en men verligting kan toebrengen aan de teedere en hulpelooze jaren der kindschheid, een tijdperk des levens, waarin de gebruikelijke wijze van *Operatie*, zoo als bekend is, onaanwendbaar is Wat te voren bepaald was tot de zachte en vloeibare soorten van *Cataract* bij volwassenen of slechts somwijlen aangewend bij de hardere; strekt zich nu uit tot de algemeene beginselen der Praktijk."

„ De zwarigheden, met betrekking zoowel tot de

Depressie als tot de *Extractie*, welke ik kortelijk in de laatste afdeeling opgeteld heb, waren belangrijk genoeg om de invoering eener minder laakbare behandeling te regtvaardigen en te vereischen. En die, welke ik thans wil bijbrengen, zal, zoo ik meene te mogen verwachten, geoordeeld worden met regt op dien naam aanspraak te maken. Want zij verdient onze goedkeuring niet alleen door hare *algemeene aanwendbaarheid* op alle soorten der *Cataract*, door haar meerder gemak van uitoefening en meer algemeen gunstig gevolg, maar boven al *door haren* gelijken gang met de herstellende krachten der natuur."

,, Bij Kinderen is de *Operatie* bijzonder belangrijk, niet alleen om de bovengezegde redenen, en uit hoofde van den korteren tijd van een kort leven, hetwelk voorbij gegaan is in betrekkelijke duisternis, maar omdat, gelijk met al onze overige ligchaams krachten het geval is, een lang en vroegtijdig begonnen onbruik van het zintuig, ons, gedurende een lang verloop van tijd, onbekend maakt met de uitgestrektheid van deszelfs vermogens en met de middelen om de hulp, die men daarvan trekken kan, te vermenigvuldigen."

,, Den Heer Saunders zal ik ten allen tijde de verdienste toekennen, dat hij de *Ope-*

ratie het eerst heeft aan de hand gedaan, waaruit de Praktikale verbeteringen, welke ik thans zal ontvouwen, zijn voortgevloeid. Ik zal deze inleiding beginnen met twee uittreksels mede te deelen van twee brieven, en, met de eigene woorden van den Auteur, zoodanige korte beschrijving zijner genezingswijze geven, als verstaanbaar zijn zal voor dien lezer, die het vorige gedeelte van dit werk heeft doorloopen."

,, Alleenlijk nog zij het mij vergund, om vooraf, als een nieuw bewijs zijner vriendschap voor mij, aan te voeren, dat hij de verpligtende goedheid had om twee zijner verbeterde naalden, tot mijn eigen gebruik, bij zijne eerste mededeeling te voegen."

WAARDE VRIEND!

,, ,, Ik vertrouw de wijze van opereren, welke ik bij de *Cataract* in acht neem, aan Uwe eer, en ik ben volkomen zeker dat zij in veilige handen is."

,, Ik zal thans den tijd niet hebben, om U al de voordeelen te doen opmerken, die uit deze afwijking van de oude behandeling, bij wijze van *Depressie*, ontstaan; maar hoe eenvoudig zij ook schijnen, zijn zij hoogst gewig-

tig, zoo als gij bemerken zult, wanneer ik al de bijzonderheden, die ik voornemens ben ten eenigen tijde in eene Verhandeling over de *Cataract* te doen, omschrijven zal.".

„ Ik maak altoos gebruik van de oplossing van *Belladonna*, en ga nimmer tot de Kunstbewerking over, dan nadat alvorens de oogappel zoo veel verwijd is, als hij wil toelaten. Het ooglid moet met den ooglid-opligter van Pellier, of anders met de vingers, zoo onbewegelijk als mogelijk is, gehouden worden. Mijn oogmerk, wanneer ik het Instrument in het oog breng, is om het voorste gedeelte van het Kristallijne ligchaam te doorsnijden, en deswege, aangezien de *Lens* gewoonlijk dikker naar het *midden* is, draag ik zorg, dat het, zoo na mogelijk aan het beursje, door het Kristallijne ligchaam ga. Ten einde aan het Instrument zoo veel mogelijk eenen onbelemmerden doorgang door de *Lens* te verschaffen, zult gij opmerken, dat het tot den grootsten trap van dunheid, waarvoor het vatbaar was, gebragt is; dat het plat is, en dat het, nabij de punt, ter wederzijde snijdt. Ik heb, bij eigen gebruik, bevonden, dat het, met de vereischte zorgvuldigheid, door de hardste *Lens*, gevoerd kan worden, terwijl naalden, zoo als die van Scarpa en Hey, alleenlijk de ge-

heele *Lens*, ondoorsneden, voor zich henendrijven, en, zonder dat men in staat is, om het Instrument aan het beursje te brengen, dwingt men de *Lens* om op de *Iris* te drukken, en die voort te stooten; waaruit dan ook de daarop volgende ontsteking voortkomt. Wat betreft het Kristallijne ligchaam zelf, hiermede kan men zich al of niet bemoeijen; in sommige gevallen kan het dienstig zijn deszelfs weefsel te verbreken, maar nimmer moet men het *deprimeren*."

* * * * * * * * *

„ Het Instrument behoort in de *Sclerotica* te dringen, ongeveer eene lijn achter den haarswijzen band (*Ligamentum Ciliare*), en geleid te worden door het voorste gedeelte van het Kristallijne ligchaam, dat het zachtste is. Men kan het weefsel der *Cataract* openen, alvorens het beursje te doorsnijden of naderhand, naar mate zulks bij de *Operatie* het meest dienstig zal voorkomen, maar het *beursje moet in alle gevallen doorsneden worden*. Ik bekreun mij niet zeer, wat er van de *zelfstandigheid* van het Kristallijne ligchaam moge worden. Somwijlen laat ik hetzelve in groote hoeveelheid in de voorste kamer gaan, *indien het naar die zijde schijnt over*

te hellen, maar nimmer duw ik het voort, omdat zulks op de *Iris* moet drukken. NB. Volg Heij's regel, en zorg *nimmer te veel te doen*. Na de Kunstbewerking is mijn geheel plan *antiphlogistisch*, en ik geloof, dat gij volkomen bewust zijt, wat dat is. Gelukt de *Operatie* niet bij de eerste maal, zoo beschrijf mij de verschijnselen, en gaarne zal ik u mijne meening, omtrent het al of niet herhalen derzelve, mededeelen."

,, Met betrekking tot de aangeboren *Cataracten*, oordeel ik het, na de menigvuldige gesprekken, welke wij daarover gehouden hebben, naauwelijks noodig, u te herinneren, dat zij in het algemeen beurs-*Cataracten* zijn, als zijnde hoogstwaarschijnlijk de *lens* geheel of grootendeels van zelve opgeslurpt geworden, toen het ligchaam zich nog in den staat eener *foetus* bevond. Bij al hetgeen ik reeds gezegd heb, zal ik alleenlijk nog voegen, dat de handelwijze, welke men in de *Operatie* volgen moet, vrij na gelijk is aan die, welke voor de *lens-Cataract* (*Cataracta Lenticularis*) is aangenomen, zijnde het hoofddoel, *of* eene genoegzame wijde centrale opening te maken, zoo dat de lichtstralen daardoor onverhinderd op het Netvlies (*Retina*) vallen kunnen, *of* anders te trachten het verdikte beursje (*Capsula*) in zulke kleine stukjes

als mogelijk is te verbrijzelen, als wanneer hetzelve in het waterachtige vocht (*Humor Aqueus*) ontbindbaar, en allengskens opgeslurpt zal worden; tot welk oogmerk gij dan ook de naald meer vrijelijk dan in het vorig geval, gebruiken kunt."

* * * * * * * * * *

,, Met betuiging van onzer aller hoogachting blijf ik"

Uw Getrouwe Vriend

J. R. SAUNDERS.""

Getrokken uit de brieven, gedagteekend April en Augustus 1803.

,, Een onbewimpelder, onopgesmukter en verstaanbaarder verslag van des Heeren Saunders wijze van opereren der *Cataract*, dan hetwelk in de bovengeplaatste uittreksels zijner, mij zoo waarde, brieven gegeven wordt, kan, mijns erachtens, bezwaarlijk verlangd worden. Even min kan ik veronderstellen, dat eenig Heelkundige, zoo hij niet geheel in de Oogziekten onërvaren is, geholpen door zulke eenvoudige voorschriften, missen kan om de onderscheidene handgrepen der hierboven beschrevene Kunstbewerking genoegzaam te begrijpen, en in ge-

wo-

wone, niet ongunstige gevallen van *Cataract*, met goed gevolg te bewerkstelligen."

„ Men zal bemerken, dat, in de boven bijgebragte opgaven, de *Operatio posterior* alleenlijk beschreven wordt, zijnde de *Operatio anterior* eerst door hem aangenomen, korten tijd voor die treurige gebeurtenis, welke de Maatschappij van een menschlievend lid, de Kunst van een allerijverigst en naar ware geleerdheid strevend beoefenaar, en mij zelven van een opregt en hooggeschat vriend beroofde."

„ Naar aanleiding der Waarnemingen, welke ik in den loop mijner Praktijk gelegenheid gehad heb te maken, heb ik zeer gegronde redenen om te gelooven, dat mijn waardige en kundige Leermeester, indien hij lang genoeg had mogen leven, om van de uitwerking der laatstgemelde wijze van verrigting getuige te zijn, deze manier geheelenal vaarwel gezegd of haar althans tot de vloeibare *Cataract* alleen beperkt zoude hebben. Want ofschoon er, wanneer men de naald in de *Cornea* brengt, in plaats van haar, volgens de gewone handelwijze, door de *Sclerotica* te dringen, minder gevaar van ontsteking is, daar de gevoeliger en gewigtiger deelen onbeleedigd blijven, en de voorste zijde van de *Capsula lentis* regtstreeks aan de punt van het Instrument is blootgesteld; be-

vindt zich, desniettemin, de Operateur oneindig meer belemmerd in de bewegingen, welke hij noodwendig maken moet, en het is naauwelijks mogelijk, vrij en met vrucht op het geheel der *Cataract* te werken, zonder, onder de *Operatie*, een grooter of kleiner gedeelte van het waterachtige vocht te doen wegvloeijen. In dat geval trekt zich de bevorens verwijde *Iris* oogenblikkelijk te zamen, en nadert tot de holle oppervlakte der *Cornea*, eene omstandigheid, waartoe geene geringe mate van behendigheid en voorzigtigheid vereischt wordt, om geen nadeel voort te brengen. De boven bijgebragte bedenking, is inzonderheid gerigt tegen die digte en veerkrachtige Kapsel-*Cataracten*, die niets minder dan zeldzaam zijn bij de lang verzuimde, aangeborene soort. Zelfs al wordt de *Operatie* op de gelukkigste wijze volbragt, zoo als zulks beschreven wordt in de laatst uitgegevene werken (*Opus posthumum*) van den Heer Saunders, naar de uitgave van Dr. Farre, zoo is desniettemin het doel der *Operatie*, mijns bedunkens, ver van volmaakt." (85)

Wij achten deze Opmerkingen van den Heer

(85) John Stevenson, *Practical Treatise on Cataract*, *pag.* 58.

Stevenson zeer belangrijk en aannemelijk, en tevens met ons gevoelen, hetwelk wij kortelijk aangestipt hebben, overeenkomende. Verder verdient het hier vooral opmerking, dat de bovengemelde brieven in April en Augustus 1808 geschreven zijn, en wel twee jaren, nadat Buchhorn zijne *Dissertatio de Keratonyxide* te *Halle* verdedigde. (86)

Dat de Heer Saunders de *Operatie* van de *Cataract* en vooral bij Kinderen met aangeboren staren, door de *Perforatie* van het Horenvlies en tevens door de verscheuring van den voorkant van de *Capsula* bewerkte, blijkt uit zijne werken (87) volkomen, terwijl men zelfs uit dezelve ontwaart, dat hij deze nieuwe Kunstbewerking op een zeer groot aantal blind geborenen heeft aangewend.

Dan, hoezeer zulks waar zij, zoo schijnt evenwel deze gedane Kunstbewerking weinig bekend te zijn geweest, hetgeen wij daaruit zouden moeten afleiden, alzoo de Heer Adams zich hierover op deze wijze verklaart, daar hij zegt:

(86) Buchhorn, *Dissert. de Keratonyxide*, *Halle* 1806, 4°.

(87) J. C. Saunders, *a Treatise on some Practical points, relative to the Diseases of the Eye, and his Method of Curing the Congenital Cataract*, bij J. R. Farre M. D. *with Plates*, *London* 1811.

„ Het lange uitstel, hetwelk des Heeren „ Saunders beloofde mededeeling aan het „ Publiek ondergaan heeft, strekte ongetwij- „ feld, om deze gewenschte uitkomst te ver- „ tragen; zoo weinig, voorzeker, was de „ *Operatie* bekend, dat in Junij van het jaar „ 1810, toen ik de Heer Ware, en verschei- „ dene andere Kunstgenooten verzocht, getui- „ gen te zijn van eene mijner wijzen van „ opereren, in het geval van den Heer Pur- „ kie (van *Chancerylane*), hij opregt, in bijzijn „ dier Heeren, bekende, ja zelfs, nadat ik „ *Londen* verlaten had, aan den Lijder en „ zijne vrienden, welke hij dikwijls bezocht „ om de vorderingen der genezing waar te ne- „ men, betuigde dat hij nimmer te voren der- „ gelijke *Operatie* aangewend of gezien had. (88)

Overigens, en ten einde ook met de *Operatio anterior* en wel met de Kunstbewerking, welke Dr. Saunders op de aangeborene *Cataracten* aanwendde, bekend te worden, zullen wij deze, zoo als dezelve na deszelfs overlijden door Dr. Farre beschreven is, hier laten volgen.

(88) William Adams, *Practical Observations on Ectropium etc. with the Description of a new Operation for the cure of forming an artificial Pupil, and on Cataract.*

De Heer Saunders, alvorens zijne nieuwe Kunstbewerking te beschrijven, merkt vooral aan, dat de aangeboren *Cataract* (*Cataracta Congenita*) zeer menigvuldig wordt waargenomen, hetwelk door de vele gevallen, die hem zijn voorgekomen, ten volle blijkt, terwijl hij heeft opgemerkt, dat in de aangeboren *Cataract* de verduistering van het Kristalvocht, welke dan eens vast, zacht of vloeibaar is, evenwel de verduistering meestal in de *Capsula* huisvest, en dat, in dit geval, dezelve veelal ledig of hol en de *Lens* ontbonden en opgeslurpt is, en heeft zulks in vier en veertig van de zestig gevallen opgemerkt.

Deze daadzaken, waardoor hij bevonden heeft, dat de aangeboren *Cataracten* kapselverduisteringen zijn, nopen hem om te gelooven, dat bij elk geval van eene *Cataracta Congenita* het daarop aankome, dat men door de Kunst eene duurzame opening in het middelpunt van dit vlies of kapsel make en beschrijft deze *Operatie* alzoo:

„De buitengemeene bewegelijkheid van het oog, de ongestadigheid van den kleinen patient, het geringe veld voor de Kunstbewerking, de buigzaamheid of taaiheid van de verduisterde *Capsula* zijn de moeijelijkheden waarmede de Heelkundige te kampen heeft."

„ De Heer Saunders kwam dezelve te boven, door den oogbol met den ooglidopligter van Pellier te bepalen, den patient bedwingende, den oogappel door de *Belladonna* verwijdende, en gebruik makende van eene kleine naald, voorzien van eenen snijdenden kant, van het uiterste boveneinde tot aan de punt, en dun genoeg om met de grootste gemakkelijkheid door te dringen."

„ Het *Extract* der *Belladonna*, verdund met water, tot de dikte van room, wordt in het oog gedroppeld, of tot vermijding van *Irritatie* het *Extract* zelf over het ooglid en de wenkbraauw gesmeerd. — Na verloop van een half uur, of zelden meerder dan een uur, is de oogappel geheel verwijd, wanneer het raadzaam is den omtrek van het oog geheellijk van het aangewende middel te zuiveren. Het kind moet als nu geplaatst worden op eene tafel, parallel met een venster van hetwelk het oog, dat geopereerd moet worden, het meest verwijderd is. Vier personen, en bij grootere Kinderen vijf, worden vereischt tot het vast houden van den patient. De eerste bepaalt het hoofd met de binnen zijde der beide handen, de tweede drukt niet alleen het onderste lid met zijnen voorsten vinger neder, maar bevestigt insgelijks de kin van het kind tusschen

zijnen duim en voorsten vinger, als in eene kruk. — Hierdoor wordt de speling van het hoofd op de borst voorgekomen, eene beweging naar welke het kind dadelijk tracht, en waardoor de Operateur zeer belemmerd wordt. De derde bepaalt de bovenste ledematen en het ligchaam; de vierde de onderste ledematen. — De Operateur, op eenen hoogen stoel achter den patient gezeten, den ooglid opligter van Pellier in zijne linker hand nemende, en de naald in de regter, wanneer hij de Kunstbewerking aan een regter oog zal doen, of de *Speculum* in zijne regter hand, en de naald in zijne linker, wanneer de *Operatie* aan een linker oog geschieden zal, gaat op de volgende wijze voort."

Na deze algemeene voorschriften vooraf te hebben laten gaan, zoo beschrijft de Heer Saunders de voortzetting zijner nieuwe Kunstbewerking, en verdeelt dezelve niet alleen in *Anterior* en *Posterior*, maar geeft zelfs ook voor ieder derzelve eenige bijzonderheden in de behandeling aan de hand, en maakt zoo wel in de *Operatie* van de *Cataracta Cristallina* als *Capsularis* en *Fluïda* meer of min verschil en begint eerst met de

Behandeling van eene Cataracta Cristallina Capsularis.

„ De Operateur brengt, op eene voorzigtige wijze, eenen der bogen van het *Spèculum* onder het bovenste ooglid, te zelfden tijde drukt zijn medehelper het onderste ooglid neder, en zoodra hij het Horenvlies doorsteekt, bepaalt hij het oog, door eene matige drukking met het *Speculum* op den oogbol te doen. De plaatsing van den Operateur stelt hem in staat zulks met volmaakte gerustheid, en door zoodanige overeenstemming, welke enkel tusschen de handeling van denzelfden persoon, te kunnen verrigten waarna hij, zoodra zijn oogmerk volbragt is, de drukking door het *Speculum*, door hetzelve slechts als eenen opligter van het ooglid te gebruiken, vermindert welke drukking hij echter met gemakkelijkheid weder kan vernieuwen of regelen, wanneer zulks noodig is. — Hij doorsteekt de *Cornea* zoo nabij deszelfs vereeniging met de *Sclerotica*, als de vlakke oppervlakte der naalde zulks toelaat, in eene gelijke rigting en nabij de *Iris*, zonder deze te beleedigen. Wanneer de punt der naalde aan het middelpunt des verwijden oogappels *(Pupil)* genaderd is, zoo moet hij daarmede, zonder zoo maar stoutelijk

door de *Capsula* in de *Lens* te dringen, eene nederdrukkende beweging doen; het is een *belangrijk voorwerp* voor hem, het Kristallyne vocht noch deszelfs *Capsula* te beleedigen; ook moet hij met de punt der naalde, de *Capsula lentis* niet zoo krachtiglijk voorwaarts, en in de voorste oogkamer brengen, noch de *Capsula* geheel verscheuren. Zoodanig eene Kunstbewerking zou de *Lens* verplaatsen, in de voorste oogkamer brengen, of in de *Pupil* doen uitpuilen, en de *Iris* uitrekken; en ofschoon deszelfs zacht weefsel bij een kind, het van eene ontsteking zoude bevrijden, zoo zal evenwel bij den voordeeligsten uitslag, een duurzame en misvormde verwijde oogappel overblijven. Hij gaat met eene zachte zijdelingsche beweging voort, werkende met de punt en *schouders* der naalde enkel op de oppervlakte en het middelpunt der *Capsula*, in eenen omtrek, de natuurlijke grootte der *Pupil* niet overschrijdende. — Zijne bedoeling is om de duurzame vernietiging dezer middelpuntige gedeelten der *Capsula*. Deze slechts doorstekende, zoude niet aan zijn voornemen beantwoorden, alzoo de aanklevende tusschenvoeging spoedig de wond sluiten zoude." —

„ De bewerking op het middelpunt van de voorste *Lamella* der *Capsula* verrigt hebbende,

gelijk hij wenscht, brengt hij de naald zachtkens in het ligchaam der *Lens*, en opent met voorzigtigheid het weefsel van dezelve. — Dit doende, kan hij, zulks goedvindende, den scherpen rand van de naald benedenwaarts drukken, waardoor het waterachtige vocht wegvloeit, en de *Lens* het Instrument nadert; en te zelfden tijde vermindert het veld voor zijne *Operatie* door de vernaauwing des oogappels. De naald en het *Speculum* moeten als nu teruggetrokken, het oog ligtelijk bedekt, en de patient te bed gelegd worden."

„ Zelden ontstaat door deze *Operatie* bij een kind ontsteking; evenwel bij de eerste verschijning derzelve, vooral met pijn, ongewone roodheid der *Conjunctiva* en aanmerkelijke traanvloeijing vergezeld zijnde, moeten deze toevallen door het zetten van bloedzuigers op de oogleden, en bij oudere kinderen, door eene aderlating op den arm, gevolgd van purgatiën en een streng diëet, dadelijk belet, en tegengegaan worden. — Na de *Operatie* behoort het *Extract* der *Belladonna* over de wenkbraauw gestreken te worden, ter voorkoming dat door eene verwijding van het Regenboogvlies, de aankleving van den rand van den oogappel aan de *Capsula* niet volge. — De Natuur gaat vervolgens nu in hare kracht van genezing voort, en het

Kristalvocht, in deszelfs kapsel ontbonden, en door de in dezelve gemaakte opening aan de werking van het waterachtige vocht onderworpen, wordt trapsgewijze opgelost en opgeslurpt. — Eene enkele Kunstbewerking is somtijds voldoende, en de genezing in den tijd van weinige weken volbragt; doch zoo de afloop niet spoedig genoeg voorwaarts gaat, dan kan de *Operatie* eene of meerdere malen herhaald worden, tusschen elke *Operatie* ten minste 14 dagen stellende. — Indien de aanklevende stoffe de gedane *Operatie* in de *Capsula* heeft tegengewerkt, dan moet de Operateur zorg dragen, eene duurzamer opening in deszelfs middelpunt daar te stellen, en hij kan ter opening van de *Capsula lentis*, met meerdere vrijheid, dan de eerste maal, te werk gaan. Sommigen hebben gedacht, dat de vloeibare *Cataract* niet zoo menigvuldig en de aangeboren *Cataract* het beste te behandelen was. — Doch onderstellingen doen somtijds dwalen. — De aangeboren *Cataract* wordt niet alleen veel waargenomen, maar de vloeibare stof, wanneer die ontlast is, doet wel eens eene moeijelijke ontsteking ontstaan. — In deze gevallen zal het voorzigtig zijn om na de voorste zijde van de *Capsula* doorstoken, en derzelver deelen in de voorste oogkamer ontlast

te hebben, het daarbij te laten, en voorzorg tegen de ontsteking te nemen, terwijl door deze *Operatie* het geval in eene *Cataracta Capsularis* veranderd wordt."

2. Hoe men verduisterde kapsels, waarvan de Lens bijna of geheel versmolten is, zal behandelen.

„ De Operateur kan in dit geval de naald met meerdere vrijheid gebruiken dan bij eene *Cataracta Lenticularis*, doch anders handelt hij op dezelfde wijze als hiervoren gezegd is. — Indien eenig gedeelte van het Kristalvocht als eene kleine pit, in het middelpunt van de *Capsula* overblijft, zoo zullen zijne pogingen bij uitsluiting gebezigd worden, om dit gedeelte weg te nemen, ten einde het oogmerk van de Kunstbewerking, bestaande in het daarstellen eener duurzame opening in het middelpunt van de *Capsula* te volvoeren, en ofschoon het Kristalvocht geheel opgelost is, en er slechts een dik, netachtig weefsel van de *Capsula* aanwezig blijft, zoo zal het maken eener opening in het middelpunt van dezelve niettemin moeten beproefd worden, opdat de omtrek van dit vlies de *Pupil* niet wederom bedekke, en de *Operatie* onvolmaakt worde, doordien deze

verdikte *Capsula* nimmer opgeslurpt zal worden, en ook dit hangende vlies kan geenen voldoenden tegenstand aan de naald bieden, om eene tweede Kunstbewerking te ondernemen. Het gebeurt echter dat het weefsel van de *Capsula* op hetwelk de eerste en tweede *Operatie* geenen indruk gemaakt heeft, door de herhaalde aanrakingen van het Instrument bij eene volgende *Operatie* evenwel verbroken wordt. — Het voornaamste doel en wel het daarstellen eener opening in het middelpunt volvoerd hebbende, en bijaldien de *Capsula* voldoende door het Instrument verdeeld is, zoo mag de Operateur, gedurende dezelfde *Operatie*, derzelver omtrek verscheuren, ten einde de *Pupil* tot den hoogsten graad van verwijding te brengen, zich altijd herinnerende dat van deze vrijheid bij de *Cataracta Capsularis* behoort gebruik gemaakt te worden."

Operatio Posterior, of de Operatie van eene Cataracta Capsularis et Cristallina.

„ De Naald wordt in het oog gebragt op den afstand van eene lijn achter de vereeniging der *Cornea* met de *Sclerotica*. — Indien de Operateur verkiest de bepaalde lijn te overschrijden, zoo is hij nog zekerder, want hoe

meer hij de vereeniging dezer vliezen nadert, des te meer is deze insteking onderhevig aan toevallen, hetwelk zijne *Operatie* verijdelen kan, en daar de *Iris* zoo naauw met het *Ligamentum Ciliare* vereenigd is, zoo zal deze band, wanneer het Instrument daarin vast geraakt, van de *Sclerotica*, aan welke dit vlies slechts ligt gehecht is, losgemaakt, de *Iris* zelve van hare inlassching gescheurd worden, terwijl het lemmet van het Instrument tusschen dezelve en de *Sclerotica* zigtbaar zal zijn. — Dit toeval is zelfs menigvuldig, doch heeft nimmer eenen ongelukkigen uitslag, zoodra het Instrument dadelijk teruggetrokken wordt. Wanneer de naald de *Sclerotica* doordrongen is, drukt de Operateur het hecht eenigzins naar achteren, ten einde de punt naar de *Capsula* te rigten, voerende met vastigheid de platte oppervlakte der naald, tusschen de *Capsula* en de *Lens*, tot aan het middelpunt van de *Capsula*, welke hij opent, dezelfde voorzorg als in de voorgaande *Operatie* gebruikende, opdat de verscheuring van de *Capsula*, en de verplaatsing der *Lens* worde voorgekomen, en opent voorzigtig het weefsel der *Lens*, en trekt de naald terug. — Vervolgens moet hij de opening in het midden van de *Capsula* volvoeren, latende het troebele vocht in de voorste

kamer zich ontlasten, zorgende van daarin geene gedeelten der *Lens* van eenig belang te brengen, want de loop van deszelfs oplossingen en versmelting wordt het beste in zijne natuurlijke gesteldheid volbragt."

De Behandeling van eene verduisterde Capsula, waarvan de Lens bijna of geheel geresorbeerd is.

„ In den oogappel doordringende, moet er aan de punt der naalde eene genoegzame zijdelingsche achterwaartsche rigting, ter vermijding van de *Iris*, gegeven worden, alzoo, ten gevolge der versmelting van de *Lens*, het Regenboogvlies meer in de achterste kamer zoude kunnen gekomen zijn, daarna moet het hecht van het Instrument nedergedrukt worden, en wel zoo veel als noodig is ter rigting der punt naar het middelpuntige of de kern der *Lens*, ten einde dit los te maken. Zoo het Kristalvocht geheel opgeslurpt is, zijn de opmerkingen, welke alreede op de voorgaande *Operatie* in gevallen van de verduisterde *Capsula* gemaakt zijn, op de tegenwoordige toetepassen. De rekbaarheid der *Capsula* is zoo groot, dat bijaldien men haar middelpunt met den rand van de naalde tracht te ver-

scheuren, eene achterwaartsche of nederdrukkende beweging dikwijls onvermijdelijk is. — De Operateur heeft meer invloed in de *Operatio posterior* dan in de *Operatio anterior*, doch de laatste veroorzaakt minder pijn en ontsteking, en beleedigt in mindere mate of in geenen deele, het glasachtige vocht."

„ De herhaling der *Operatie* soms noodig tot volbrenging der genezing eener aangeboren *Cataract*, zal veelal afhangen van het weefsel der *Capsula* en de grootte van de *Lens*. — Somtijds zal door eene enkele *Operatie* de genezing volgen. Menigvuldiger wordt zulks twee, drie en vier, doch zelden vijf malen herhaald. — Verder zal de tijd der genezing natuurlijk van dezelfde omstandigheden afhangen. — Sommigen zijn wel eens binnen weinige dagen genezen, het grootste getal in eene of twee maanden, en bij velen is de afloop 3, doch slechts bij weinige 4 à 5 maanden verlengd."

Door deze omstandige beschrijving, zoo wel van de *Operatio anterior* als *posterior*, welke de Heer Saunders, tot herstelling der aangeboren *Cataract* heeft in het werk gesteld, houden wij ons ten volle overtuigd, gelijk onze bedoeling was aan te wijzen, dat ook in *Enge-*

land

land de *Operatie* van de Staar, door middel van eene naald, door het Horenvlies (hoezeer slechts de aangeboren *Cataracten* bedoeld wordt) bereids bekend en verrigt is, blijkende het verder uit de geschriften van Stevenson en Adams zeer duidelijk, dat de Engelsche Oculisten meerderen prijs op de *Operatio posterior* dan *anterior* stellen, — want zelfs de Heer Adams, die in zijn reeds aangevoerd *Ophthalmologisch* werk op nieuw de *Operatio posterior*, benevens zijne gemaakte verbeteringen beschrijft (89) heeft zich vooral voor deze laatste Kunstbewerking verklaard en laatstelijk, even als Stevenson, verbeteringen, zoo wel in de naald als in de *Operatie* zelve, toegebragt en bekend gemaakt.

(89) Adams, *Practical Observation*, *enz. Bibliothèque Britannique*, *Genève*, *Mars* 1814. N. 437, 438.

EERSTE WAARNEMING.

Krijn Onderwater, een man van negen en vijftig Jaren, wonende op *Dwarsboomsloot*, N°. 17, te *Amsterdam*, van eene tamelijk gezonde ligchaamsgesteldheid, die in het vorige jaar, door eenen anderen Operateur, aan het regter oog, met gedeeltelijk succes van de *Cataract*, door de methode van *Extractie*, geopereerd was, doch daarna aan het geopereerde oog niet alleen eene vermindering van het gezigt bespeurde, maar tevens in het ongeval kwam, van ook op het linker oog eene volkomene verduistering, en wel eene harde Staar, *Cataracta dura*, te verkrijgen.

Deze Lijder, de eerste, waaraan wij de Kunstbewerking der *Keratonyxis* wilden beproeven, was, daar hij zich geheel aan onze zorgen toevertrouwde, en te meer door den gedeeltelijk ongunstigen afloop der vorige *Operatie*, zoo weinig voor de uitneming van de *Cataract* ingenomen, dat het zeer gemakkelijk viel hem tot deze nieuwe manier van opere-

ren, over te halen; en zijne hoop op de wederkrijging van het gezigt deed hem, op den 22sten Februarij 1812, met veel kalmte deze Kunstbewerking ondergaan, en wel in tegenwoordigheid van den zeer ervaren' Geneesheer van der Breggen, die ook te meer deze Kunstbewerking met genoegen bijwoonde, alzoo door hem, in onze taal, de eerste wenken tot bekendmaking dezer nieuwe wijze van de *Cataract* te opereren gegeven waren. (90)

Na alvorens wel zorg gedragen te hebben, om de *Pupil* door eene oplossing van den *Hyoscyamus*, voldoende te verwijden, verder het regter oog bedekt, en den patient eene, naar de algemeene voorschriften, zijdelingsche plaatsing, in een matig licht, nabij een venster gegeven en ook door den zeer geschikten Heelmeester, Tim, geholpen, lieten wij het bovenste ooglid voldoende opligten en bevestigen, waarna wij, staande voor den Lijder, ons bedienden van eene verkleinde *Scarpasche Depressie*-naald, houdende dezelve, volgens het voorschrift van Dr. Buchhorn, met de drie voorste vingers der regter hand, en den pink en ringvinger, als een bevestigingspunt, voor dezelve, tegen

(90) *Bijdragen tot Theoretische en Practische Geneeskunde.* Derden Deels 1 Stuk. bladz. 172.

den slaap van het hoofd; het hechtje der naalde achterwaarts houdende, rigteden wij de punt der naalde dusdanig, dat hare holle zijde naar het Horenvlies gewend bleef, en doorboorden zeer gemakkelijk de *Cornea* aan den buiten ooghoek, omtrent eene en eene halve lijn van derzelver rand, en bereikten, zonder merkbare uitvloeijing van het *Humor aqueus* of invalling van de *Cornea*, zelfs zonder verandering in de verwijding van den oogappel te bespeuren, de verduisterde *lens* zoo gemakkelijk, dat wij spoedig de *Capsula lentis* verscheuren, evenwel in lang zoo gemakkelijk niet de *Lens Cristallina* verbrijzelen konden; wel liet zich een gedeelte van de buitenste lamellen van dezelve los en maakte het *Humor aqueus* troebel, maar het grootste gedeelte, en de duidelijk zigtbare kern der verduisterde *lens*, liet zich niet verdeelen; waarom wij besloten geene verdere pogingen tot verbrijzeling derzelve in het werk te stellen, maar het overige deel en de kern der *Cataract*, zoo veel mogelijk, achter den smallen rand der *Pupil* of *Iris* weg te drukken, hetwelk ons ook aan den binnen beneden ooghoek zeer goed gelukte, waarbij wij de *Operatie* besloten; den Geopereerden afvragende of het hem lichter en heller dan voor de *Operatie* voorkwame, hetwelk hij echter betuigde, maar weinig te

zijn, hoewel wij zulks ook wegens de troebelheid en het melkachtige vocht, dat zich in de voorste oogkamer bevond en duidelijk vertoonde, moesten verwachten.

De pijn, welke de patient gedurende de Kunstbewerking ondervonden heeft, was niets beteekenende, ten minste de Lijder getuigde onder dezelve weinig pijnlijk gevoel gehad te hebben.

Het oog bedekten wij met fijne drooge linnen compressen en hetzelve met eene strook linnen om het hoofd bevestigd hebbende, lieten wij den patient een *vesicatorium* in den hals leggen, om als het ware de te vreezene ontsteking van het oog voor te komen, waarna wij den Lijder een ligt voedend diëet voorschreven, en laatstelijk gelastten naar bed te gaan.

Des avonds bevond zich de Lijder vrij wel, alleen eene drukking op het oog, welke bij de ontlasting van eenig vocht verminderde, ontwarende.

Den eersten nacht bragt de patient slapeloos door, en leed meerder pijn; den daarop volgenden dag, braakte hij onderscheidene malen, hetwelk echter van zelf ophield; voorts deden zich geene de minste in het oogloopende of belangrijke toevallen op; waarom wij den 25sten Februarij, drie etmalen, na de gedane Kunstbewerking, het verband wegnamen en on-

dervonden, tot ons genoegen, dat de *Pupil* aan den bovenkant helder was, terwijl de beneden helft des oogappels nog gevuld, en dat in de voorste oogkamer de troebele vochten en *Cataract*-deeltjes naar beneden gezakt waren: en hetgeen wel het gunstigste was, de patient konde reeds eenigzins de voorwerpen, hem voorgehouden, onderscheiden; verder namen wij, hoewel langzaam, echter van tijd tot tijd de gelukkige medewerking der *Resorbtie* waar; waarom dan ook het gezigt, door het geopereerde oog steeds helder en duidelijker werd, zoo dat omtrent vier weken, na de bewerking, deze man vrij goed zag, en ook daarna, door eenen *Cataract*-Bril, zijne bezigheden, waarbij het schrijven en lezen veel te passe kwam, met weinig moeite konde verrigten.

Praktikale Aanmerkingen.

1°. Daar wij in de verbrijzeling der verduisterde *lens*, welke hard was, te leur gesteld werden, deed ons zulks ook daarom, reeds onder de bewerking, daarvan afzien, en de *Depressio per Corneam* uitoefenen, terwijl ons zulks tevens overtuigde, dat het zake is, zich niet te veel op de verbreking en verbrijzeling der *Cataract* te vertrouwen, alzoo daardoor wel eens, en vooral bij sterkere aanwendingen der naalde

en langdurige voortzetting der *Operatie*, beleedigingen moeten ontstaan, welke daarbij de geheele Kunstbewerking zouden kunnen verijdelen.

2°. Deze moeijelijkheid in de verbrijzeling der verduisterde *lens*, is ook anderen kunstoefenaren, gelijk Gräfe en Langenbeck, enz., voorgekomen, en heeft reden gegeven, dat men nu algemeen bij de harde *Cataract*, *Cataracta dura*, de *Depressio per Corneam*, als vooral aanwendbaar, voorschrijft.

3°. Wij ondervonden wel is waar dat deze herstelling niet zoo snel was voortgegaan, als zulks meestal Buchhorn en Langenbeck te beurte viel, echter de goede uitkomst had daarom plaats, en zulks was ons, bij deze eerste proef, geenszins onaangenaam.

TWEEDE WAARNEMING.

Alida Bekker, eene zeventigjarige, jichtige vrouw, wonende op het Zuikerhofje *op de Prinsengracht* te *Amsterdam*, was het tweede voorwerp, waaraan wij den Horenvlies-steek in het werk stelden, en werd op den 25sten Februarij 1812, in het St. Pieters Gasthuis alhier, aan het regter oog, waarop zij reeds verscheidene jaren eene, hoewel eenvoudige, echter zeer harde *Cataract* gehad had, door ons op de nieuwe wijze, in tegenwoordigheid van een aantal Genees- en Heelkundigen dezer Stad, geopereerd.

Ditmaal namen wij de gewone zittende plaatsing, door den Baron de Wenzel voorgeschreven, tegen over de lijderes, en hoewel ons, in de vorige *Operatie*, de verkleinde *Scarpasche Depressie-naald* wel bevallen was, bezigden wij evenwel toen de nieuwe naald van den Hoogleeraar Langenbeck, welke wij van *Göttingen* ontvangen hadden; en daar in dit

geval het regter oog moest geopereerd, en alzoo de Kunstbewerking ook met de regter hand konde gedaan worden, zoo volgden wij evenwel dit voorschrift niet op, maar wilden ons liever, even als bij de *Extractie*, ook van de linker hand bedienen, te meer daar wij de zijdelingsche insteking in de *Cornea* nog wilden opvolgen, als vertrouwende daardoor de uitvloeijing van het *Humor aqueus* nog beter voor te komen, waarbij wij ook vermeenen dat de bewegingen met de naald veel vrijer kunnen geschieden.

De moeijelijkheid, welke wij omtrent de verbrijzeling eener harde Staar in het vorige geval ondervonden hadden, deed ons nu alle beproeving tot verbreking en verdeeling van deze harde *Cataract* achterlaten, maar de *Capsula Lentis* behoorlijk geopend hebbende, bewerkstelligden wij dadelijk de nederdrukking van dezelve en lieten de naald eene korte poos op de *Cataract* rusten, om de wederoprijzing voor te komen. In dit alles slaagden wij zoo gelukkig, dat de geheele Kunstbewerking in een weinig tijds geheel afgeloopen was.

Ook in dit geval was het gezigt, na de gedane Kunstbewerking, volgens getuigenis der lijderes zeer flaauw, en wij hadden reden zulks wederom

toe te schrijven, eensdeels aan den troebelen staat van het *Humor aqueus*, en tevens aan de onsteltenis der patiente door de vele aanschouwers, en ook hebben wij de proeven daarop maar zeer kort genomen.

Wij verbonden onze patiente, even als in het vorige geval, terwijl wij de gewone manier in de verdere behandeling volgden, tot op den 1sten Maart, wanneer wij het verband afnamen en als toen duidelijk ontwaarden, dat vooreerst de *Pupil* eenigzins langwerpig geworden en aan den onderkant door de drukking met de naald min of meer geleden en *paralitiek* geworden was; ten tweede namen wij duidelijk de wederoprijzing der *Cataract* waar, welke ook weinige dagen daarna weder geheel de *Pupil* overdekte.

Nadat wij alvorens dit geval, waarbij geen het minste toeval verder gebeurde, eenige dagen en wel tot den 6den April 1812 gade geslagen en te vergeefs naar de verdwijning der *Cataract*, door de *Resorbtie* omgezien hadden, en de *Pupil* geheel bedekt bleef, zoo besloten wij andermaal de *Depressie* dezer weder opgerezene *Cataract* door de *Cornea* te beproeven, en slaagden als toen zoo gemakkelijk en spoedig daarin, dat, zonder de pa-

tiente iets te vragen, zij door de schielijke gunstige verandering verrast, al spoedig betuigde toen alles onderscheidenlijk te kunnen zien, herstellende zij ten laatste zoo eenvoudig, dat zij op den 30sten April, van eenen *Cataract*-Bril voorzien, waardoor zij zeer onderscheidenlijk zag, het St. Pieters Gasthuis, ziende, verlaten mogt.

Praktikale Aanmerkingen.

1°. De naald van Professor Langenbeck, tot verrigting der *Keratonyxis* aangeprezen, heeft ongetwijfeld de voorkeur boven de Buchhornsche, of de vorige door mij gebezigde verkleinde *Scarpasche* naald, alzoo dezelve veel dunner en fijner is, en daarom gemakkelijker door de *Cornea* heendringt en een minder zigtbaar lidteeken in het Horenvlies overlaat.

2°. Blijkt het uit deze waarneming, dat de *Operatie* herhaald kan worden, en daartoe scheen dit geval zeer geschikt te wezen, alzoo bij de eerste Kunstbewerking, de verscheuring van de *Capsula Lentis* volkomen had plaats gehad, en de verduisterde *Lens* reeds vrij en, als het ware, van al hare voedende vaten losgemaakt zijnde, daarom zeer weinig tegenstand in de

nederdrukking bood; wij zouden welligt ook in dit geval, zonder deze tweede Kunstbewerking, hoewel in een zeer lang tijdsverloop, de opslurping van de geheele *Lens* ondervonden hebben, en wij vertrouwen te meer grond tot dit vermoeden te mogen koesteren, alzoo wij de verduisterde *Lens*, bij de tweede *Operatie*, alreeds eenigzins verkleind bevonden.

*

DERDE WAARNEMING.

Adolph Broekerhoff, een man van twee en veertig jaren oud, van beroep Metselaar; lijdende aan eene *Chronische Blepharopthalmie* en tevens aan de *Cataract* op beide oogen, en wel *Cataractae adhaerentes Capsulares, sive Membranaceæ*, vliezige aangegroeide *Cataracten.*

Deze lijder, dien wij, gedurende zijn verblijf in het St. Pieters Gasthuis alhier, onderscheidene middelen toegediend en de *Blepharopthalmie* daardoor grootelijks hersteld hadden, kwam ons in dit geval ook tot eene proeve voor de nieuwe Kunstbewerking zeer geschikt voor, en wel te meer vonden wij ons genoopt, deze te ondernemen, alzoo de voorstanders der *Keratonyxis* zulks aanprijzen, en daar ook in geval van mislukking, de *Extractie*, en des noods, het vormen van eenen kunstigen oogappel altijd nog konde geschieden.

De indruppeling der oplossing van den *Hyocyamus* en zelfs van de *Belladonna* deden hier

weinig af, alleen vertoonden zich de Pupillen op derzelver aanwending meer ongelijkvormig.

Het was alzoo op denzelfden dag, toen wij de vorige *Operatie* aan Alida Bekker verrigteden, dat wij in het St. Pieters Gasthuis ook deze Kunstbewerking aan het regter oog van dezen man ondernamen, en na dezelfde plaatsing, enz. als bij de vorige lijderes in acht genomen te hebben, trachteden wij met de Langenbecksche naald, en op dezelfde wijze als de vorige maal, de *Cornea* doorboord hebbende, de *Cataract* te verbrijzelen, het kapsel der *Lens*, *Capsula Lentis* te verscheuren, en zooveel mogelijk van de *Pupil* los te maken, dat ons wel gedeeltelijk, echter geenszins zoo volkomen gelukte, als wij zulks gewenscht hadden, dewijl de vastgroeijingen der *Lens* of liever van het kapsel, met de *Pupil* veel wederstand boden, en het was zelfs bij een tamelijk geweld, met de naald op den rand der *Pupil* en het verduisterd kapsel, ons niet mogelijk de *Operatie* naar behooren te voleindigen, waarom wij, het oog aan geen meer gevaar willende blootstellen, ons tevreden hielden, met de zoo veel mogelijk gedane verbrijzeling der *Lens* en de gedeeltelijke verscheuring van het kapsel van de *Pupil*, in de hoop dat de *Resorbtie* der verduisterde en ver-

broken *Lens*, het gezigt genoegzaam herstellen zoude, terwijl in dat geval de *Pupil* voldoende verwijd, en het kapsel genoegzaam verdeeld was, om eene tamelijke herstelling van het gezigt te verkrijgen.

Na de *Operatie* konde deze lijder meer onderscheidenlijk de beweging zijner hand en vingeren, en eenigzins de voorwerpen duidelijker zien: en geene toevallen deden zich in het vervolg op, zelfs begon het gezigt meer en meer te verbeteren, en te verhelderen, en de patient zoude spoedig het Gasthuis verlaten hebben en waarschijnlijk nog tamelijk van gezigt hersteld zijn, zoo niet eene zinkingkoorts hem overvallen en op den 24sten Maart een einde aan zijn leven gemaakt hadde.

Na den dood onderzochten wij het geopereerde oog en vonden de verduisterde en verbroken *Lens* verminderd en zeer week, maar ook het *Humor vitreus* in eenen ongezonden en meer of min vloeibaren staat; het kapsel en deszelfs vergroeijingen met de *Iris* bestonden nog grootendeels.

Praktikale Aanmerkingen.

1°. Het een en ander dezer waarneming bewijst, dat de losscheuring en losmaking van eene *Cataracta adhaerens, Membranacea*, door middel

van de naald geenszins zoo gemakkelijk te verrigten is als men zoude vermeenen.

2°. Geenszins staat de ziekte, waaraan de lijder overleden is, in eenig verband met de *Operatie*, en ieder opmerkend lezer zal zulks toestemmen; gelijk men ook voorzeker met ons overtuigd zal wezen, dat de moeijelijkheid van deze *Operatie* geenszins aan de methode, maar alleen aan de onvoordeelige ziekelijke omstandigheden van het oog moeten toegeschreven worden. Wij leeren echter, bij de uitkomst, zoo wel omtrent de *Operatie* zelve, als door het onderzoek na den dood, dat het verduisterde kapsel zich geenszins laat oplossen, ten minste allermoeijelijkst en allerzeldzaamst kan plaats vinden; hetwelk ieder waarnemer moet ondervonden hebben, en waarvan elk beginnende en onervarene wel duidelijk onderrigt zal worden; waarbij het tevens blijkt, dat men in de *Cataracta Membranacea*, en vooral in die, welke met de *Iris* vergroeid of vereenigd zijn, zich niet op deze *Operatie* verlaten kan; ten minste zouden wij de nieuwe Kunstbewerking in deze gevallen zelfs in de eenvoudige vliezige *Cataracten* niet zoo aanbevelen.

VIER-

VIERDE WAARNEMING.

Elisabeth Jening, eene vrouw, in *Frankrijk* geboren, 68 Jaren oud, en wonende buiten de *Muiderpoort* op het *Hoedjespad* alhier, had eene tamelijk harde Staar op het regter oog, waarom zij den 8 Januarij 1812 in het St. Pieters Gasthuis werd opgenomen om geopereerd te worden. Wij besloten alzoo te meer, om onze proeven op de nieuwe *Operatie* voort te zetten, ook de blindheid van deze vrouw door de *Keratonyxis* te herstellen en wij verrigteden op den 28sten Februarij andermaal, in bijzijn van verscheidene Genees- en Heelkundigen, deze Kunstbewerking. Na alles als de vorige reize en naar behooren in acht genomen te hebben, zoo was ons voornemen de *Cataract* neder te drukken, en dit slaagde wel, hoezeer er een groot deel der *Lens* zich afscheidde en wij, wel is waar, door de drukkingen boven op de *Lens* en de

bewegingen met de naald ondervonden, dat wij welligt ditmaal door de verbrijzeling zouden geslaagd zijn. — Geen het minste toeval deed zich na de *Operatie* op, en het eenige dat op te merken was, scheen alleen de trage *Resorbtie* van de in de *Pupil* geblevene *Cataract*-deeltjes te zijn, hetwelk in het eerst het gezigt bleef beletten, terwijl het grootste deel der *Lens* eenigzins aan den onderkant des oogappels zigtbaar was, en deze trage ja zeer langzame voortgang der *Resorbtie* was het, die ons, eensdeels om voor andere Lijders plaats te maken, en anderdeels vertrouwende dat geene tweede *Operatie* noodig zoude zijn, deed besluiten van deze vrouw, ofschoon onhersteld, den 8sten April het Gasthuis te doen verlaten; hoewel het tevens gebeurde, dat, na verloop van omtrent 3 maanden, en wel in de maand Augustus, deze vrouw geheel hersteld werd, en er niets meer van de *Cataract* in den oogappel zigtbaar was en zich laatstelijk zeer tevreden deswege betoonde.

Praktikale Aanmerkingen.

1°. Het is hoofdzakelijk op den zoo langzamen voortgang der genezing, dat hier eene

opmerking te maken is, en zulks is in een Hospitaal of Gasthuis van minder belang dan in de Burger Praktijk. — Immers, de ondervinding leert, dat een Lijder al spoedig deze goede uitkomst wantrouwt, bijaldien hij met zooveel geduld dezelve moet afwachten.

*

VIJFDE WAARNEMING.

Pieter de Jong, een kind van acht maanden, gezond en kloek in het voorkomen en van gezonde ouders (zoo het scheen) geboren, wonende in de Rozenstraat, te *Amsterdam*, had op beide oogen *Cataracten*, van eene bijzondere witte kleur; de oogen, en insgelijks de oogappels, waren zeer bewegelijk.

Daar het ons alzoo voorkwam, dat niet slechts dit geval geschikt voor de *Keratonyxis* konde gehouden worden, maar tevens door de aanprijzing van Professor Langenbeck en Buchhorn daartoe genoopt, te meer daar deze geleerden op een zoodanig jong voorwerp, de nieuwe *Operatie* nog niet verrigt, en wij zelfs toenmaals of destijds nimmer gehoord of gelezen hadden, dat zij door iemand aan een zoo jong kind beproefd was, zoo vonden wij ons te meer daartoe aangespoord, en namen voor, dit kind alzoo, door den Horen-

vliessteek te opereren; welke Kunstbewerking wij op den 29sten Februarij 1812, in tegenwoordigheid van de volgende zaakkundige geleerden, den Med. Doctor Dijlius (thans Hoogleeraar aan de Akademie te *Utrecht*,) den Geneesheer van der Breggen en den Heelmeester en Stads Operateur van den Steen, van Demmeltraadt, verrigteden.

Ten einde de *Operatie* met te meer gemak te verrigten, lieten wij eene tafel dwars voor het raam zetten, en eene hoofdpeuluw daarop hebbende laten leggen, zoo deden wij het patientje daarop plaatsen en, door genoegzame hulp, het kind zoodanig bevestigd daarop vast houden, dat wij de *Operatie* ongestoord en met het meest mogelijke gemak konden aanwenden. — Het behoeft geene opmerking, dat wij alles in acht namen, wat hiervoor beschreven is, en de ondervinding daarbij ons reeds geleerd had te moeten opmerken.

De *Cataracten* waren van eenen bijzonderen taaijen en zamenhangenden aard, evenwel verbrijzelden, doorsneden en verdeelden wij met de naald dezelve zoo veel mogelijk, doch waren eindelijk door de troebelheid van het *Humor aqueus* en de tegenwerking van het kind verpligt, om de *Operatie*, die wij op beide de oogen verrigt hadden, eenigzins te staken, en

het vertrouwen op de *Resorbtie*, bij een zoo jong voorwerp zoo zeer te verwachten, deed ons van verdere en meerdere pogingen om de *Cataract*-deelen in de voorste oogkamers te brengen, afzien; te meer daar het ons uit deze, zoo wel als bij de vorige Kunstbewerking, gebleken was, dat zulks zoo gemakkelijk niet geschiedt als men het vermeent en daarbij de Kunstbewerking zeer langwijlig maakt.

Geene de minste ontsteking deed zich na de Kunstbewerking op, en in het eerst scheen de opslurping zeer gunstig voort te gaan, ten minste het *Humor aqueus* werd in de beide oogkamers al ras helder, en het was duidelijk merkbaar, dat de afgescheidene *Cataract*-deeltjes zich verminderden en verdwenen, ook verschenen er heldere stippen in de *Pupil*, evenwel daar wij zulks slechts in de eerste dagen na de gedane *Keratonyxis* waarnamen, zoo vervolgde dit naderhand zoo traag, dat wij vermeenden eene nieuwe poging te moeten doen, om daardoor het *Resorberende Systema* meer in staat te stellen om de zoo gewenschte wederopslurping te kunnen uitoefenen.

Tot deze tweede bewerking en herhaling der *Operatie* waren wij als toen te gemakkelijker over te halen, alzoo anderen ons daarin voorgegaan waren en de ouders mij daartoe zeer

aanzetteden, waarom wij dan ook, zeven weken na de eerste Kunstbewerking, en wel den 17den April 1812, andermaal, in bijzijn van de reeds vermelde deskundigen, tevens met dezelfde voorzorgen, die wij de vorige maal in acht namen, ook deze *Operatie* begonnen, doch hadden eerstelijk mindere verwijding, dan de eerste maal, in de oogappels, hetwelk met eene meerdere *Sensibiliteit* duidelijk in beide oogen plaats vond en veel meer moeite aanbragt om de Kunstbewerking te volvoeren. — Ja wij kwamen daardoor in het geval van de *Iris* met de naald aan te raken en eene uitstorting, hoewel van eene kleine hoeveelheid bloeds, welke evenwel de voortzetting der *Operatie* zeer verhinderde, aan het eene oog, te verkrijgen, en aan het andere de verbreking en verdeeling der verduisterde deelen der *Lens* en *Capsula*, zooveel ons doenlijk was, verrigt hebbende, zoo besloten wij daarmede ook deze Kunstbewerking.

Eenige dagen na deze tweede *Operatie* vonden wij het uitgestorte bloed verdwenen en de oogen weder vrij helder, hoezeer zij veel gevoeliger, dan te voren, voor het licht waren; ook scheen de tweede Kunstbewerking, hoezeer nog niet volkomen aan het oogmerk beantwoord hebbende, desniettemin, veel dienst gedaan te

hebben; dan daar, korten tijd daarna, zich eene geringe verkoudheid van het hoofd opdeed, zoo werden de oogen daardoor ontstoken en inderdaad door eene *Ophthalmia Catharralis* aangedaan; welk toeval in andere gevallen van minder belang zoude geweest zijn, echter in deze omstandigheid de verdere gunstige uitkomst zeer tegenwerkte, want de *Sensibiliteit* en *Irritabiliteit* daardoor vermeerderd zijnde, zoo werd het vermogen van *Reproductie* ook meerder aangezet en dus, in plaatse, dat alzoo de nog overgeblevene verduisteringen, vooral van de *Capsula lentis* geabsorbeerd werden en verdwijnen zouden, zoo werd integendeel meer voedsel, als het ware, tot de nog daar zijnde en overgeblevene verduisteringen aangevoerd. — De bijgekomene *Ophthalmia Catharralis* hadden wij het genoegen van, na eenige dagen, door de aanwending van gepaste middelen, te zien verdwijnen, dan de vermindering en verdwijning van de overgeblevene zigtbare verduisterde deeltjes, vooral van de *Capsula lentis*, werd door ons, met hoe veel geduld en hoe lange ook, te vergeefs afgewacht, waardoor ook de herstelling van het gezigt geene plaats vond.

Ongetwijfeld zouden wij, in een volgend jaar, ofschoon niet door den aard der zaken

aangemoedigd, evenwel eene nieuwe proeve, in dit geval genomen hebben, bijaldien bij de opgroeijing van het kind niet nieuwe zwarigheden waren opgekomen, en wel daar het bleek dat niet alleen het gezigt, maar ook de andere zintuigen lijdende waren; en hetwelk zich meer en meer duidelijk openbaarde; en na 20 Maart 1816, alzoo vier jaren, na de gedane Kunstbewerking, het kind, andermaal door de ouders aan mijn huis gebragt zijnde, zoo bleek het, dat dit kind niet alleen niet zien, maar noch spreken, noch hooren, en ook niet gaan kon, zelfs laat dit lijdende schepsel niet slechts de *urin* ongemerkt afloopen, maar moet overigens nog, als de kleinste kinderen, opgepast en behandeld worden.

Praktikale Aanmerkingen.

1°. Dit voorwerp, hebben wij gezegd, kwam ons geschikt tot eene proeve voor de *Keratonyxis* voor, en wij erkennen tevens, dat deze nieuwe *Operatie* voor kinderen met veel grond is aan te bevelen, en hoezeer deze *Operatie* mislukt is, zoo miskent zulks de voordeelen niet, welke aan de welgelukking verbonden waren; daarbij was het geval zelf en geenszins de Kunstbewerking oorzaak van

den ongunstigen uitslag, of liever maakte zulks de pogingen te vergeefs.

2°. Wij ondervonden in dit geval, gelijk de waarneming luidt, dat de kwetsing van de *Iris* door ons niet konde vermeden worden, dan wij vertrouwen dat een ieder deskundige met ons zal instemmen, dat de groote bewegelijkheid van het oog en vele andere niet te bepalen omstandigheden, de kwetsing bij het gebruik van eene zoo fijne naald, zelfs door de geoefendste hand, niet altijd te voorkomen is. Gaarne betuigen wij, dat de verdere voortzetting en veelverrigting dezer Kunstbewerking ons meer en meer geschikt en bekwamer tot uitoefening zal maken; doch in dat geval moeten wij aanmerken, dat de *Operatie* van de *Cataract* door den Horenvliessteek zoo gemakkelijk niet is als zij schijnt en voorgesteld wordt, en daarom geenszins door ieder eerstbeginnend Operateur met goed gevolg te ondernemen is.

3°. Zoo strekt ook deze waarneming ten bewijze, dat niet altijd de oplossing der verduisterde *Lens* geschiedt, hoezeer de *Capsula lentis* verscheurd en de *Lens* genoeg verdeeld en verbroken is, daar zelfs in dit geval de Kunstbewerking op ieder oog twee malen had plaats gehad. — Zouden wij de *Resorbtie* door de

tweede *Operatie* ook kunnen gestoord hebben? of zoude de bijkomende *Ophthalmia Catharralis* het goede gevolg hebben tegengegaan? Wat hier ook van zij, wij zullen niet meer zoo spoedig of kort na elkander de *Keratonyxis* herhalen.

4°. Opmerkenswaardig is het, dat de ouders van dit kind een meisje gehad hebben, en wel hun eerste kind, hetwelk insgelijks de *Cataract* gehad heeft en in alles, met opzigt tot den verderen ziekelijken en gebrekkigen toestand, gelijk aan dit kind was, welk ongelukkig voorwerp met haar zevende jaar overleden is. — Overigens hebben deze menschen nog twee kinderen, een jongen en een meisje, beide zeer gezond.

ZESDE WAARNEMING.

Jufvrouw N. N., Huisvrouw van B...... wonende te *Leyden*, twee en vijftig jaren oud, van eene Rheumatike gesteldheid, doch overigens zeer gezond, hebbende zeer heldere blaauwe oogen en op beide kaasachtige Staren, *Cataracta Caseosa*, waarvan zich de beginselen reeds drie jaren te voren hadden geopenbaard, was naar *Amsterdam* gekomen, hopende door ons hersteld te worden, en werd dien ten gevolge den 1sten Maart 1812 aan beide oogen, volgens de nieuwe Kunstbewerking, de *Keratonyxis*, geopereerd.

Geene bijzonderheden deden zich bij deze Kunstbewerking op, wij doorsneden met de naald, verbrijzelden en verbreidden tevens de beide verduisterde Lenzen, zonder groote moeite, en volgden verder, in de herstelling, de gewone reeds meermalen gemelde voorzorgen, en namen geene proeven op het zien, voor den tweeden dag na de *Operatie*, wanneer wij

tot ons genoegen en tevens tot groote vreugd der lijderesse ondervonden, dat het gezigt in het regter oog reeds zeer verbeterd was, dat zelfs de *Pupil* van gemelde oog aan den bovenkant geheel helder en de overige *Cataract*-deelen meestendeels in de voorste oogkamer nedergezakt waren; verder merkten wij allerduidelijkst op, dat dezelve van dag tot dag verminderden, terwijl wij daardoor ook welhaast de geheele opslurping konden verwachten; met het andere oog was het evenwel minder gunstig gelegen, de *Cataract*-deelen hadden zich in hetzelve weder in de *Pupil* bij den anderen gevoegd en schenen het minst geene vermindering ondergaan te hebben; daar nu deze patiente weder naar hare woonplaats wenschte te vertrekken en daarbij de uitzigten op de *Resorbtie* der *Cataract* in dat oog zoo onzeker waren, en zoo weinig beloofden, zoo vergunden wij haar (te meer daar het gezigt in het regter oog vrij goed was) naar *Leyden* terug te keeren; en achteden ons verpligt de vereerende missive van den waardigen Hoogleeraar N. G. Oosterdijk, die gemelde patiente, naar ons toekomende, zoo welmeenend aan ons had aanbevolen, bij deze gelegenheid te beantwoorden; waarbij wij zijn Ed. tevens meldeden, dat de patiente weinig

door de *Operatie* geleden, en slechts twee dagen daarvoor het bed gehouden had, dat verder de spoedige terugkomst der patiente voortkwam, door de aanwending eener nieuwe Kunstbewerking, de *Keratonyxis*, en verder zijn Hooggeleerde met den uitslag eenigzins bekend gemaakt hebbende, zoo zonden wij zijn Ed. daarbij een Exemplaar van het door ons vertaalde werkje van Dr. Buchhorn, waarop wij andermaal een verpligtend antwoord ontvingen, hetwelk ons des te belangrijker voorkomt hier kortelijk te vermelden, daar de gedachten van den Hoogleeraar Oosterdijk omtrent het onderwerp der *Operatie* van de *Cataract* ons van te meer gewigt voorkomt, alzoo zijn Ed. zelf, aan beide oogen, de *Operatie* van de *Cataract* door *Extractie* met een zeer gunstig succes ondergaan heeft. — Zijn Ed. schreef ons aldus het werkje van Dr. Buchhorn over de *Keratonyxis* reeds grootendeels en met genoegen gelezen te hebben, zonder evenwel tot nog toe overtuigd te zijn van de voorkeur dezer Kunstbewerking boven de *Extractie*, ja zelfs boven de gewone wijze van *Depressie;* betuigende overigens met ons gevoelen in te stemmeu, dat, namelijk, de nieuwe Kunstbewerking voor eene nuttige uitvinding gehouden moet worden, van welke in onderschei-

den gevallen veel goeds te verwachten is, doch nimmer de plaats en het reeds verworven vertrouwen van de uitneming der *Cataract* zoude kunnen innemen.

Omtrent een jaar na deze gedane Kunstbewerking, te *Leyden* zijnde, bevonden wij bovengemelde jufvrouw, lijdende aan eene *Ophthalmia Rheumatica et Arthritica*, welke het uitzigt op eene tweede Kunstbewerking of herhaling der *Keratonyxis*, waarmede wij deze patiente gevleid hadden, niet alleen verminderde, maar zelfs door de lange aanhouding dezer *Ophthalmia* en de daardoor ontstane *Synizesis pupillae*, enz. voor altijd benam en ondoenlijk werd; — het andere oog was echter zeer helder en de patiente zag daarmede zeer goed.

ZEVENDE WAARNEMING.

De Heer Theodorus van der Burg, drie en tachtig jaren oud, zijnde de oudste der Heelmeesters te *Amsterdam*, van eene gezonde ligchaamsgesteldheid, had op beide oogen de *Cataract*, zijnde echter de verduistering der *Lens* op het regter oog aanmerkelijker, dan op het linker. Deze Grijsaard had een groot verlangen tot herkrijging van het gezigt, en wilde zich daarom gaarne aan de *Operatie* van de *Cataract* onderwerpen, en daar wij, uit hoofde van den hoogen ouderdom van dezen patient de *Extractie* niet wilden aanbevelen, en ten andere dit geval zeer geschikt tot eene proeve voor de nieuwe Kunstbewerking achteden, zoo namen wij voor, met toestemming van den lijder, de *Keratonyxis* aan te wenden. — Den 6den Maart 1812 was het, toen wij, in bijzijn van den Med. Doctor Doornik en den Chirurgijn en Stads Operateur van den Steen, den Heer C. van Demmeltraadt, den Horenvliessteek

steek op beide oogen in het werk stelden. — De oogappels waren door den *Hyoscyamus* wel verwijd, doch niet tot die merkelijke grootte uitgezet, als wij zulks in de vorige gevallen meestal hadden waargenomen; — de *Cataracten* waren beide hard en vooral die aan het regter oog, welke zich evenwel tamelijk gemakkelijk liet verbreken en verdeelen, doch de verdeelde *Lens*, of derzelver stukken, waren niet zoo gemakkelijk in de voorste oogkamer te voeren, en in de *Operatie* aan het linker oog vonden wij deswege nog meer tegenstand, alzoo de *Pupil* door de *Operatie* aan het regter oog kleiner was geworden, ja zelfs zich onder de bewerking scheen te vernaauwen, en waarom wij, na eene voorzigtige en genoegzaam aangewende moeite, het raadzaam achteden de Kunstbewerking daarbij te laten berusten.

De patient lieten wij, zoo als wij gewoon waren, tot meerdere rust, te bed brengen en verlieten hem in eenen zeer opgeruimden toestand. — De weinige pijn, welke hij geleden had, deed hem des middags zijn middagmaal smakelijk en wat overvloedig nemen; — den volgenden dag zeer vroeg bij den Lijder geroepen zijnde, vernamen wij dat hij niets geslapen, maar integendeel ondragelijke pijnen aan het linker oog geleden had, verder bleek het, dat gemeld oog,

zeer rood en buitengewoon ontstoken was, waar bij kwam eene *indigestie*, veroorzaakt door den ruimen maaltijd van den vorigen dag.

Wij lieten een *vesicatorium* in den hals appliceren, en verder compressen, met een *Emollierend Collyrium* bevochtigd, op het oog leggen; verder schreven wij een zeer strikt dieet en een zacht *purgans* voor. Den volgenden dag vonden wij den patient veel minder pijnlijk, den eetlust weder beter, doch het oog beschouwende, scheen zich duidelijk eene groote hoeveelheid etter daar in afgescheiden en nedergesteld te hebben en de *Ophthalmia* was alzoo in *Hypopion* overgegaan, terwijl de patient verder geene de minste drukking of aanraking van het oog konde verdragen.

Geene middelen werden onbeproefd gelaten, om deze toevallen weg te nemen, dan alles was vruchteloos, de etter ontlastte zich wel, doch de *Cornea* zonk in, en het geheele oog viel zamen. — Met de ligchaams gezondheid ging het ras beter en de Lijder had vervolgens weinig of geene pijn meer.

Met het regter oog stond het evenwel gunstiger, en hoewel er eene geringe aandoening en roodheid *per consensus* plaats vond, zoo maakte zulks evenwel geenen schadelijken invloed; de *Resorbtie* van de *Cataract*-deelen ging, hoewel

zeer langzaam, even vrij geregeld voort, en na verloop van eenige weken was de oogappel van het regter oog helder en de oude man zag vrij goed, en zich daarna van eenen *Cataract*-Bril voorzien hebbende, konde hij weder lezen en was zeer verblijd; — en, thans, Maart 1816, ziet deze Grijsaard, die den 28 Februarij 1816 reeds zijn 87ste jaar bereikt heeft, naar zijnen ouderdom, met het regter oog, nog zeer goed, terwijl hij betuigt nog behoorlijk te kunnen lezen.

Praktikale Aanmerkingen.

1°. Dat de *Resorbtie* bij een zoodanig oud man nog mogelijk zij, wordt ten duidelijkste door deze waarneming bevestigd, en het was ook tot beproeving van de mogelijkheid der opslurping van eene harde *Cataract*, bij een zoodanig bejaard voorwerp, dat wij met ernst en overleg de verbreking en verbrijzeling der verduisterde *lenzen* beproefden.

2°. Dat de uitvinders en voorstanders dezer nieuwe wijze van *Cataract* opereren, dezelve zoo gevaarloos achten, kunnen wij genoeg bevatten; dat echter deze Kunstbewerking ongelukkig uitvallen kan, is even zoo zeker als dat er voorbeelden zijn, dat bij deze *Operatie*, zoo

wel als bij de *Extractie* en *Depressie*, het gezigt, ja zelfs het oog, geheel kan verloren gaan. Wij vinden hieromtrent een duidelijk bewijs in deze waarneming en kunnen zulks tevens door andere voorbeelden aantoonen. Immers de geleerde Oogarts Weinhold verhaalt het volgende, dat, namelijk, een jong arts, die eerst van de Akademie te huis kwam, zich van de gemakkelijkheid der uitoefening van de *Keratonyxis* zoo vast overtuigd vermeende, dat hij de eerste Kunstbewerking aan zijnen schoonvader, den Burgemeester te *El*, verrigtede en ondernam; hij stak de harde *Lens* dermate door, dat hij dezelve bij de terughaling der naald door den verwijden oogappel in de voorste oogkamer met dezelve voortleïdde, alwaar de *Lens* tegen het *Centrum* van de inwendige Horenvliesvlakte aangekleefd bleef zitten. — Van eene tweede *Operatie* wilde de bevreesd gemaakte Grijsaard niets hooren — en de arts heeft in het kleine Stedeke zijnen roem geheel verloren. (91)

Zoo beschrijft ook de Hoogleeraar Gräfe het volgende geval. (92)

(91) C. A. Weinhold, *Nachträge zur Anleitung den verdunkelten Krystallkörper, sammt seiner Kapsel umzulegen. Meissen* 1812. *pag*. 33.

(92) Gräfe, *Entstehen und Vorschreiten der Keratonyxis, enz. in* Hecker, *Annalen, April* 1811.

Een veelbelovende leerling van het *Medicinisch* en *Chirurgische Pepiniere* hier ter plaatse, (*Berlin*) reclineerde door het Horenvlies (*per Corneam*) in mijne tegenwoordigheid, de *Lens*, van eenen zieken van het *Chirurgische Clinicum* alhier; de omlegging geschiedde ook bij voorzigtig gedaan geweld, doch onvolkomen, de zieke werd door de hevigste ontsteking aangedaan; er ontstond eene ijlhoofdigheid; het leven werd niet dan met moeite gered, — het oog was verloren. —

ACHTSTE WAARNEMING.

Cristina van den Bergh, Huisvrouw van Hendrik Leemkoel, oud 54 jaren, wonende in de tweede *Anjeliersdwarstraat* te *Amsterdam*, welke, reeds 20 jaren geleden, het linker oog, ten gevolge eener zware *Ophthalmia* verloren, en daarenboven, volgens haar verhaal, steeds aan oogontsteking geleden had, hebbende ook ongeveer drie of vier jaren blind geweest, en eene zoo het scheen zachte Staar, *Cataracta Mollis*, op het regter oog; vervoegde zich tot ons met verzoek om haar te willen opereren, opdat zij het gezigt in gemeld oog mogte herkrijgen; — bij naauwkeurig onderzoek bleek het ons dat dit oog niet alleen aan *Cataract*, maar tevens aan *Amaurosis* lijdende was, waarom wij de lijderes betuigden, dat de uitzigten op herstel zeer gering waren, en haar van het denkbeeld van eene *Operatie* wilden afbrengen; ondertusschen en niettegenstaande wij deze patiente

eene zoo ongunstige voorzegging deden, zoo bleef zij bij haar verzoek volharden en verzekerde ons, dat zij onderscheidenlijk het daglicht door eene raam, welke van boven het licht in de kamer bragt, konde gewaar worden, en daar zij ook niet ophield ons te verzekeren, dat zij altijd verlangen zoude, om de Kunstbewerking te ondergaan, zoo lieten wij ons, ofschoon van de vruchteloosheid onzer onderneming schier geheel overtuigd, desniettemin tot de beproeving der *Operatie* overhalen, en vonden ons daarin te minder bezwaard, daar wij overtuigd waren, dat zij een vast voornemen had de *Operatie*, den een of anderen tijd, het zij door ons of een ander Operateur te laten beproeven, en daar wij tevens deze bewerking weder als eene proeve voor de *Keratonyxis* konden nemen, en ook daarvoor alleen geschikt scheen, uit hoofde van de buitengemeene diepligging van het oog, welke de *Extractie* schier ondoenlijk maakte, zoo stelden wij haar de nieuwe Kunstbewerking, als het meest voor hare omstandigheid nuttig voor, en daar gemelde patiente daarin volkomen bewilligde, zoo ondernamen wij de Kunstbewerking en verrigteden dezelve op den 30sten April 1812.

De *Cataract*, gelijk wij verwacht hadden,

was wel eene *Cataracta Mollis*, doch met eene harde kern, liet zich alzoo grootelijks verdeelen en verbreiden; de kern drukten wij neder en de diepligging van den oogbal veroorzaakte ons geene meerdere moeijelijkheid in de uitvoering, gelijk ook de verdere loop der genezing geene bijzondere toevallen voortbragt; — de *Resorbtie* der *Cataract* volgde volkomen en niettegenstaande de *Pupil* na eenigen tijd geheel zuiver en zwart was, zoo konde echter deze vrouw niet zien, en had alleen die reden van voldoening, dat zij door de Kunstbewerking niets geleden had.

*

NEGENDE WAARNEMING.

Elisabeth Naafs, dertien Jaren oud, wonende aan *den Overtoom*, bij de Nieuwe Sluis, Wijk 9. N°. 95, buiten *Amsterdam*, had, sedert verscheidene jaren, doch niet van de geboorte, op beide oogen eene verduistering en verminde- ring van gezigt ontwaard; welke bij onderzoek bleek door *Cataractae* op beide oogen te ontstaan en wel *Cataractae Centrales*, alzoo het midden en binnenste gedeelte van de kristalvochten zeer verduisterd was; terwijl, overigens, de omtrek en vooral aan den *Pupil*-rand, de *Lens* nog redelijk helder scheen; — ook de voorste zijde der *Capsula* was eenigzins in het midden verduisterd en maakte deswege deze *Cataracta* zeer overeenkomstig met die soort van Staren, welke men *Cataracta Pyramidata* noemt, en door Schmidt (93) en Benedict (94) beschreven

(93) Joh. Ad. Schmidt, *über Nachstaar und Iritis*, *Wien* 1801 *pag.* 19.

(94) Traugott Wilhelm Gustav Benedict,

zijn; waarom dit meisje, indien zij iets (zoo veel haar gezigt nog toeliet) met meer aandacht wilde beschouwen, gewoon was, door de hand, als door eene buis, te zien: in de vroege jeugd had dit meisje nog kunnen leeren lezen, enz., dan daarna verminderde zij steeds met het gezigt en verlangde zeer daarvan genezen te worden; — de oogen waren zeer diepliggende en, even als in het voorgaande geval, niet voor de *Extractie*, uitneming, maar inderdaad voor de *Keratonyxis*, Horenvliessteek, geschikt; welke methode tevens, volgens onze gedachten, bij kinderen, voor de beste wijze van opereren te houden is, en alzoo namen wij ook voor om deze aan te wenden.

Bij de Kunstbewerking, welke wij op beide de oogen, den 2 Mei 1812, in tegenwoordigheid van den Hoogleeraar Vrolik en den Chir. en Vroedmeester Boodt, verrigtten, ondervonden wij, bij de verbreking en verbrijzeling dezer *Cataracten*, dat dezelve, door de daarbij komende verduistering, van den voorkant der *Capsula* vaster van zamenhang waren, en zich alzoo slechts lieten verbreiden en door beide de oogkamers verdeelen, waardoor het *Humor aqueus* zeer troebel gemaakt werd. Bij dit alles

Monographie des Grauen Staars, *Breslau* 1814, *pag.* 82, §. 32.

konden wij de oogappels op verre na niet geheel zuiver krijgen, hoewel er genoegzaam heldere stippen in de *Pupil* zigtbaar waren; voorzeker was de zamengestelde aard dezer *Cataracten* en de hardheid van het middendeel der *Lens*, zoo wel als de ontaarding van de voorste zijde der *Capsula* daarvan de oorzaak. Daar wij ons overtuigd hielden, dat door meerdere pogingen tot verbreiding en nederdrukking en voorwaartsbrenging der stukken of deeltjes in de voorste oogkamer, wij welligt gevaar zouden loopen kwetsingen te maken op de reeds eenigzins vernaauwde oogappels, en daarbij ook niet vertrouwen konden daarmede geheel te zullen slagen, zoo lieten wij deze Kunstbewerking hierbij berusten.

Het eenige toeval, hetwelk zich, na de gedane *Operatie*, opdeed, was eene geringe doch aanhoudende *Ophthalmia*, met meer dan gewone gevoeligheid voor het licht verbonden; welk toeval evenwel door dieet en eenvoudige, plaatselijk aangewende middelen, nog voldoende week, terwijl tevens de verduisterde deelen der *Lens* wel verminderden en grootendeels verdwenen, maar de *Capsula* zelve scheen niet geheel geresorbeerd te worden en bleef steeds in de *Pupil* als een aan spinneweb gelijkend weefsel zigtbaar, hetwelk alzoo het gezigt, hoe-

wel minder dan te voren, echter nog veel verhinderde en belettede: waarom wij eindelijk, en na met geduld de kracht der *Resorbtie* genoegzaam te hebben afgewacht, eene tweede Kunstbewerking voornamen en dezelve ook den 27sten October 1812 ten uitvoer bragten.

Dat wij bij deze herhaling der *Keratonyxis*, niet zoo zeer eene verduistering der *Lens*, maar integendeel, naar ons gevoelen, een overgebleven deel der *Capsula* uit den weg te ruimen hadden, blijkt uit het reeds vermelde. Wij ondervonden daarenboven, dat na de indruppeling van de oplossing van den *Hyoscyamus* en de *Belladonna*, ook geene zoo groote verwijding in de oogappels werd voortgebragt, als de eerste maal; hetwelk, gevoegd bij den reeds genoemden aard der zaken, de omstandigheid der Kunstbewerking meer moeijelijk maakte, zoo dat wij, door doelmatige aanwendingen met de naald, tot losmaking en losscheuring der overgeblevene *Capsula* van derzelver vereeniging en onderhoudende aanhechtingen, vooral aan het linker oog niet geheel konden slagen en gegronde vrees hadden, van door meerder geweld schaden aan de oogen te zullen veroorzaken. Wij vonden ons alzoo genoopt om geene meerdere moeite te doen en de Kunstbewerking niet verder voort te zetten.

Desniettemin is dit meisje, hoewel er nog altijd, en vooral aan het linker oog, een spinnewebs witachtig weefsel is zigtbaar gebleven, vrij goed ziende geworden, en kan door middel van eenen *Cataract*-Bril lezen, schrijven, en de voornaamste vrouwelijke handwerken, als naaijen en breijen, zeer goed verrigten.

Praktikale Aanmerkingen.

1°. Het is buiten kijf hier de ware plaats om aan te wijzen, dat de nieuwe Kunstbewerking, de *Keratonyxis*, waarbij men zich zoo zeer op de *Resorbtie* van de *Cataract* verlaten moet, niet slechts berust op de verbrijzeling en nederdrukking der gedeelten of geheele verduisterde *Lens*, maar ook vooral, gelijk wij zulks reeds hier voren Bladz. 55, 56, hebben opgemerkt, op de vernietiging of losscheuring van derzelver voedende en onderhoudende vaatjes, moet gelet worden; want bijaldien er eenige gelegenheid tot deze voeding en dit onderhoud, door het bestaan dezer vaatjes met de *Lens* of *Capsula* overblijft, zoo kan men met geen gegrond uitzigt de volkomene *Resorbtie* verwachten.

De Hoogleeraar Vrolik, die zulks ook met ons opmerkte, is van gevoelen, dat niet alleen bij eene onvoldoende losscheuring van de

Lens en *Capsula* van derzelver voedende en onderhoudende vaten, de opslurping niet volkomen zal plaats vinden; maar dat zelfs deze vaatjes eene nieuwe stof, de kristallijne stof gelijk, aanvoeren. Men leze hier verder over de Verhandeling en Waarneming van den Heer F. Buchner, omtrent de ontbinding der kristalvochten, enz. (95) alwaar men meer de gedachten en opmerkingen van Professor Vrolik vindt vermeld, en naar ons gevoelen verdient bijzondere aanmerking het volgende, alwaar de Heer Buchner betuigt, dat hem de aanmerking van den Hoogleeraar Vrolik allerjuist toeschijnt, namelijk: „ dat de voedende vaten der *Lens* en „ *Capsula*, schoon grootendeels bij de neder- „ drukking van het kristalvocht verscheurd zijn- „ de, echter niet geheel vernietigd worden, en „ ook voor zoo verre derzelver werkzaamheid „ blijven voortzetten, dat is, eene kristallijne „ stof afscheideden, die, hoewel de verplaatste „ *Lens* gebrekkig vervangende, evenwel in aard „ en eigenschappen volmaakt met dezelve over- „ eenkomstig bevonden worden."

2°. Het was de stelling van Professor Richter, dat de na-staar eene kapsel-staar was, ja hij meende, dat, indien de *Capsula lentis*, het

(95) F. Buchner, *Waarneming, enz. te Amsterdam bij* M. Schalekamp, 1801.

zij ondoorschijnende of doorschijnende, en onbepaald bij welke methode, na de *Extractie* of *Depressie* terug gebleven was, zulks alleen eene *Cataracta Secundaria* konde voortbrengen; door de achtergeblevene gedeelten van de *Lens* konde, naar het vermoeden van dezen Geleerden, geene *Secundaire Cataracta* ontstaan: (96) de Oogarts Schmidt wederspreekt deze stelling en zegt, dat het niet door de ondervinding bewezen is, dat de na-staar eene kapsel-staar is; hij meent, dat dezelve altijd door een terug gebleven en verdikt slijm ontstaat (97). Maar zoude in de afscheiding van deze kristallijne stof, welke de Hoogleeraar Vrolik heeft opgemerkt, niet met veel grond ook het ontstaan van de *Cataracta Secundaria* gezocht kunnen worden? Ons bedunkens heeft dit te meer aannemelijks, alzoo wij waargenomen hebben, dat in enkele gevallen, waar wij stellig overtuigd waren noch de *Capsula lentis* noch een gedeelte derzelve, zelfs geen slijmachtig overblijfsel of iets dergelijks van de *Extractie* te hebben overgelaten of achtergebleven was, evenwel de na-*Cataract* voorkwam.

(96) Richter, *Anfangsgr. der Wundarzneykunst*, III. B. §. 175. §. 318.

(97) J. A. Schmidt, *über Nachstaar und Iritis, nach Staaroperation*, *Wien* 1801.

TIENDE WAARNEMING.

N. N., een Kindje van den Wel-Edelen Heer O...., zijnde een meisje, elf maanden oud, hebbende *Cataracta Caseosa*, op beide oogen, werd door ons, op den 5den Junij 1812, te *Rotterdam*, door de nieuwe Kunstbewerking, de *Keratonyxis*, geopereerd, en wel in bijzijn van de volgende Geleerden, als D. van Nijmegen en Gijsberti Hodenpijl, Medicinæ Doctoren, G. Vierhout, Operateur en Vroedmeester en J. H. L. Haan, thans *Chirurgiæ Doctor* en Vroedmeester, alle practiserende aldaar.

Van dit kindje, hetwelk, gelijk wij zulks bij het patientje, waarvan wij in de vijfde waarneming melding maakten, mede op eene tafel gelegd zijnde en behoorlijk bevestigd en vastgehouden wordende, en verder alles in acht nemende, wat wij tot zekerheid der Kunstbewerking konden toebrengen, werd dan ook beurtelings het een oog zoo wel als het andere, door ons, geopereerd. — De beweging van het hoofd des kinds

kinds en de moeijelijkheid, welke wij in de bepaling en verwijding der oogleden ontmoeteden, deed ons ditmaal gebruik van den Ooglidopligter van Pellier maken, en met deze voorzorgen konden wij genoegzaam, en op eene doelmatige wijze, de verbrijzeling der beide *Cataracten*, welke tot de kaasachtige behoorden, doch tevens vrij hard waren, bewerken.

Daar, onze woonplaats te *Amsterdam* zijnde, wij dus verhinderd werden om het patientje zelve te behandelen, zoo lieten wij zulks gaarne aan den kundigen Vroedmeester G. Vierhout over, die door de ouders daartoe verzocht werd, en hadden het genoegen van Zijn Edelen op den 14den Junij 1812 het volgende aangename berigt te ontvangen. „ Er heeft zich
„ bijna geene ontsteking aan de oogen voorge-
„ daan; de eerste dagen heb ik de oogen
„ niet geopend en vervolgens deed het kind
„ dezelve van zelf open, wanneer ik aan den
„ bovenkant van het linker oog eenen zwarten
„ rand ontdekte, welke zich sedert twee dagen
„ rondom de *Lens* van dit oog heeft uitge-
„ breid; het regter oog heeft dezen morgen
„ ook eenen zwarten rand aan de bovenzijde,
„ maar overigens blijft dit oog hetzelfde; ik
„ vleije mij dus, dat de opslurping van beide
„ de *Lenzen* in werking is." — Welk veel

belovend berigt door het volgende op den 1sten Augustus, werd verzekerd, terwijl wij bij die gelegenheid het volgende van ons patientje vernamen. „ De *Cataract* aan het linker oog is „ schuins door midden gevallen, maar blijft „ nog op hare oude plaats zitten, intusschen „ gaat de vermindering geregeld voort, en de „ scheur in het midden wordt allengs groo- „ ter; de andere *Lens* (van het regter oog) „ welke in de voorste oogkamer ligt, is bijna „ geheel weg, het kind blijft aanhoudend wel." Deze voordeelige voortgang en herstelling aldus niets meer te wenschen overlatende, zoo hadden wij ook bij onze komst den 5den Septem- 1812 te *Rotterdam*, alzoo drie maanden na de gedane Kunstbewerking, het groote genoegen van het kindje wel en volkomen ziende te ontmoeten. — De pupillen waren zeer zuiver en zwart en geene sporen van de *Operatie*, noch overblijfselen van de *Cataracten* waren meer te ontdekken.

Deze gelukkige uitslag onzer Kunstbewerking zoo sprekend zijnde, valt daarover geene meerdere aanmerking; dan dat de ouders zich met ons daarover zeer verblijdden, hoewel het kindje maar drie jaren heeft mogen leven, en zoo verre ons bewust is, tot deszelfs overlijden, zeer goed heeft kunnen zien.

Overigens nemen wij deze gelegenheid waar om op te merken, dat dit dezelfde waarneming is, welke door onzen Kunstgenoot J. H. L. Haan, die voor zijn vertrek naar *Parijs* deze *Operatie*, gelijk wij boven reeds vermeld hebben, bijwoonde, ook alreeds, en wel in zijne *Dissertation sur la Keratonyxis*, aldus beschreven is. ,, J'ai dit qu'on conseille ,, en général de ne pas entreprendre l'opé- ,, ration avant cinq ans; mais ce conseil ,, n'est pas de rigueur, comme me l'a prouvé ,, l'opération faite, dans ma ville natale, par ,, l'oculiste expert M. Mensert, sur un en- ,, fant d'environ un an, attient aux deux ,, yeux d'une *Cataracte* plus dure que la ca- ,, seuse. L'opération ne fut suivie d'aucun ,, accident. On y observa ponctuellement les ,, mesures propres à procurer le succès de ,, l'opération. La *Cataracte* diminua bientôt, ,, et la vue commença à se rétablir dès que ,, les *Cataractes* furent rapetissées à un certain ,, point, et tombées l'une après l'autre dans ,, la chambre antérieure de l'oeil. Cet enfant ,, avait presque recouvré la vue à mon départ, ,, puisqu'il approchait ses mains des objets ,, qu'on lui présentait, et, suivant les der- ,, nières nouvelles que j'en ai reçues, une des

„ *Cataractes* était alors entièrement absor-
„ bée." (98) (99)

(98) *Dissertation présentée et soutenue a la Faculté de Médecine de Paris le 14 Janvier 1813, pag.* 36.

(99) Zie ook de beoordeeling dezer Dissertatie in de Genees- en Heelkundige Jaarboeken, uitgegeven door het Genootschap *Arti Salutiferae*, Amsterdam 1813, pag. 175.

*

ELFDE WAARNEMING.

Louis Charles Fisscher, oud acht jaren; een kind van den Wel Edelen Heer Fisscher, wonende te *Harderwijk*, was, volgens verhaal van de ouders, van de geboorte af blind, ten minste had maar zeer weinig gezigt gehad en bezat daarbij eene bijzondere levendigheid in het gestel en eene zeer groote beweegelijkheid in beide de oogen, en ook tevens op beide, de aangeboren *Cataract*; welke blindheid, naar onze ondervinding, bij de zoogenaamde blind geborenen meest altijd in de verduistering van de *Capsula lentis* bestaat, waardoor dan ook dit geval veel overeenkomst had met dat van het meisje, waarvan wij bij de negende waarneming melding maakten.

Meermalen hadden de ouders met deskundigen deswege te rade gegaan, en wel vooral het oordeel van den destijds zoo beroemden Operateur Gram te *Rotterdam* ingewonnen, en daar

deze ervaren man van gedachte was, dat voor het twaalfde jaar aan geene *Operatie* konde gedacht worden, zoo werd dan ook, hoewel met ongeduld, door de Ouders, naar dezen tijd uitgezien, hoewel zij niet nalieten om ieder' deskundigen, welke hun vertrouwen waardig was, op nieuw te raadplegen. — Eindelijk, en wel op aanbeveling van den Hoogleeraar van Maanen, ook ons gevoelen deswege gevraagd zijnde, zoo was onze raad inderdaad geheel verschillende van onzen Kunstgenoot Gram, en men behoeft ook slechts met den tegenwoordigen staat en de voortgangen der *Ophthalmoligische* studien en ondervindingen eenigzins bekend te zijn, om te weten, dat men dit patientje nu door de *Keratonyxis* zoude kunnen opereren, en dat het niet noodig was langer te toeven, om eene proef tot herstel van het gezigt te nemen.

Dit alzoo onze gedachten zijnde, te meer daar de verduistering minder in het kristalvocht dan wel in de *Capsula lentis* huisvestte en deze vooral de oorzaak der blindheid was, en daar tevens, vooral uit hoofde der groote bewegelijkheid van de oogen en ook van het hoofd, de *Extractie* van de *Cataract* niet alleen zeer moeijelijk, maar zelfs ons eenigzins gevaarlijk voorkwam, zoo was het echter met de

Keratonyxis geheel anders gelegen, en vooral, indien de oogappels zich door de indruppeling van de oplossing van het *Extract* van de *Belladonna* zouden laten uitzetten en verwijden, terwijl wij van gevoelen waren, dat eene zoodanige onderneming te minder gewaagd zoude zijn, indien men alleen *één* oog en wel het *minst ziende* daaraan zoude onderwerpen; en dit ons oordeel en gevoelen zoo wel door den Hoogleeraar van Maanen als ook door de Ouders zeer juist geacht wordende, zoo werd eerstelijk de proef genomen of de *Belladonna* op de *Pupil* van het regter oog, zijnde het blindste, ook de gewenschte uitwerking mogte hebben, en zulks naar genoegen ondervindende, was het besluit ook spoedig genomen.

Het was alzoo, den 22sten April 1813, dat wij, in tegenwoordigheid van den Hoogleeraar van Maanen, de *Operatie* door de *Keratonyxis* aan dit kleine patientje aanwendden; na, even als in de vijfde waarneming gemeld is, hem op eene tafel, waarop eene matras geplaatst was, gelegd te hebben. — Wij ondervonden, dat de *Lens* zich zeer gemakkelijk liet verbreken en verbreiden, doch de verduisterde *Capsula lentis* bleef steeds aan de naald gehecht, waarom wij het alzoo raadzaam vonden de *Capsula lentis* of het ver-

duisterde vlies als het ware om de naald op te rollen, door het hecht der naald tusschen de vingeren om te draaijen, en slaagden hierin geheelenal; maar onmogelijk was het toen, de naald, met dit verduisterde vlies omwonden, terug te halen, zonder hetzelve achter te laten, en, geene keuze daartoe overblijvende, zoo trokken wij de naald uit het oog, waarna het verduisterde en vliezige deel van de *Capsula lentis* juist voor het gemaakte wondje of steek van de binnenzijde van het Horenvlies geplaatst bleef, en hiermede besloten wij de *Operatie*.

Met de verdere genezing en herstelling, zoowel als wegens de versmelting en opslurping der *Lens*, en zelfs met de verdwijning van de *Capsula lentis* of het vliezige overgeblevene deel, ging het steeds zoodanig, dat zulks niets meer te wenschen zoude hebben overgelaten, indien het gezigt overeenkomstig en even snel was hersteld geworden, dan met de verbetering van het gezigt ging het maar zeer langzaam voort. In het eerst betuigde het patientje de voorwerpen wel duidelijker en op meer afstands, dan voor de *Operatie* (als wanneer hij de voorwerpen zeer digt bij de oogen moest brengen) te kunnen

zien, evenwel een duidelijk gezigt, hetwelk men veelligt vermeend en gewenscht had te zullen volgen, vond echter vooreerst geene plaats, doch zulks kan aan die genen, die meer blind geborenen, welke op dezen ouderdom geopereerd zijn, hebben waargenomen of daarover slechts hebben gelezen, geenszins vreemd voorkomen; men herinnere zich alleen het geval van Cheselden. (100) (101) (102)

Langzamerhand nam het gezigt in duidelijkheid en klaarheid toe, daar tevens de bewegelijkheid van het geopereerde oog, zelfs van het andere oog, veel minder was dan vóór de *Operatie*; ja zelfs de bewegingen, welke dit patientje met het hoofd maakte en ook zijne rusteloosheid waren veel verbeterd, en laatstelijk is hij door de oefening van het gezigt reeds zoo verre gekomen, dat hij tamelijk groot gedrukte letteren zonder bril (want deze brengt in dit geval, volgens ge-

(100) *Memoires de l'Academie Royale de Chirurgie*, Tom. II. Quarto.

(101) *Phil. Transact.* N°. 402 Art. 7.

(102) Zie ook *Hedendaagsche Vaderlandsche Biblioth. Mengelst.* 1811. N°. 11 *pag.* 80, alwaar men iets over Blindgeborenen, die ziende zijn geworden, lezen kan.

nomene proeven, geene verbetering aan) reeds eenigzins kan lezen; en het is te hopen en te verwachten, dat deze Jongeling, welke nu reeds elf jaren oud, en thans (April 1816) reeds zoo ver met het zien gevorderd is; nog veel met het gezigt verbeteren zal.

*

TWAALFDE WAARNEMING.

De Heer N. N., wonende in de kleine Houtstraat te *Haarlem*, 66 jaren oud, van eene gezonde ligchaamsgesteldheid, hebbende in vroegere jaren, door aanhoudende, waarschijnlijk *Rheumatische*, *Ophthalmien*, het gezigt in het linker oog geheel verloren, verminderde ook daarna zoodanig met het gezigt in het regter oog, dat hij eindelijk ook zeer weinig meer met hetzelve zag, en, hoezeer bij het onderzoek bleek, dat het regter oog door de *Cataract* was aangedaan, scheen echter het oog meer dan gewoon gevoelig en de lijder zeer vreesachtig; hoewel de uitzigten op herstel, waarna de patient zoo zeer verlangde, geenszins daardoor hopeloos waren, kwam ons desniettemin de onderneming der *Extractie* van de *Cataract*, om gemelde redenen, eenigzins gewaagd voor, en wij bepaalden ons, te meer alzoo onze gedachten geheel met het gevoelen

van den Med. Doctor B. Tersier, den gewonen Geneesheer van den patient, overeenkwamen, om de *Keratonyxis* te beproeven, en wij hadden daartoe te meer reden, alzoo de *Cataract* ons voorkwam hard en wel voor de nederdrukking geschikt te zijn; daarbij zegt immers Buchhorn, dat de *Keratonyxis* kan en behoort verrigt te worden, aan die personen, bij welke men voor de onzekere gevolgen der andere Methoden niet instaan wil. (103)

Het was dus op dezen grond en door deze redenering, dat de patient te meer genoegen nam in de beproeving der nieuwe Kunstbewerking en dezelve alzoo op den 1sten Mei 1813 door ons, in tegenwoordigheid van den Heer B. Tersier en den Stads Chirurgijn Jeltes, werd verrigt; bij welke *Operatie* geene tegenspoeden plaats vonden, maar de *Cataract*, welke evenwel bij de losmaking, verbrijzeling en verscheuring der *Capsula lentis*, eenen meer dan gewonen weerstand bood, liet zich, desniettemin, door de naald vrij wel beneden de *Pupil* nederdrukken.

In den beginne scheen alles wel te zullen gaan, dan al ras, en wel bij de eerste wegneming

(103) Buchhorn, Horenvliessteek. pag. 24.

van het verband, bleek het dat de *Cataract* weder eenigzins opgerezen, ja dat het geopereerde oog zeer rood en ontstoken was, en hoewel in de verdere genezingsmethode alles werd aangewend, wat eene gelukkige herstelling kon bevorderlijk zijn, zoo konde zulks echter de wederoprijzing der *Lens* en zelfs ook de *Ophthalmia*, welke meer de inwendige deelen van het oog scheen aan te doen en steeds aanhield, zoo spoedig niet doen wijken, en daar de *Ophthalmia* eindelijk eene *jichtige en arthritische* houding aannam en ten laatste eene zamengroeijing van de vernaauwde *Pupil* met de weder opgerezene *Cataract* bewerkte, zoo werd dan ook, tot droefheid van den patient, en ook van ons, deze Kunstbewerking geenszins door een hersteld gezigt bekroond.

Praktikale Aanmerkingen.

1°. Wij gelooven, zoo als wij dan ook de gegrondste vrees daarvoor betoonden, dat, bijaldien de *Operatie* door *Extractie* ware verrigt geworden, er zich zwaardere toevallen zouden hebben opgedaan; dat evenwel de *Keratonyxis* zoo gevaarloos en niets beteekenend is, wederspreekt deze waarneming zoowel als beide gevallen, Bladz. 164 en 165 vermeld.

2°. Met regt zal men opmerken, dat men de *Operatie* zoude kunnen herhalen, en zulks is in enkele gevallen met voordeel; evenwel niet altijd applicabel; ook zal ieder met ons overtuigd zijn, dat het herhalen eener Kunstbewerking, (waarbij de lijder werd teleur gesteld,) en het maken van eenen kunstigen oogappel, den patient zoo welkom niet is, als de voorstanders van de nieuwe Kunstbewerking zulks gemakkelijk stellen; ten minste deze patient wilde, even min als de Grijsaard, waarvan wij bij de zevende waarneming Bladz. 164 melding maakten, van geene herhaling der Kunstbewerking hooren.

*

DERTIENDE WAARNEMING.

Grietje Steenman, 66 jaren oud, van een vrij gezond ligchaamsgestel, wonende op het Vrouwe Antonie Gasthuis Hofje te *Haarlem*, had op beide oogen, die blaauw waren, *Cataracta cristallinæ*, kristal-staren. Zij was mede eene patiente van den Geneesheer B. Tersier, die dan ook deze vrouw reeds vele jaren gekend had en ons betuigde, dat, volgens zijne opmerkingen, deze patiente te ongeduldig was om haar aan de *Operatie* van de *Extractie* van de *Cataract* te onderwerpen en dat zij niet in staat zoude zijn (door haar ongeduld) zich, na de Kunstbewerking, zoo stil te houden en ook geen zoo strikt dieet zoude in acht nemen, ook zoo lange in geene donkere kamer zoude verblijven, als na deze *Operatie* vereischt wordt; weshalve wij besloten, deze patiente ook door de nieuwe Kunstbewerking te opereren en dezelve ook op den 1sten Mei 1813, in bijzijn van den Med. Doctor Tersier en den Heel-

meester Jeltes in het werk stelden, en daar de *Cataracten* tamelijk hard waren en dezelve zich nog al gemakkelijk lieten nederdrukken en beneden de *Pupil* verplaatsen, zoo bepaalden wij ons, met inachtneming, zoo veel mogelijk, van de verscheuring en vernietiging van de *Capsula lentis*, tot de nederdrukking (evenwel aan het linker oog mede tot de verbreking) der *Lenzen*, en wij hadden het genoegen hierin, vooral aan het regter oog, zoo volkomen te slagen, dat de patiente al spoedig, zelfs meer duidelijk, dan in andere gevallen, alles kon onderscheiden; en hoewel er geene toevallen, die eenige opmerking verdienen, na de Kunstbewerking voorvielen, zoo bleef evenwel de duidelijkheid in het zien niet aanhouden, maar, integendeel, de *Cataract* aan het regter oog rees weder op en maakte eene tweede *Operatie* noodzakelijk, en daar ook de helderheid van het linker oog niet voldoende was, en zelfs de verduisterde *Capsula lentis*, welke nu meer dan vóór de *Operatie* bemerkt werd en als het ware deze *Cataract* in eene vliezige Staar, *Cataracta Capsularis*, veranderd was, zoo vonden wij het geraden, om ook dit oog andermaal te opereren; waarom wij, en wel den 20sten Junij, eene tweede Kunstbewerking aanwendden, waarbij dan ook niet al-

alleen de voornoemde Geneesheer Tersier, benevens de Stads Heelmeester Jeltes, maar ook de Stads Chirurgijn H. van der Voort tegenwoordig was. Wij hadden bij deze herhaling der Kunstbewerking, hoewel niet zoo gunstig als de vorige maal, de duidelijkste overtuiging van verbetering in het zien; hoezeer wij wel de *Cataract*-deelen van de oogappels verwijderen, maar dezelve niet geheel daarvan zuiver maken konden, herstelde desniettemin deze patiente in het vervolg zoodanig gelukkig, dat zij met het linker oog zeer goed, en met het andere gedeeltelijk is ziende geworden, hoewel er aan dat oog nog iets van de *Capsula lentis* is zigtbaar gebleven, en thans, Mei 1816, hebben wij, te *Haarlem* zijnde, haar nog in dezelfde gunstige omstandigheden, betrekkelijk het gezigt, gevonden.

VEERTIENDE WAARNEMING.

Hendrik W....., een kind, waarvan de ouders te *Amsterdam* wonen, had op beide oogen kaasachtige staren, *Cataractae Caseosae*, was dus weder een geschikt voorwerp voor de nieuwe Kunstbewerking, en werd door ons op den 20sten Julij 1813, andermaal in bijzijn van den Hoogleeraar Vrolik, door de *Keratonyxis* geopereerd, evenwel slechts op het eene, en wel het linker oog. — Geene bijzondere opmerking verdienende omstandigheden vielen bij deze Kunstbewerking voor; dan, na de *Operatie* werd het geopereerde oog al spoedig door eene ontsteking aangedaan, en hoewel wij vermeenen geen deel, dat in deze Kunstbewerking behoort gespaard te worden, beleedigd te hebben, zoo scheen echter de *Ophthalmie* nog hevig genoeg, zelfs met *Iritis*, ontsteking van het regenboogvlies, verbonden, waardoor dan ook de herstelling niet alleen grootelijks verhinderd werd, maar den oogappel dermate vernaauwde

en vereenigde, dat er slechts zeer weinig van denzelven meer zigtbaar bleef en zich in geenen deele door de indruppeling van den *Hyoscyamus* of de *Belladonna* meer liet verwijden.

Ongetwijfeld zouden wij door den tijd de Kunstbewerking, ook aan het tweede, het regter oog, beproefd hebben, en welligt ook bij dit kind nog nieuwe pogingen, namelijk de *Operatie* tot vorming van eenen kunstigen oogappel, *Pupilla artificialis*, tot herstel van het linker oog, hebben aangewend, bijaldien niet het kindje in het volgende jaar, en wel den 20sten Maart 1814, acht maanden na de gedane Kunstbewerking, aan de gevolgen van eenen kinkhoest ware overleden.

*

VIJFTIENDE WAARNEMING.

Maartje Beekhoven, een kindje omtrent twee en een half jaar oud, zijnde een dochtertje van Jacob Beekhoven, wonende te *Wormerveer* in *Noordholland*, had op beide de oogen, die blaauw waren, aangeborene *Cataracten*, en wel, zoo ons voorkwam, van de gunstigste soort om, met goed gevolg, door den Horenvliessteek geopereerd te kunnen worden. Wij voldeden daarom gaarne aan het verlangen van de ouders om eene Kunstbewerking, tot herstelling des gezigts, te onder nemen, en verrigtten, dien ten gevolge, den 4den September 1813, aan dit patientje en wel aan beide oogen, de *Keratonyxis*, waarbij de Heelmeester P. van der Smissen en de Chirurgijn en Vroedmeester J. Nellius, ook beide te *Wormerveer* woonachtig, tegenwoordig waren en ons in deze bewerking ad-

sisteerden. Gelijk in het vijfde en tiende geval, namen wij ook, zoowel in de plaatsing als bewerking, overeenkomstige voorzorgen in de behandeling, waardoor wij gemakkelijk genoeg de verbreking, verdeeling en verbreiding der beide verduisterde *Lenzen* konden bewerken. Nadat verder deze geheele Kunstbewerking naar wensch afgeloopen was, hebben wij dit kleine patientje aan de zorgen van den voornoemden Heelmeester van der Smissen overgelaten, en van geene ongunstige toevallen iets vernomen; integendeel, tot ons genoegen, daarna berigt van de herstelling des gezigts van dit kindje ontvangen, en in het jaar 1814, toen de ouders hetzelve aan ons huis te *Amsterdam* bragten, ondervonden wij, met blijdschap, dat het kind vrij goed zag, tevens opmerkende, dat aan het linker oog de *Pupil* aan de boven helft zeer helder, hoewel aan de beneden zijde er nog iets van de verduistering te zien was: de *Cataract* aan het regter oog was niet geheel geabsorbeerd, integendeel was de oogappel nog door een dun vlies, de overgebleven verduisterde *Capsula lentis*, overdekt, met welk oog het kind derhalve ook weinig zag — de gelukkige herstelling des gezigts van het linker oog stelde de ouders, en ook

ons, zoo tevreden, dat wij geraden vonden, vooreerst, de Kunstbewerking aan het regter oog niet te herhalen, hoewel wij in het vervolg, indien de ouders daartoe genegen zijn, gaarne eene tweede *Operatie* willen aanwenden.

❋

ZESTIENDE WAARNEMING.

Willem Jan Maurits, een kind van S....., oud 8 jaren, wonende in de *Papenstraat*, in *'s Gravenhage*, had op beide oogen, die donker bruin van kleur waren, vrij harde en wel kristal-staren, *Cataractæ Cristallinæ;* dit jongetje, hetwelk tevens *Scrophuleus* van gestel was, had, volgens het verhaal der Moeder, het voorafgegane saizoen, en wel in het jaar 1814, nog zeer goed kunnen zien en met nut ter schole gegaan en zelfs kunnen leeren lezen, evenwel en zonder dat de moeder zulks in het eerst bemerkt had, was het gezigt trapsgewijze verminderd en zelfs tot eene, daarna op de spoedigste wijze zich ontwikkelende blindheid, overgegaan.

Deze blindheid, gelijk wij bereids gezegd hebben, alleen in de verduistering der beide *Lenzen* bestaande, zoo vonden wij geraden, te meer daar de moeder niet alleen de keuze der *Operatie*, maar alles, wat tot herstel konde aangewend worden, geheel aan onze zorgen

overliet, ook in dit geval de *Keratonyxis* aan te wenden, hetwelk wij dan ook bij gelegenheid dat wij, tot verrigting van meerdere Staar-*Operatien* (door *Extractie*) in *'s Gravenhage* zijnde, in het werk stelden en waarbij de Med. Doctor Stark, Lid van het geneeskundig bestuur over de Armée, als ook onze zeer geachte vriend, de bekwame Vroedmeester Wellenbergh, die ons ook in de Kunstbewerking bijstond, tegenwoordig waren.

Op dezelfde wijze en overeenkomstig de vorige gevallen, welke wij omtrent de door ons door den Horenvliessteek geopereerde kinderen vermeld hebben, liep ook deze *Operatie* allergunstigst af, terwijl eene geregelde en langzaam voortgaande *Resorbtie*, in den tijd van 8 a 10 weken, de geheele versmelting en volkomen verdwijning der beide verduisterde *Lenzen* bewerkte, waardoor dan ook het gezigt van dit jongetje op de gelukkigste wijze herstelde.

ZEVENTIENDE WAARNEMING.

Dirk Roelof, oud 19 jaren, een zoon van Hendrik Smit, wonende op de *Brouwersgracht* tusschen de *Keizers-* en *Prinsengracht*, te *Amsterdam*, had, van zijne vroegste jeugd, en wel omtrent van het achtste jaar af, aan eene *Chronische Blepharophthalmia Scrophulosa* geleden, ook op het regter oog eene beginnende *Cataract* gehad, welke steeds in verduistering was toegenomen, en begon ook eindelijk aan het linker oog eene aanvankelijke beneveling gewaar te worden; waarom wij hem, eensdeels tot herkrijging van het gezigt in het regter oog, en anderdeels, ware het mogelijk, tot behoud van het beste, of linker oog, de *Operatie* van de *Cataract*, door de *Keratonyxis*, meenden te moeten aanraden. Immers hebben wij elders betoogd, dat men door eene tijdige Kunstbewerking van het door de *Cataract* aangedane oog, bijna zeker het verlies van het gezonde oog kan bewaren, en zoo ook de voortgangen van de *Cataract* op het

goede, zoo het reeds is beginnen te verduisteren, veel verhinderen kan. (104)

Wij beproefden alsdan, en wel den 14 Junij 1815, met volkomen genoegen van den Lijder de *Keratonyxis* en ondervonden, na de *Capsula lentis* geopend te hebben, dat de *Cataract* van eenen papachtigen, doch eenigzins te zamenhangenden aard was en verdeelden deszelfs deelen zoo veel wij konden; vele stukken der *Lens* vielen in de voorste oogkamer, terwijl het *Humor aqueus* melkwitachtig zich vertoonde; overigens lieten wij alles aan de werking der Natuur en wel aan de *Resorbtie* over, dan, en zelfs hoezeer er geene de minste toevallen verschenen, ging de versmelting en geheele verdwijning maar langzaam voort, waarom het ook alzoo met het herstel des gezigts in het gemelde oog overeenkomstig, zeer traag voortging, en daar de *Capsula lentis* steeds aanwezig en in verduistering is gebleven, zoo heeft deze jongeling ook de gewenschte volkomene herstelling van het geopereerde oog tot heden, Mei 1816, nog niet mogen verkrijgen, en kan met hetzelve nog maar zeer weinig zien, en

(104) *Hedendaagsche Vaderlandsche Bibliotheek*, enz. *Mengelstukken*, N°. XV, Bladz. 693, *Amst.* 1811. bij Duisdeiker.

daar deze hinderpaal, oogenschijnlijk alleen in den duisteren staat der *Capsula lentis* zijne oorzaak vindt, zoo hebben wij het voornemen, de Kunstbewerking in dit geval eens te herhalen. Overigens is het linker oog tot heden behouden en in denzelfden staat van gezigt gebleven, terwijl ook de *Chronische Blepharophthalmia Scrophulosa*, waaraan deze jongeling vóór de Kunstbewerking laboreerde, geheel hersteld is.

Hiermede nu onze ondervinding getrouw hebbende medegedeeld, zoo zouden wij laatstelijk nog kunnen spreken van twee andere gevallen, en wel vooreerst van eene gedane *Keratonyxis aan eene vrouw van 104 jaren* en van eene tweede aan eene weduwe, alhier, te *Amsterdam*, verrigt; dan daar wij den afloop dezer Kunstbewerkingen nog niet mededeelen kunnen en ook het oogmerk hebben om deze gevallen nader bekend te maken, en daarbij vermeenen genoeg voorbeelden en waarnemingen te hebben beschreven; zoo zullen wij zulks hierbij laten berusten; evenwel nog kortelijk aanmerkende, dat wij nu, blijkens het geheele verhaal aan negentien personen en, bij naauwkeurige optelling, aan 28 oogen de nieuwe Kunstbewerking verrigt hebben en, met de berekening

van de herhalingen van de *Operatiën*, het bereids 35 malen is, dat wij, en wel in den loop van vier jaren, de *Keratonyxis* beproefden, in welk tijdsverloop, (en zulks bewijst vooral onze gehechtheid aan de *Extractie*) wij aan 116 personen 178 oogen en dus 178 maal de uitneming verrigt hebben; 132 van deze Operatien, gelukten volkomen, daar 9 andere slechts gedeeltelijk en de 37 overige geheel ongunstig afliepen en mislukten.

Eindelijk, bijaldien men onze genomene proeven aangaande de *Keratonyxis*, met de waarnemingen van Dr. Buchhorn (105) en van de beroemdste Operateurs en Professoren Langenbeck (106), Gräfe (107) en Bartel van Siebold (108) vergelijkt, zoo zal men ongetwijfeld ondervinden, dat, bij naauwkeurige opmerkingen, de uitkomsten veelal overeenkomstig zijn geweest.

(105) Buchhorn, De Horenvliessteek, Amst. 1812.
(106) Langenbeck, over de Keratonyxis, Amst. 1812.
(107) Gräfe, *Entstehen und Vorschreiten der Keratonyxis.* Hecker, *Annalen*, *April* 1811.
(108) *Med. Chir. Zeit.* 17 *Febr.* 1812.

AANWIJZING,

In welke gevallen de Keratonyxis boven de Extractie te verkiezen is, en alzoo behoort aangewend te worden.

Daar nu, onzes oordeels, zoo wel door onze redenering als ervaring, gebleken is, dat wij de *Extractie* van de *Cataract* als de zekerste en (voor eene daartoe geschikte en welgeoefende hand) de beste methode beschouwen, zoo hebben wij, desniettemin, zoo wij vertrouwen, even grondig betoogd, dat de *Keratonyxis* en zelfs de *Depressie* van de *Cataract* door de *Sclerotica*, volgens de Ouden, in bijzondere en wel gekozene gevallen en omstandigheden, boven de uitneming van de *Cataract* moet en met goed gevolg kan aangewend worden, daar het ook tevens, en wel uit de opgegevene gevallen, blijkt, dat de Horenvliessteek geenszins zulk eene onbepaalde aanbeveling, als men daaraan heeft willen toekennen, verdient, en ook niet als eene algemeene Kunstbewerking, voor alle ge-

vallen even nuttig en dienstig, behoort aangeprezen te worden, maar in die soorten van Staren den voorrang verdient, alwaar, door een even zeker en gunstig gevolg, zoo wel als door getrouwe ondervinding, bereids hare voordeelen boven de *Extractie* gebleken is; — waarom wij ook de *Keratonyxis* in de volgende omstandigheden zeer aanprijzen en ook betuigen, zonder eenigen twijfel, de nieuwe Kunstbewerking te zullen blijven voorstaan, terwijl wij in de ons voorkomende gevallen voorgenomen hebben dezelve te zullen aanwenden; en na deze nog kortelijk aangestipt of aangewezen te hebben, zullen wij onze Verhandeling geheel besluiten.

1°. In de aangeboren *Cataract*, *Cataracta Congenita*, welke, bijaldien zij pas ontstaan is, meestal tamelijk zacht is en tot de kaasachtige Staren, (*Cataractæ Caseosæ*) behoort, en door den Horenvliessteek ook het gemakkelijkste te opereren en te herstellen is, en te meer daar eene zoodanige Kunstbewerking al spoedig na het ontstaan der blindheid doenlijk is, en ook de kinderen zich niet dan gedwongen onderwerpen, aan dieet, leefregel en de noodige voorzorgen, tot de genezing zoo noodzakelijk.

2° In de vloeibare en Melkstaar, *Cataracta fluida et lactea;* — dan om, op de uiterlijke beschouwing, den aard der *Cataract* wel te be-

palen en te weten, hiertoe wordt van de zijde des Operateurs eene groote geoefendheid vereischt, welke men niet dan door vele gedane uitnemingen van de verduisterde *Lens* kan verkrijgen, en waarom men, onzes bedunkens, zich aanvankelijk op de *Extractie* van de *Cataraet* behoort toe te leggen.

Overigens en hoezeer de keus en naauwkeurige bepaling, omtrent de geschiktheid van het geval voor de nieuwe Kunstbewerking, aan den Operateur geheel behoort overgelaten te worden; zoo is het evenwel niet te ontkennen, dat de Horenvliessteek kan te passe komen,

Vooreerst, bij diepliggende oogen en waar zich de oogleden niet genoegzaam van elkanderen laten verwijden.

Ten tweede, bij zeer vreesachtige Lijders, en die welke zich anderzins niet aan eene tweede Kunstbewerking durven of willen onderwerpen.

Ten derde, in die gevallen, waar de groote vrees van den Lijder voor de *Operatie* van de Staar in het algemeen, of inzonderheid de stuipachtige bewegingen van het oog, de *Extractie* in het bijzonder ondoenlijk maken.

Ten vierde, indien het Horenvlies door eene vlek of anderen ziekelijken toestand aangedaan is, zoo ook bij ziekelijke en zeer oude menschen, die men, uit hoofde van dieet, leef-

regel, bedligging, en meer andere noodzakelijke voorzorgen, tot het welgelukken van de *Extractie* noodwendig, niet durft te onderwerpen.

Eindelijk in die gevallen, waar, om de een of andere reden, of door eene bijzondere neiging van het oog tot ontsteking en zoo ook eene *Chronische Blepharophthalmia* of een *amaurotische* toestand van het oog den Operateur voor de gevolgen der *Extractie* doen vreezen; terwijl de ondervinding aan die Kunstbeoefenaren, welke beide de manieren aanwenden, nog naauwkeuriger de bijzondere voordeelen van de eene boven de andere Kunstbewerking leeren zal.

Bij den Uitgever dezes L. VAN ES, zijn gedrukt of te bekomen:

W. H. J. BUCHHORN, de Horenvliessteek, (*Keratonyxis*, *Punctio Corneae*) eene nieuwe Methode om de *Cataract* te opereren; benevens eenige ophelderende verhalen van gedane Operatien, naar het Hoogduitsch, met aanteekeningen vermeerderd, door W. MENSERT, Oculist en Stads Operateur van de *Cataract*, Amst. 1812 gr. 8vo. *f* -: 18

C. J. M. LANGENBECK, Bewerking van den Horenvliessteek (*Keratonyxis* genaamd) eene nieuwe manier om de *Cataract* te opereren, benevens eenige ophelderende Verhalen van gedane Operatien. Vertaald door M. V. D. MEERSCH BOSCH, Med. Doct. te Amst. 1812. gr. 8vo. met pl. *f* 1: 10

F. BUCHNER, Verhandeling over de Voortreffelijkheid van de Operatie der *Cataract*, volgens de manier der Ouden, op nieuw in gebruik gebragt en verbeterd door den uitmuntenden Engelschen Heelmeester P. POTT, Amst. 1790, gr. 8vo. . . . . . *f* -: 12

H. BASS, grondige onderrigting van de Verbanden, verbeterd door ULHOORN en BUCHNER, met 20 platen gr. 8vo. . . . *f* 2: 16.

J. J. PLENK, Heelkundige Voorraad van Geneesmiddelen, gerangschikt en beschreven, naar derzelver Heelkrachten. Nieuwe Uitgave, aangeprezen door A. BONN, Hoogleeraar in de Ontleed- en Heelkunde, enz. Amst. 1808, 2 deelen gr. 8vo. . . . . *f* 3: -

☞ Dit werk is een der leerzaamste van dezen geachten Schrijver en onontbeerlijk voor allen die zich in de Heel- of Geneeskunde willen oefenen.

SCHAARSCHMIDT, Ontleedkundige Tafelen. Tweede verbeterde Druk, verrijkt met eenen uitvoerigen Bladwijzer en Aanhalingen van B. EUSTACHIUS, 1801. gr. 8vo. . . . *f* 3: -

B. EUSTACHIUS, Ontleedkundige Platen, 47 stuks, met de Nederduitsche Verklaringen, door Profr. A. BONN, geheel kompleet. . . *f* 12: -

T. G. A. ROOSE, Handboek der *Physiologie*, of Natuurkunde van den Mensch, Amst. 1809. gr. 8vo. . . . . *f* 1: 16

A. F. HEMPEL, Grondbeginselen der Ontleedkunde, naar het Hoogduitsch door J. VOSMAER, Haarl. 1809. 3 deelen, gr. 8vo. . *f* 5: -

*

G.

G. Vrolik, over eenige Vaten, welke in de Operatie der Deibrenk bij Mannen dienen vermijdt te worden, met platen. . . *f* 1 : 2 : 0

J. F. Blumenbach, *Physiologie* of Grondbeginselen der Natuurkunde van den Mensch, met pl. *Harderw* 1807. gr. 8vo. . *f* 3 : 18 : 0

———— aangeborene verscheidenheid van het Menschelijk Geslacht, met pl. *Harderwijk* 1801. gr. 8vo. . . *f* 2 : 10 : 0

J. Lind, Middelen ter bewaring der Gezondheid op de Oorlog-Schepen: en voornaamste Ziekten op de Oost-Indische Schepen, gr 8vo *f* 1 : 10 : 0

J. Vairac, en B. Hussem, over de besmettende Rotkoorts op de Oost-Indische Schepen, hare kenmerken, oorzaken en de middelen om dezelve voor te komen en den voortgang te stuiten, gr. 8vo. . . . *f* 1 : 10 : 0

A. F. Hecker, de Natuur en Geneeswijze der Rotkoortsen beschouwd, en met Aanmerkingen vermeerderd over eenige verscheidenheden, verdeelingen en Genezing der Koortsen in het algemeen. Uit het Hoogduitsch door F. V. D. Breggen *Cornz.* Amst. 1810. gr. 8vo. *f* 1 : 8 : 0

———— de Zenuwkoortsen beschouwd, met Aanmerkingen over de Prikkelende, Versterkende en Verzwakkende Geneeswijze Uit het Hoogduitsch door F. V. D. Breggen *Cornz. Amst.* 1810. gr. 8vo. . . . *f* 1 : 2 : 0

———— duidelijke aanwijzing om de verschillende soorten der *Gonorrhoea*, naauwkeurig te onderscheiden, en behoorlijk te behandelen, tot aanprijzing eener nieuwe Geneeswijze, voor beginnende Genees- en Heelkundigen, naar het Hoogduitsch door J. W. Kirchner, *Amst.* 1812. gr. 8vo. . . . *f* 1 : 16 : 0

C. W. Hufeland, Onderzoek aangaande *Zenuwkoortsen* en *Typhus*, benevens derzelver verschillende wijze van behandeling, als mede omtrent de *Oorlogspest*, van den vroegeren en lateren tijd, vooral met betrekking tot het *Aderlaten* in dezelve, met aanteekeningen door F. V. D. Breggen, *Cornz.* 1814 gr. 8vo. *f* 1 : 5 : 0

———— Verhandeling over de Sympathie; een Boek dat men bij het lezen over het Magnetismus noodig heeft. Amst. 1815. gr. 8vo. *f* 1 : 12 : 0

J.

J. Quarin & Fallot, Aard, Kenmerken en Oorzaken van onderscheidene Ziekten, benevens opgave der Geneesmiddelen tot Verbetering en Herstel derzelve; als over de *Beroerte*, *Vallende Ziekten*, *Hoest*, *Bloedspuwen*, *Tering*, *Aamborstigheid*, *Bloedbraking*, *Persloop*, *Geelzucht*, *Aanbeijen*, *Jicht*, *Voeteuvel*, *Venusziekten*, enz. 1807. gr. 8vo. . . *f* 2 : 4 : 0

J. P. Michell, over de Oorzaken, Onderscheiding en Genezing der *Febres Catarrhales*, of Zinkingkoortsen, *Amst.* 1806. gr. 8vo. *f* 1 : 0 : 0

J. Macquet, *Pathologie*, of Ziektekunde, eene beschouwing van het Menschelijk Ligchaam in den Ziektenstaat. Met eene Aanprijzende Voorrede door J. E. DOORNIK, Med. Doct., *Amst.* 1808, 3 deelen, gr. 8vo. . . *f* 3 : 16 : 0

T. a Thuessink en T. White, over de Ziekte en Ontaarding der Watervaten en Klieren, gewoonlijk *Struma* of *Scrophula* genoemd, *Amst.* 1807. gr. 8vo. . . . *f* 1 : 5 : 0

J. Pringle, over de Legerziekten, de Oorzaken, Aard, Voorbehoedmiddelen en Genezing der Ziekten, die in de Legers en Garnizoenen voorvallen, en Beschrijving der Hospitalen door D. MONRO & L. BICKER, 3 deelen, gr. 8vo. *f* 5 : 8 : 0

Handleiding tot de Genezing der Inwendige Ziekten met de Recepten, 1814. gr. 8vo. *f* 1 : 10 : 0

Stolpertus, of de jonge Geneesheer bij het Ziekbed, door Prof. MAY, waarin de misslagen van jonge Doctoren worden aangewezen, als ook het misbruik en nadeel dat omtrent de slechte Geneesmiddelen in de Apotheek plaats heeft; wijders Aanmerkingen over de Onkunde van Heelmeesters om inwendige Ziekten te genezen, enz. 1801. gr. 8vo. . . *f* 1 : 5 : 0

C. W. Hufeland, Waarnemingen omtrent de Zenuwkoortsen en derzelver Komplicatien, naar het Hoogduitsch door A. NUMAN, met eene Voorrede van E. J. TH. à THUESSINK, Gron. en Amst. 1809. gr. 8vo. . . *f* 1 : 10 : 0

——————— over den Aard, beloop, toevallen der Zenuwkoortsen, zoo als zij zich, in den winter van 1806—1807 in *Pruissen* vertoonden, met aanmerkingen, door F. VAN DER BREGGEN, *Cornz. Amst.* en Gron. 1809. gr. 8vo. *f* 1 : 5 : 0

C. W. Hufeland, Kunst om het Menschelijk Leven te verlengen, Amst. 1802. 2 deelen, gr. 8vo. . . . . . *f* 1 : 16 : 0

—————— Pathologie of Ziektekunde, gr. 8vo. . . . . *f* 4 : 16 : 0

J. C. Schluitter, Waarnemingen over de Heerschende Zenuwkoorts, (*Febris nervosa epidemica*), of verslag aangaande de kwaadaardige Zenuwkoorts, welke in 1809 - 1810 in *Weimar* heerschte, vertaald en met aanmerkingen vermeerderd, door w. r. van baerle, Amst. 1812. gr. 8vo. . . . . *f* - : 16 : 0

H. de h. Lemon, Proeve eener beknopte en Letterkundige Geschiedenis, van het stelsel van brown, Amst. 1811. gr. 8vo. . *f* - : 12 : 0

S. th. Soemmerring, Onderzoek der Gronden, voor eene veronderstelde wederopneming van Zenuwvocht door de Watervaten, en der nuttige gevolgen, welke daaruit voor de Genees- en Heelkunde, zouden knnnen afgeleid worden, Amst. 1811. gr. 8vo. . . *f* 1 : 16 : 0

J. F. C. Sebastiaan, Onderzoek der Gronden, voor eene veronderstelde wederopneming van Zenuwvocht door de Watervaten, en der nuttige gevolgen, welke daaruit voor de Genees- en Heelkunde zouden kunnen afgeleid worden, Amst. 1811. gr. 8vo. . . *f* 1 : 8 : 0

L. le Blanc's, Heelkundige Operatien volgens de nieuwste en beste wijzen, met aanmerkingen van ludwig en leuks, 2 deelen met platen, gr. 8vo. . . . . *f* 4 : 0 : 0

Schmuckers, Heelkundige Mengelschriften, uit het Hoogd. vertaald door j. daams, 3 deelen, met platen, *Haarl.* 1789. gr. 8vo. . *f* 6 : 6 : 0

Baudelocque, Verloskunde, met Aanteekeningen, door a. soek, 4 deelen, 5 stukken met pl. geheel kompl. gr. 8vo. . . *f* 15 - 10 : 0

J. van Hoorn en g. ten Haaff, Onderwijs in de Verloskunde en derzelver Voornaamste Handgrepen, benevens 30 gewigtige Waarnemingen omtrent zware en moeijelijke Verlossingen, gr. 8vo. . . . . *f* - : 18 : 0